

2/2010 SSKH NOTAT – SSKH REPORTS AND DISCUSSION PAPERS

MEDIA JA VALTA KANSALAISTEN SILMIN

Kari Karppinen, Johanna Jääsaari & Ullamaija Kivikuru

FORSKNINGSINSTITUTET REASEARCH INSTITUTE
SVENSKA SOCIAL- OCH KOMMUNALHÖGSKOLAN VID HELSINGFORS UNIVERSITET
SWEDISH SCHOOL OF SOCIAL SCIENCE, UNIVERSITY OF HELSINKI

SSKH Notat

FORSKNINGSINSTITUTET

*Svenska social- och kommunal högskolan
vid Helsingfors universitet*

2/2010

Media ja valta kansalaisten silmin

2010

Kari Karppinen, Johanna Jääsaari & Ullamaija Kivikuru

Helsingfors 2010

Utgivare: Forskningsinstitutet
                                      Svenska social- och kommunalhögskolan
                                      vid Helsingfors universitet
                                      PB 16
                                      00014 Helsingfors universitet

Telefon: +358 (0)9 191 28400

Telefax: +358 (0)9 191 28430

ISBN 978-952-10-5209-5 (hft)
ISBN 978-952-10-5210-1 (PDF)

ISSN-L 1457-1250
ISSN 1457-1250 (Print)
ISSN 1798-6966 (Online)

Helsingfors 2010
Universitetstryckeriet

Tiivistelmä: Media ja valta kansalaisten silmin

Tutkimuksessa selvitetään kansalaisten näkemyksiä mediasta ja vallasta sekä ylipäänsä median asemasta yhteiskunnassa. Tavoitteena on ollut kartoittaa, minkälaisia merkityksiä ja odotuksia kansalaiset liittävät median toimintaan ja millä perusteilla median suoritusta arvioidaan.

Tutkimuksessa hyödynnetään kolmenlaista empiiristä aineistoa. Pohjana toimii vuoden 2007 lopussa toteutettu kyselytutkimus, jossa selvitettiin suomalaisten käsityksiä mm. median luotettavuudesta ja journalismin tilasta. Sen lisäksi raportissa analysoidaan ryhmäkeskusteluita, joihin koottiin eri-ikäisiä suomalaisia, sekä tutkimusta varten kerättyjä median toimintaa käsitteleviä verkkokeskusteluja.

Raportissa selvitetään ensin yleisellä tasolla kansalaisten näkemyksiä ja mielikuvia median toiminnasta. Lisäksi raportti sisältää kaksi tulkitsevaa tapaustutkimusta, joissa käsitellään tarkemmin ajankohtaisia mediaan liittyviä ilmiöitä ja tapahtumia. Ensimmäisessä pohditaan erityisesti uutisten asemaa kansalaisten mediaa koskevissa asenteissa. Toisessa tapaustutkimuksessa analysoidaan eduskunnan sukupuolisesta häirinnästä nousutta keskustelua.

Tutkimuksen tulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia siitä, että median vallan koetaan lisääntyneen, mikä ainakin osassa kansalaisia herättää myös huolta. Suhtautuminen mediaan kuitenkin vaihtelee eri ikäryhmissä. Vanhemmat ihmiset ovat selvästi kriittisempiä median valtaa, journalismin laatua ja esimerkiksi uutisten viihteellistymistä kohtaan kuin nuoret. Tuloksia selittävät sekä muuttuvat käyttötavat että ylipäänsä sukupolvien erilaiset käsitykset median tehtävistä ja roolista yhteiskunnassa.

Vaikka suomalaista mediaa pidetään edelleen kansainvälisesti verrattuna luotettavana ja laadukkaana, median vallan lisääntymistä ja ennen kaikkea lisääntyvää markkinaohjausta pidetään huolestuttavana. Tutkimuksen mukaan media nähdään vahvasti osana yhteiskunnan valtakoneistoa, eikä yleisön mahdollisuuksiin vaikuttaa median sisältöihin juuri uskota. Yleisön kosiskelu ja markkinakilpailu sen sijaan liitetään kansalaisten näkemyksissä poikkeuksetta kielteiseen kehitykseen. Sisällöllisesti medialta toivotaan nykyistä syvällisempää ja analyttistä uutisointia sekä ihmisten yksityisyyden kunnioittamista.

Sammanfattning: Medier och makt i medborgarnas ögon

Denna rapport utreder medborgarnas syn på medier och makt samt medborgarnas syn på mediernas ställning i samhället. Syftet är att kartlägga vilka förväntningar medborgarna har på medierna och vilka betydelser medborgarna kopplar ihop med mediernas verksamhet och på vilka grunder de utvärderar mediernas funktioner.

Undersökningen baserar sig på tre olika typer av empiriskt material. Utgångspunkten finns i en enkätundersökning som gjordes år 2007. Den fokuserade på finländarnas syn på t.ex. mediernas tillförlitlighet och på den finländska journalistikens tillstånd. Ytterligare analyseras i rapporten fokusgruppsdiskussioner bland finländare i olika åldrar från Helsingfors, S:t Michel och Vasa. Till materialet hör också nätdiskussioner om mediernas funktioner.

I början av rapporten förs en övergripande diskussion om medborgarnas syn på och föreställningar om mediernas verksamhet. I rapporten ingår också två fallstudier, i vilka man grundligare tolkar hur medierna har framställt aktuella fenomen och händelser. Den första fallstudien resonerar kring nyheters särställning som kommer till uttryck i medborgarnas attityder. I den andra fallstudien analyseras diskussionen om sexuella trakasserier i riksdagen.

Resultaten bekräftar tidigare forskning som visat att medborgarna anser att mediernas makt har vuxit, och att det här oroar vissa medborgargrupper. Attityderna till medierna varierar främst mellan åldersgrupperna. Äldre medborgare förhåller sig avsevärt mer kritiskt till mediernas makt, journalistikens kvalitet och exempelvis till underhållningsinriktade trender inom nyheterna än de yngre åldersgrupperna. En förklarande faktor till dessa skillnader ligger antagligen i förändrade beteendemodeller och överlag i generationernas olika uppfattningar om mediernas funktioner och roll i samhället.

De finländska medierna värderas fortfarande högt och de anses vara tillförlitliga och av god kvalitet, i synnerhet jämfört med internationella utredningars resultat. Men medborgarna är oroade över mediernas tilltagande makt och särskilt över marknadskrafternas allt starkare ställning inom medierna. Enligt rapporten anses medierna vara en stark part i samhällets maktmaskineri, och medborgarna tror att deras möjligheter att inverka på medieinnehållet är knappa. Mediernas publikfrieri och marknadskonkurrensen förknippas utan undantag av medborgarna till den negativa utvecklingen. Medborgarna vill ha ett medieinnehåll som ger mer djupgående och analytiska nyheter och som respekterar människors privatliv.

Alkusanat

Suomen Akatemian yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen toimikunta käynnisti vuonna 2007 laajan nelivuotisen Valta Suomessa -tutkimusohjelman. Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanin hanke ”Media, kansalaisuus ja vallan piirit” (2007 - 2009) oli yksi tämän ohjelman hankkeista. Hankkeen tarkoitus oli analysoida erilaisia vallan muotoja, jotka liittyvät mm. mediasisältöjen tuotantoon, levitykseen, kulutukseen ja tulkintaan, sekä tuottaa uutta empiiristä tutkimustietoa niistä prosesseista, joissa kansalaisuutta rakennetaan suomalaisessa mediassa. Tutkimuksen tavoitteena oli vastata kysymykseen: Miten suomalainen mediamaisema tukee kansalaisuuden rakentumista ja edistää mielipiteenmuodostusta, itseilmaisua, osallistumista ja keskustelua?

Tämä raportti pyrkii osaltaan vastaamaan tähän kysymykseen esittelemällä kansalaisten näkemyksiä median vallasta. Tutkimus pohjautuu kysely- ja haastatteluaineistoon, jonka keräämisen ja analysoinnin on mahdollistanut Helsingin Sanomain Säätiöltä saatu rahoitus. Raportti on laadittu yhteistyössä siten, että Kari Karppinen on pääasiassa vastannut alkuluvuista ja empiirisestä osuudesta, Ullamaija Kivikuru uutisoitumista koskevasta tapaustutkimuksesta ja Johanna Jääsaari seksuaaliseen häirintään liittyvien kohujen käsittelystä. Tutkimukseen ovat sen eri vaiheissa osallistuneet myös Minna Aslama, Laura Juntunen, Tina Nyfors, Jonita Siivonen, Jouni Suolanen ja Terhi Toivonen. Juho Vesa on suorittanut verkkokeskusteluihin liittyvät analyysit sekä tehnyt monia kyselytutkimukseen liittyviä lisäajoja. Haluamme lisäksi kiittää tutkimusjohtaja Sakari Nurmela TNS Gallupista kyselytutkimusosuuden suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvästä avusta.

Helsingissä 31.3.2010

Kari Karppinen
Johanna Jääsaari
Ullamaija Kivikuru

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
Tutkimusasetelma.....	4
2. Teoreettisia näkökulmia mediaan ja valtaan	7
Median vaikutusten empiirinen tutkimus	10
3. Aineistot ja menetelmät	13
Kyselytutkimus.....	13
Ryhmäkeskustelut.....	13
Verkkokeskustelut	15
4. Yleisiä käsityksiä median vallasta.....	17
5. Media osana yhteiskunnan valtarakenteita	25
Riippumattomuuden ihanne koetuksella	25
Media ja rahan valta	27
Median suhde poliitikkoihin.....	28
Yleisön palvelemisen paradoksi	29
6. Näkemyksiä mediasisältöjen kehityksestä.....	33
Tyytyväinen käyttäjä, kriittinen kansalainen?.....	34
Median viihteellistyminen	36
Uutisten asema ja arvostus	40
Mediaetiikka ja yksityisyyden kunnioittaminen.....	44
7. Suhtautuminen mediaan ikä- ja sukupolvikysymyksenä.....	49
Muuttuvat median käyttötavat	49
Muuttuvat näkemykset median yhteiskunnallisista tehtävistä.....	50
8. Tapaustutkimus I: Uutistuminen ja kansalaisten näkökulma journalismiin.....	57
Uutistaminen: arjen kolonialismia?	57
Rutiinit ja kriisit.....	57
Näkymätön todistaja ja pyramidi.....	59
Uutismylly pyörii.....	60
Kärjellään seisova pyramidi elää.....	62
Räätälöiden uutisiksi	63
Kansalainen ja uutistuminen.....	64
9. Tapaustutkimus II. Maailmojen törmäys eduskunnan häirintätapauksessa.....	67
Politiikan mediakohut ja kansalaiset	67
Sukupuolinen häirintä eduskunnassa: mistä oli kysymys?.....	68
Media ja seksuaalinen häirintä Tupolevin veljeksistä kalapuikkoviiksisektoriin	70
Väistämisstrategiat: vähättely, oikeudellistaminen, politisointi ja uutistaminen	71
Uutistamisen politiikkaa.....	72
Median oletettu valta ja kansalaisnäkökulma.....	74
Median ja politiikan sukupuolitettu järjestys ja vallankäytön piirit	76
10. Lopuksi	79
Lähteet	83
Liite 1: Kyselylomake	87
Liite 2: Media ja valta -kyselytutkimus 11/2007: suorat jakaumat	93

1. Johdanto

Median vallasta puhumisesta on tullut eräänlainen klisee, josta on vaikea saada pitävää otetta. Harva kiistää, etteikö tiedotusvälineillä olisi yhteiskunnassa valtaa. Siitä, minkälaisista median valta on luonteeltaan, kuka sitä käyttää ja minkälainen vastuu siihen liittyy, on kuitenkin kiistelty aina. Mediasta ja vallasta käydyn keskustelun jäsentäminen onkin harvinaisen hankalaa, koska sitä käydään niin monessa merkityksessä ja monella tasolla. Se, mistä milloinkin puhutaan, riippuukin pitkälti siitä, mitä vallan ja median käsitteillä ylipäänsä tarkoitetaan.

Tässä raportissa tarkastellaan mediaan ja valtaan liittyviä kysymyksiä erityisesti kansalaisten näkökulmasta. Tarkoitus ei ole siis tutkia kuinka paljon medialla on valtaa, vaan sitä, miltä median ja vallan suhde näyttää kansalaisten silmin. Olemme tutkineet sekä määrällisen että laadullisen aineiston avulla sitä, minkälaisia käsityksiä kansalaisilla on mediasta ja vallasta sekä ylipäänsä median asemasta yhteiskunnassa. Eri aineistojen avulla tavoitteena on ollut ennen kaikkea selvittää, minkälaisia merkityksiä ja odotuksia kansalaiset liittävät median toimintaan ja millä perusteilla median suoritusta ylipäänsä arvioidaan.

Keskustelua median yhteiskunnallisesta roolista ovat Suomessa perinteisesti herättäneet ajankohtaiset tapahtumat. Toisaalta jo pidempään on keskusteltu myös median ja yhteiskunnan laajemmista rakenteellisista muutoksista, joihin viestinnän tutkimuksessa on viitattu muun muassa medioitumisen käsitteellä. Yksinkertaistettuna tällä tarkoitetaan sitä, että yhteiskunnan eri instituutiot ovat entistä riippuvaisempia median toimintatavoista ja siitä kuvasta, jonka media niistä välittää.

Median yhteiskunnallisen merkityksen ja samalla vallan lisääntyminen otetaan usein itsestäänselvyytenä, jota ei tarvitse erityisemmin perustella. Vaikka median merkityksen lisääntymiselle on vaikea löytää yksiselitteisiä mittareita¹, ainakin julkisen keskustelun valossa vaikuttaa, että median kulttuurinen ja poliittinen merkitys ei ainakaan ole vähentynyt.

Tästä kertoo myös se, että median valtaa on viime vuosina käsitelty useissa kirjoissa ja tutkimushankkeissa. Omalta osaltamme edistimme keskustelua julkaisemalla tuloksia vuoden 2007 lopulla tehdystä kyselytutkimuksesta, jossa kartoitettiin kansalaisten käsityksiä median vallasta (ks. Karppinen & Jääsaari 2007). Sen mukaan valtaosa suomalaisista katsoi, että median valta oli lisääntynyt viime aikoina. Lähes puolet vastaajista katsoi, että medialla oli myös liikaa valtaa. Raportti herätti paljon mielenkiintoa mediassa ja sitä käsiteltiin sekä lehtien pääkirjoituksissa että keskustelupalstoilla². Kyselytutkimuksen tulokset ja niistä käyty keskustelu toivatkin esiin monia kiinnostavia jatkokysymyksiä, joihin pyrimme paneutumaan tässä raportissa.

Sen jälkeen kun kyselytutkimuksen aineisto kerättiin marraskuussa 2007, julkisuuteen on tullut monia tapahtumia, jotka ovat oletettavasti vaikuttaneet paljonkin siihen, miten mediaa ja valtaa koskevia kysymyksiä käsitellään kansalaisten keskuudessa. Eräs näistä tapahtumista, Jokelan koulusurmat, sattui jo aineistonkeruun ollessa käynnissä. Sen jälkeen seu-

---

¹ Tilastojen valossa esimerkiksi joukkoviestinnän osuus sekä Suomen bruttokansantuotteesta että yksityisten kotitalouksien kulutusmenoista näyttää pikemmin laskeneen 1990-luvulta lähtien (Joukkoviestimet 2009).

² Terhi Toivonen laati keskustelusta yhteenvedon osana viestinnän maisteriopintoja.

rasi nopeaan tahtiin erilaisia kohuja ja skandaaleja, kuten viime vuosien vaalirahakohu ja poliitikkojen yksityiselämään liittyvät episodit. Kaikkien yhteydessä on virinnyt keskustelua median vallasta. Uutta kyselytutkimusta emme ole valitettavasti voineet tehdä, mutta muuten olemme pyrkineet tässä raportissa huomioimaan kolmen viimeisen vuoden tapahtumiin liittyvän keskustelun.

Tutkimusasetelma

Lähtökohtamme on, että median valta on sekä yksilöllisten vaikutusten että yhteiskunnallisten valtasuhteiden näkökulmasta joka tapauksessa monitahoinen kysymys, johon tuskin saadaan yksiselitteisiä vastauksia. Kuten myös tuoreessa Tampereen yliopiston median valtaa kartoittaneessa tutkimuksessa todetaan, ei välttämättä ole edes mielekästä pohtia, kuinka paljon medialla on tosiasiallista valtaa tai onko sillä valtaa enemmän vai vähemmän kuin esimerkiksi poliittisella järjestelmällä tai elinkeinoelämällä. Tällainen pohdiskelu jää väistämättä epämääräiseksi ja spekulatiiviseksi (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 12).

Epämääräinen keskustelu mediayhteiskunnasta tai median merkityksen lisääntymisestä ei useinkaan auta hahmottamaan, kenellä median valta todellisuudessa mielletään olevan. Onko median valta omistajien, toimittajien vai viime kädessä yleisön valtaa? Entä kenellä on valtaa vaikuttaa mediaan ja kenelle media on vastuussa? On myös selvää, että itse median käsite sisältää monenlaisia ilmiöitä ja toimijoita, eikä median käsitteleminen yhtenä monoliittisena instituutiona tee juuri koskaan millekään niistä oikeutta.

Useimmista aiemmista tutkimuksista poiketen tässä raportissa tarkastellaan mediaa ja valtaa kansalaisten käsitysten ja asenteiden näkökulmasta. Vaikka median vaikutuksista kansalaisuuden ihanteille puhutaan paljon, kansalaisten itsensä käsityksiä mediasta ja vallasta on kuitenkin tutkittu suhteellisen vähän. Voikin sanoa, että keskustelu median asemasta yhteiskunnassa perustuu usein enemmän teoreettisista lähtökohdista johdettuihin yleistyksiin kansalaisten haluista tai tarpeista kuin empiirisiin tutkimuksiin siitä, mitä kansalaiset todella ajattelevat mediasta ja julkisuudesta.

Lähdemme tässä tutkimuksessa siitä, että median valta on pitkälti oletettua valtaa. Median vaikutusvalta esimerkiksi poliitikkojen tekemisiin perustuu pitkälti siihen, että medialla, mitä ikinä siihen luetaankaan kuuluvan, uskotaan olevan valtaa. Käsitelmä median merkityksen lisääntymisestä siis ikään kuin pönkittää itseään. Mitä enemmän medialla uskotaan olevan valtaa, sitä enemmän muut yhteiskunnalliset toimijat joutuvat ottamaan sen huomioon. Tässä mielessä myös kansalaisten mielikuvat ja yleinen mielipideilmasto ovat itsessään merkityksellisiä riippumatta siitä, miten todenmukaisia tai perusteltuja ne ovat.

Kuten edellä jo mainittiin, tutkimuksen pohjana toimii aiemmin mainittu kyselytutkimus, jossa kansalaisten käsityksiä mediasta ja vallasta selvitettiin määrällisesti ensimmäistä kertaa tässä laajuudessa. Kyselytutkimuksen luonne kuitenkin rajoittaa sitä, minkälaista tietoa sillä on mahdollista saada. Sen tueksi on hankkeessa sittemmin kerätty myös laadullista aineistoa, joka syventää kyselytutkimuksen tuloksia. Laadullinen aineisto koostuu ryhmähaastatteluista sekä mediaa käsittelevistä verkkokeskusteluista. Myös laadullisen aineiston osalta lähestymistapamme poikkeaa perinteisestä yleisötutkimuksesta siinä, että emme käsittele ensisijaisesti ihmisten mediankäyttöä tai tietyille mediasisällöille annettuja merkityksiä, vaan nimenomaan median asemaa yhteiskunnassa koskevia käsityksiä.

Kyselytutkimuksen jatkoanalyysin sekä laadullisen aineiston perusteella tutkimuksessa on pyritty eritellympään tietoon muun muassa siitä, miten suhtautuminen mediaan vaihtelee eri taustaryhmissä. Laadullisen aineiston avulla on myös päästy tarkemmin kiinni siihen, mitä käsitteillä media, valta ja vastuu milloinkin tarkoitetaan. Tämän avulla voidaan paremmin ymmärtää, millä tasolla median toimintaa arvioidaan ja mihin arviot perustetaan. Laadullisen aineiston avulla on voitu pureutua lähemmin myös ajankohtaisiin kysymyksiin muun muassa siitä, missä kansalaisten mielestä kulkee raja poliitikkojen ja muiden julkisuuden yksityisyyden raja ja millaisissa tapauksissa tuon rajan ylittäminen on sallittua ja välttämätöntä ja miksi.

Raportin rakenne

Raportti jakautuu kolmeen osaan. Raportin ensimmäisessä osassa esittelemme lyhyesti teoreettisia näkökulmia mediaan ja valtaan sekä aiempaa tutkimusta, jotka yhdessä taustoittavat tutkimuksemme viitekehystä. Toisessa osassa selvitetään ensin tutkimuksen keskeiset tulokset sekä pohditaan suomalaisten näkemyksiä mediasta ja vallasta yleisellä tasolla. Kolmannen osuuden muodostavat kaksi tulkitsevaa tapaustutkimusta, joissa käsitellään tarkemmin ajankohtaisia mediaan liittyviä ilmiöitä ja tapahtumia. Ensimmäisessä pohditaan ”uutistumista” journalistisen kulttuurin ilmiönä ja ylipäänsä uutisten asemaa kansalaisten ja journalismin välisen suhteen uudelleenmuotoutumisessa. Toisessa tapaustutkimuksessa analysoidaan eduskunnan sukupuolisesta häirinnästä nousutta keskustelua. Tapausta tarkastellaan esimerkkinä siitä, miten keskustelu median vallasta kietoutuu sukupuolikäsitysten kaltaisiin muihin yhteiskunnallisiin valtarakenteisiin.

2. Teoreettisia näkökulmia mediaan ja valtaan

Julkisen keskustelun ohessa myös akateemisessa tutkimuksessa on viime aikoina pohdittu ahkerasti median valtaan liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi Manuel Castells, yksi maailman tunnetuimmista yhteiskuntatieteilijöistä, väittää uudessa kirjassaan *Communication Power* (2009), että yhteiskunnallinen valta ylipäänsä on nykymaailmassa entistä useammin luonteeltaan viestinnällistä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tiedotusvälineet sinällään olisivat lisänneet valtaansa muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kustannuksella. Myös se, mitä ymmärretään medially, on nimittäin murroksessa. Castellsin ja monien muiden tutkijoiden mukaan meneillään onkin jonkinlainen valtakamppailu, jossa julkisuuden pelisääntöjä ja valtasuhteita parhaillaan määritellään uudelleen.

Paljosta puheesta huolimatta median käyttämän vallan luonteesta tai merkityksestä yhteiskunnassa ei ole koskaan vallinnut yksimielisyyttä. Yhtäältä median vallan ajatellaan usein olevan välineellistä ja epäsuoraa. Tällöin sen ajatellaan juontuvan siitä, että muut valtaapitävät instituutiot ovat enemmän tai vähemmän riippuvaisia mediasta. Medially ei kuitenkaan ole ajateltu olevan juuri itsenäistä valtaa, vaan se tarjoaa pikemminkin areenan taloudellisen ja poliittisen eliitin valtakamppailuille. Toisaalta pelkän välittäjänä toimimisen sijasta median symbolinen valta nostaa esiin tiettyjä aiheita tai toimijoita toisten kustannuksella, ja tämä on monien mielestä itse asiassa keskeisimpiä vallan ulottuvuuksia nyky-yhteiskunnassa (esim. Curran & Couldry 2003, 3-4).

Yleistävä ja epämääräinen puhe median vallasta onkin väistämättä yksinkertaistavaa, sillä se sisältää oletuksen mediasta, tai ainakin ”valtamediasta”, suhteellisen yhtenäisenä blokkina. Kyse ei kuitenkaan liene yhden monoliittisen instituution käyttämästä vallasta, vaan median toiminta ja myös viestintien sisäiset valtasuhteet kietoutuvat monenlaisiin taloudellisiin, poliittisiin ja kulttuurisiin valtasuhteisiin, joita on hankala jäljittää. Kaikkia median toimijoita ei ohjaa sama logiikka. Kaupallisen median vastapainona Suomessakin toimii sekä julkisen palvelun media että monia muita voittoa tavoittelemattomia tiedotusvälineitä. Sekä viestinnän tutkimuksessa että julkisessa keskustelussa puhutaan usein myös erilaisista vaihtoehtomediaista vastavoimana valtamedialle (esim. Atton & Hamilton 2008). Viimeistään käsityksen mediasta yhtenäisenä blokkina on kyseenalaistanut nykyinen puhe sosiaalisesta mediasta ja kansalaismediasta.

Median käsitettä itsessään onkin viestinnän tutkimuksessa usein arvosteltu epämääräisyydestä. Esimerkiksi tiedotusvälineisiin verrattuna media on käsitteenä sekä epäselvempi että laajempi: sillä viitataan sekä viestinnän välineisiin että välineiden toimintatapaan ja sisältöihin. Jo median käsite tuntuu osaltaan ohjaavan keskustelua abstrakteille urille, koko yhteiskuntaa ohjaavan ”medialogiikan” pohdiskeluun. Toisaalta käsite on kaikessa epämääräisyydessään kuitenkin myös kuvaava, koska perinteisiä joukkoviestimiä on enää käytännössä vaikea erottaa koko siinä maisemassa, jonka eri viestintävälineet yhdessä muodostavat (Nieminen 2004, 118).

Jos median käsite on epämääräinen, niin vähintään yhtä hankala on myös vallan käsite. Kysymys vallan luonteesta ja eri muodoista kuuluu yhteiskuntatieteiden ikuisuus-kysymyksiin. Tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista eritellä vaihtoehtoisia valtateorioita³,

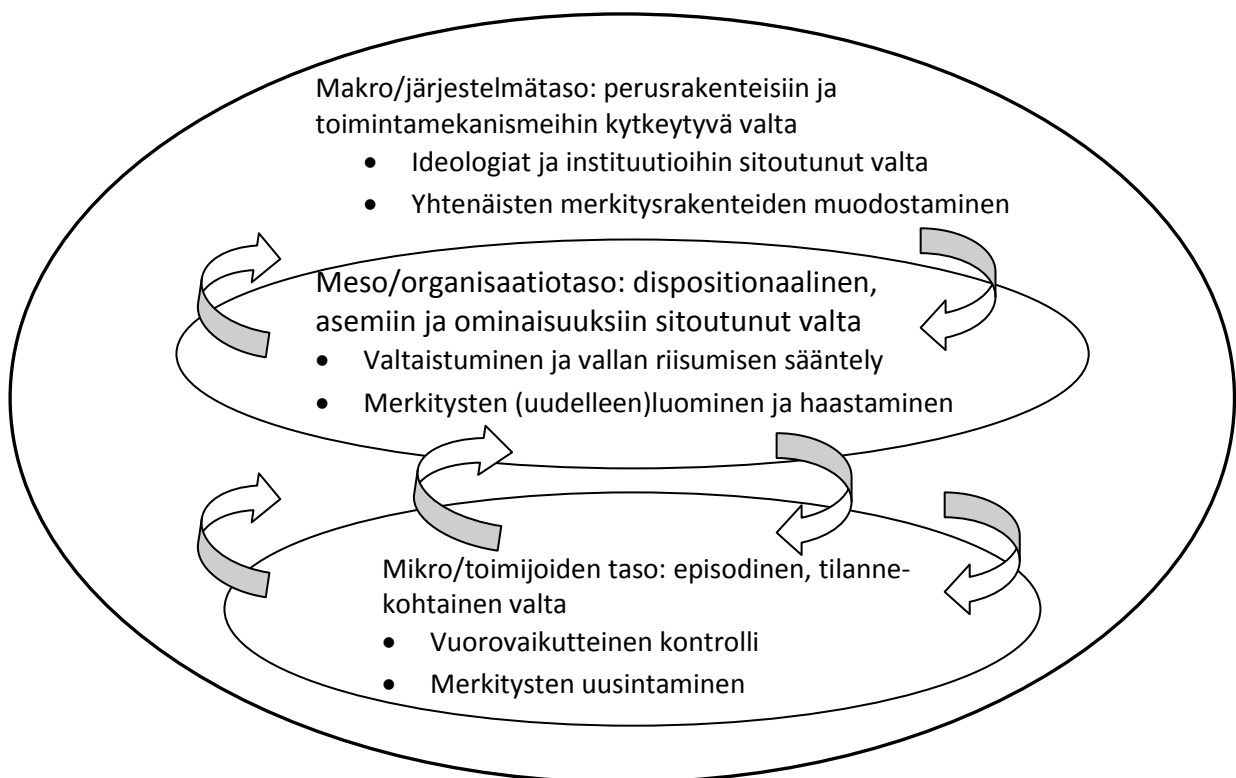
---

³ Erilaisia valtateorioita on eritellyt esim. Scott (2001). Myös Kunelius, Noppari & Reunanen (2009, 18-) käsittelevät omassa raportissaan median ja vallan hahmottamista yhteiskuntateorian eri klassikoiden valossa.

vaan joudumme valikoimaan. Yhden vaikutusvaltaisemmista kokonaisuksista vallankäytön problematiikasta on esittänyt Australiassa pitkään toiminut organisaatiotutkija Stewart Clegg teoksessaan *Frameworks of Power* (1989). Cleggin esitys nojaa keskeisiin vallan teoreetikoihin klassikoista (Machiavelli ja Hobbes) politiikan tutkijoiden kautta myöhempiin vaikuttajiin (kuten esimerkiksi Habermas ja Foucault). Cleggin näkemyksessä kaikki sosiaaliset suhteet sisältävät valtaa, joten valta voidaan määritellä toiminnan ilmauksena. Valta ilmenee vuorovaikutuksessa sääntöjen, merkitysrakenteiden ja voimavarojen tuottamisessa tai uusintamisessa.

Tämä tapahtuu kolmella tasolla (circuits), joita ovat (1) toimintoja suuntaava systeeminen tai rakenteellinen makrotaso, (2) tätä suuntaa säättävä tai korjaava mesotaso, sekä (3) episodinen mikrotaso. Cleggin mukaan vallankäytön tasot kytkeytyvät toisiinsa muodostaen kehämäisen rakennelman, jota yksinkertaistaen voidaan kuvata seuraavasti:

Kuvio 1. Vallan piirit (Muokattu Cleggin (1989) pohjalta)

Tähän vallan jäsenyykseen viitataan usein valtateorioiden erittelyn yhteydessä, mutta sitä on kuitenkin harvoin käytetty empiirisen tutkimuksen perustana. Tämä vuoksi emme paneudu Cleggin kolmitasomalliin yksityiskohtaisemmin. Tässä on paikallaan myös korostaa, ettei Clegg lainkaan käsittele mediaa tai viestintää, joskin hän myöhemmissä kirjoituksissaan lähestyy aihetta pohtiessaan prinsessa Dianan kuoleman nostattamaa ilmiötä vastarinnan ja populaarin vallan ilmenemismuotona (Clegg 2000, 82-82). Vallan jäsentämistä

kolmeen tasoon voi kuitenkin tässä käyttää eräänlaisena heuristisena apuvälineenä havainnollistamaan keskustelua mediasta ja vallasta.

Median voidaan ajatella olevan osa systeemistä vallankäyttöä yhteiskunnallisten toimintojen rakenteellisen suuntaamisen merkityksessä. Tällä tasolla media ei ole irrallinen kokonaisuus vaan se kietoutuu poliittiseen ja taloudelliseen järjestelmään, sosiaalisia suhteita määrittäviin instituutioihin ja kulttuurin syvärakenteisiin. Lähimmäksi tätä näkökulmaa tulevat kenties viime vuosikymmeninä tehdyt analyysit viestinnän ja median osuudesta aatejärjestelmien, arvomaailmojen tai poliittisten ideologioiden (säätö-yhteiskunta, patriarkaatti, kapitalismi, sosialismi, modernisaatio, globalisaatio) muodostumisessa, ylläpitämisessä (esim. McChesney 1999; Sparks 2007) ja toisaalta niiden purkautumisessa (em. Castells 2009; McNair 2006; Price 2002). Kansallisella tasolla vaikuttavista merkitysjärjestelmistä Suomessa kansalaisuutta edelleenkin vahvasti värittävä valtiokansalaisuus voidaan jäljittää 1800-luvun puolivälin tienoilla kehittyneeseen poliittiseen kulttuuriin, johon laajeneva suomenkielinen sanomalehdistö osaltaan myötävaikutti (ks. esim. Nieminen 2006; Jääsaari ym. 2010).

Sekä julkisessa keskustelussa että monissa akateemisissa puheenvuoroissa puhutaan tätä nykyä ”mediasta” yksikössä. Median vallalla voidaan viitata periaatteessa mille tahansa vallankäytön kolmesta tasosta. Yleisimmin sillä tarkoitetaan yhteiskunnassa kulloinkin vaikuttavien organisaatioiden muodostamaa kansallista kokonaisuutta. Yhteiskuntajärjestelmää ja sen institutionaalista arvo- ja normiperustaa pyritään ottamaan haltuun myös julkisuuden käsitteen avulla.

Viime aikojen tutkimuksista Risto Kuneliuksen, Elina Nopparin ja Esa Reunasen tutkimus Media vallan verkoissa (2009) tarkastelee väitettä medioitumisesta erityisesti päätöksentekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksena tutkijat toteavat, että mediajulkisuus on osaltaan muuttanut politiikan pelisääntöjä. Median valtaan vaikuttaa politiikan sisältöihin ja suurin linjauksiin pidemmällä aikavälillä tutkijat sen sijaan suhtautuvat epäillen. Yhä useammin kuitenkin ajatellaan, että koko yhteiskunta on altistunut ”medialogiikalle”, jonka myötä esimerkiksi politiikassa on alettu toimia yhä enemmän mediajulkisuuden ja sen tuottamien kriteerien ehdoilla (Kunelius ym. 2009, 11). Tällöin on kyse suuntaa korjaavasta vallan käytöstä, vaikkakin päätöksentekijöiden näkökulmasta ”väärään” suuntaan.

Dispositionaalinen, aseisiin ja ominaisuuksiin sitoutunut valta onkin se määritelmä, jota me tavallisesti tarkoitamme puhuessamme poliittisesta ja taloudellisesta vallasta. Konkreettisemmin voidaan puhua mediaorganisaatioista, toimittajista tai vaikkapa mediayhtiöiden omistajista vallankäyttäjinä. ”Medialogiikka” ei tietenkään ole yhdenmukainen, vaan joillakin median toimijoilla, mediaorganisaatioilla tai ryhmittymillä, on periaatteessa enemmän mahdollisuuksia ja resursseja ohjata toimintoja yli ja ohi se suunnan, jonka yhteiskunnan perusrakenteet ja toimintamekanismit niille antavat. Tällaisesta, Cleggin terminologian mukaan korjaavasta vallasta on kyse kun pohditaan mediaorganisaatioiden tai toimittajakunnan toimintaa ja valintoja suhteessa poliittisiin linjanvetoihin ja sen vaikutusta kansalaisten asenteisiin ja poliittiseen suuntautumiseen.

Kolmatta vallan tasoa kutsutaan Cleggin jäsenyyksessä ”episodiseksi vallaksi”. Tällöin on kyse tavallaan poikkeustapauksista, jotka antavat tietyille toimijoille väliaikaisesti merkittävää valtaa. Tällaiset poikkeavat tilanteet syntyvät erityisesti silloin kuin suuntaava valta ei kykene vastaamaan perusrakenteiden ja toimintamekanismien synnyttämiin muutoksiin: esimerkiksi kun ”maan tapa” ei enää vastaa uusien olosuhteiden tuottamaa moraalikäsitys-

tä. Voi ajatella, että episodisesta vallasta on kyse, kun puhutaan esimerkiksi median roolista ajankohtaisten ja poikkeavien tapahtumien, kuten vaalirahakohun tai politiikkojen yksityiselämään liittyvien kohujen yhteydessä. Kutakuinkin tässä merkityksessä median valtaa käsittelee muun muassa Julkisen sanan neuvoston uuden puheenjohtajan ja Kalevan entisen päätoimittajan Risto Uimonen kirja *Median mahti* (2009). Uimosen näkökulmana on eritellä median valtaa sellaisten tapausten kautta, joissa media on pakottanut yhteiskunnallisia päättäjiä eroamaan tehtävistään. Kirjassa käydään läpi 36 tapausta, joissa henkilö on jättänyt julkisen tehtävänsä mediakohun saatelemana. Tässä mielessä mediavalta on Uimosen mukaan paisunut suoranaiseksi mahtiasemaksi. Näissä ja muissa ajankohtaisissa kysymyksissä on kyse kuitenkin ennen kaikkea episodisesta vallasta, jossa jokin toimija tai toimijaryhmä havaitsee olevansa vapaa käyttämään valtaresurssejaan. Esimerkiksi eliittien sisäiset ristiriidat tai poliittiset murroskohdat tyypillisesti avaavat medialle normaalia enemmän liikkumatilaa.

Median vaikutusten empiirinen tutkimus

Suuri osa mediasta ja vallasta käydystä keskustelusta on viime aikoina keskittynyt median ja poliittisten päätöksentekijöiden suhteisiin. Median valta on kuitenkin aina liittynyt ennen kaikkea valtaan vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin tai yleiseen mielipiteeseen. Myös vaikutukset yksilöiden mielipiteille, arvoille ja asenteille on kuitenkin tunnetusti osoittautunut hankalaksi tutkimuskohteeksi. Useimpien tutkimusten mukaan media harvoin muuttaa suoraan ihmisten näkemyksiä. Tästä on juontunut viestinnän tutkimukseen käsitys, että sosiaalisella ympäristöllä, kasvatuksella muilla tekijöillä on paljon suurempi merkitys kuin medialla. Perinteisten sosiaalipsykologisten tutkimusten ohella median vaikutuksia on nykyään periaatteessa mahdollista tutkia myös aivotutkimuksen ja neurotieteiden uusilla keinoilla (Castells 2009, 150–151). Niistä huolimatta on selvää, että kaikkia tapoja, joilla media vaikuttaa ihmisten ajatteluun, ei ole mahdollista tutkia empiirisesti. Todettujen vaikutusten vähäisyydellä lieneekin tekemistä myös tutkimustapojen ja vaikutusten käsitteellistämisen kanssa.

Perinteinen vaikutustutkimus yhdistetäänkin usein hiukan vähättelevästi vanhentuneena nähtyyn ”lääkeruiskumalliin”, jossa median viestien ajatellaan vaikuttavan suoraan yleisön asenteisiin ja käyttäytymiseen. Tähän ajattelumalliin on usein myös liittynyt ”moraalisia paniikkeja”, joiden mukaan erityisesti lapset, alakoulutetut tai muut heikommassa asemassa olevat ryhmät ovat erityisen alttiita voimakkaille mediavaikutuksille.

Suorien yksilöllisten vaikutusten sijasta mediatutkimuksessa on pitkään ajateltu, että median valta on pitkälti valtaa vaikuttaa julkisuuden asialistaan. Vaikka media ei vaikuttaisikaan yksittäisten ihmisten ajatteluun tai yksittäisiin poliittisiin päätöksiin, sillä on kiistatta valtaa määrittää mistä milloinkin puhutaan ja mitkä aiheet ylipäänsä nousevat esiin yhteiskunnallisina kysymyksinä. Toisaalta julkisuuden rakenteellisten muutosten ja uusien viestintävälineiden myötä myös ajatus mediasta julkisuuden portinvartijana on kuitenkin viime aikoina yhä useammin kyseenalaistettu.

Puheeseen portinvartijoista liittyy väistämättä taas kysymys siitä, mitä tarkoitetaan medialla. Erityisesti internetin ajatellaan usein haastavan joukkotiedotusvälineiden aseman julkisuuden portinvartijana ja tarjoavan siten tavallisille kansalaisille uudenlaisen mahdollisuuden osallistua julkiseen keskusteluun. Sekä akateemisessa että poliittisessä keskustelussa viestintäteknologian kehityksen nähdäänkin usein hajauttavan median valtaa ja siten johta-

van demokraattisempaan ja moniarvoisempaan julkisuuteen. Erityisesti uusien välineiden yhteydessä median merkitys on myös alettu nähdä enemmän resurssina ja esimerkiksi kansalaisten osallistumismahdollisuuksien laajentajana.

Mediatarjonnan lisääntymisen ja tunkeutumisen kaikille elämänaloille voikin hieman paradoksaalisesti ajatella vähentäneen median valtaa aiempaan yhtenäisjulkisuuteen aikaan verrattuna. Tämän suuntaisia ajatuksia ovat esittäneet myös monet tutkijat. Castellsin (2009) mukaan interaktiiviset viestintäverkostot ovat luoneet uuden julkisen viestinnän muodon, jota hän kutsuu ”yksilöiden joukkoviestinnäksi” (mass self-communication). Teollisen yhteiskunnan viestintäjärjestelmä perustui joukkotiedotusvälineisiin, joita luonnehti yksisuuntainen viestintä harvoilta lähettäjiltä monille vastaanottajille. Verkostoyhteiskunnan viestintä taas perustuu globaaleihin verkostoihin, jotka mahdollistavat interaktiivisen viestinnän monilta lähettäjiltä monille vastaanottajille. Tämä merkitsee, että myös uusilla poliittisilla ja sosiaalisilla liikkeillä on ennennäkemättömät mahdollisuudet osallistua julkisuuteen. Väitteidensä tueksi Castells viittaa muun muassa poliittisten blogien, uusien kansalaisliikkeiden ja vaihtoehtomedian toimintaan Internetissä.

Mediasosiologi Brian McNair (2006, 10) on puolestaan kiteyttänyt viestintämaiseman muutokset kolmeen kehityssuuntaan: (1) informaation määrän eksponentiaaliseen kasvuun, (2) kulttuuristen ja maantieteellisten rajojen liudentumiseen sekä maailmanlaajuisesti että valtioiden sisällä ja (3) mediankäyttöä ohjaavien makuhierarkioiden katoamiseen. Kaikkien kolmen trendin voi tulkita merkitsevän ennen kaikkea mediavallan hajautumista ja demokratsoitumista. McNairin mukaan ne johtavat perustavanlaatuisen siirtymään ideologisesta hallinnasta ”kulttuuriseen kaaokseen”, joka lisää merkittävästi avoimuutta ja mahdollisuuksia erilaisten mielipiteiden esittämiseen.

Sekä Castellsin että McNairin näkemykset edustavat laajempaa ajattelutapaa, jossa julkisuuden perusdynamiiikan ajatellaan muuttuneen moniarvoisempaan, jopa anarkistiseen suuntaan. Yhteistä heidän visioilleen on ajatus siitä, että uudet viestintävälineet haastavat perinteisen mediaeliitin valta-aseman tavalla, jonka ajatellaan jotenkin parantavan tavallisten ihmisten mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin. Hajautuneen viestintärakenteen ansiosta kansalaiset siis kilpailevat journalistien kanssa uudella tavalla tiedon luomisessa ja jakelussa, mikä on omiaan rikkomaan perinteisiä käsityksiä uutiskriteereistä ja eliittivetoisesta julkisuudesta.

Innostuneimmat visiot julkisuuden moniarvoistumisesta on kuitenkin helppo myös kyseenalaistaa. Sosiaalinen media ja kansalaisten tuottama sisältö ei ole riittänyt mediainstituutioilta julkisuuden portinvartijan asemaa ainakaan kokonaan. Harva myöskään väittää, että Internet tarjoaisi kaikille kansalaisille tasavertaiset toimintamahdollisuudet tai takaisi eri näkökulmien ja intressien tasavertaisen pääsyn julkisuuteen. Eri toimijoiden kyvyt ja mahdollisuudet käyttää hyväkseen viestintävälineitä poikkeavat yhä toisistaan, ja myös tiedon tuottajien ja kuluttajien välinen valtasuhde on edelleen epäsymmetrinen. Amerikkalainen politiikan tutkija Matthew Hindman (2008) onkin tulkinnut internetin käyttötapoja koskevaa empiiristä tutkimustietoa niin, että yleisön huomio keskittyy verkossa itse asiassa entistäkin harvempiin tietolähteisiin. Hindmanin ja monien muiden kriittisten tutkijoiden mukaan verkko ei olekaan juuri lisännyt tavallisten kansalaisten vaikutusvaltaa vaan pikemminkin vahvistanut entisestään poliittisten ja taloudellisten eliittien asemaa. Perinteisten median valtaa liittyvien huolien ohella verkkoon liittyy myös täysin uusia kysymyksiä, jotka liittyvät muun muassa markkinoita hallitsevien hakukoneiden tai ohjelmistovalmistajien käyttämään valtaan.

Omalta osaltaan viestintämaailman muutos on kuitenkin kiistatta herättänyt uusia kysymyksiä ja tehnyt poliittisten päättäjien, median ja kansalaisten välisten valtasuhteiden hahmottamisen entistä hankalammaksi. Edellä viitatus Cleggin kolmitasonäkemyksessä valta ei ole ominaisuus tai esine, joka on jonkun hallussa vaan valta on suhde, johon kiinteästi liittyy myös vastustus tai torjunta. Yksi kiinnostava juonne kansalaisten käsitysten tarkastelemisessa liittyykin erilaisiin mediaympäristöihin tottuneiden sukupolvien välisiin eroihin. Mitä ylipäänsä ymmärretään medialla ja vallan käsitteillä, ja poikkeavatko esimerkiksi aktiivisten internetin käyttäjien käsitykset mediasta ja vallasta merkittävästi muusta väestöstä?

3. Aineistot ja menetelmät

Kyselytutkimus

Tutkimuksessa hyödynnetään kolmenlaista empiiristä aineistoa. Ensinnäkin raportin taustalla on syksyllä 2007 toteutettu suomalaisten median valtaa koskevia käsityksiä selvittänyt kyselytutkimus. Kyselytutkimuksen tavoitteena oli selvittää eri näkökulmista suomalaisten asenteita ja tyytyväisyyttä mediaa kohtaan. Pyrkimyksemme oli laatia kysely niin, että se palvelisi tieteellisten tavoitteiden ohella myös tiedotusvälineitä ja sitä kautta aiheesta käytävää julkista keskustelua. Kyselytutkimuksen tuloksia on osittain raportoitu jo aiemmassa väliraportissa (Karppinen ja Jääsaari 2007). Tätä tutkimusta varten tuloksia on tulkittu tarkemmin ja myös verrattu laadulliseen aineistoon.

Kyselytutkimuksen aineiston keruun toteutti TNS Gallup puhelinhaastatteluna 5.–16.11.2007. Näyte edustaa Manner-Suomen 15 vuotta täyttäneitä väestöä. Otanta on suoritettu systemaattisena satunnaisotantana koko väestöstä lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Kyselyyn vastasi yhteensä 1004 Suomessa asuvaa henkilöä. Tiedonkeruun jälkeen tutkimusaineisto painotettiin Tilastokeskuksen väestötietojen perusteella vastaamaan todellista väestön jakaumaa vastaajien sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan. Kysymyslomakkeesta oli myös ruotsinkielinen versio, joten ruotsinkielisillä vastaajilla oli mahdollisuus vastata kysymyksiin omalla äidinkielellään. Kysymyksiin vastaamiseen kului aikaa noin 20 minuuttia haastateltavaa kohti.

Kyselylomakkeessa oli kaikkiaan 12 kysymysosiota, joissa vastaajille esitettiin erilaisia arviointikohteita tai väittämiä vastausvaihtoehtoineen. Taustatietoina kysyttiin ikää, asuinpaikkaa, puoluekantaa sekä joitakin perustietoja vastaajien mediankäytöstä. Kysymykset ovat Media, kansalaisuus ja vallan piirit hankkeen tutkijoiden laatimia. Lisäksi kyselyn teemoista pyydettiin kommentteja etukäteen myös eri välineitä edustavilta journalisteilta (kyselylomake on raportin liitteenä). Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli myös tuottaa kansainvälisesti vertailukelpoista aineistoa, joten joitakin Yhdysvalloissa ja Ruotsissa tehtyjen haastattelututkimusten kysymysmuotoiluja toistettiin tässä sovellettuna Suomen oloihin. Aineisto analysoitiin tavanomaisilla tilastollisilla menetelmillä.

Kyselytutkimuksen luonteen vuoksi tutkimus keskittyi varsin yleisellä tasolla kansalaisten käsityksiin median vallasta. Formaattinsa vuoksi kyselytutkimus ei mahdollistanut kovin yksityiskohtaisten kysymysten esittämistä, eikä lyhyessä puhelinhaastattelussa voidakaan selittää laajemmin, miten eri käsitteitä tutkimuksessa lähestytään. Määrällisten havaintojen tueksi onkin kerätty myös laadullista lisäaineistoa: fokusryhmähaastatteluita ja verkkokeskusteluja. Laadullisen tutkimuksen keinoin tavoitteenamme oli paneutua tarkemmin muun muassa siihen, mitä käsitteillä media, valta, vastuu ja luotettavuus missäkin tapauksessa oikein tarkoitetaan.

Ryhmäkeskustelut

Toisena aineistona raportissa hyödynnetään mediaan ja valtaan liittyviä ryhmäkeskusteluita, joihin koottiin eri-ikäisiä suomalaisia ja jossa pohdittiin osin kyselytutkimuksesta esiin nousseita teemoja. Ryhmäkeskusteluja toteutettiin yhteensä kymmenen, joista kuhunkin

osallistui kolmesta seitsemään haastateltavaa. Haastattelut toteutettiin Mikkelissä, Helsingissä ja Vaasassa. Vaasassa toteutetut haastattelut olivat ruotsinkielisiä. Ryhmissä on edustettuina lukiolaisia, eläkeläisiä sekä Avoimen yliopiston ja työväenopiston kautta kerättyjä aikuisryhmiä. Keskusteluiden vetäjinä toimivat Media, kansalaisuus ja vallan piirit -hankkeen tutkijat ja tutkimusavustajat. Kaikki ryhmäkeskustelut nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin hankkeen tutkimuskysymysten näkökulmasta laadullisen sisällönanalyysin keinoin⁴.

Taulukko 1. Ryhmäkeskustelujen kuvaus

	Osallistujamäärä	Haastattelu- paikkakunta	Kohde- ryhmä	Ajankohta	Haastattelija
Ryhmä 1	3	Mikkeli	työikäiset	11/2007	M. Aslama
Ryhmä 2	5	Mikkeli	eläkeläiset	11/2007	M. Aslama
Ryhmä 3	5	Mikkeli	lukiolaiset	11/2007	M. Aslama
Ryhmä 4	5	Helsinki	lukiolaiset	12/2007	J. Suolanen
Ryhmä 5	6	Helsinki	työikäiset	04/2008	J. Suolanen
Ryhmä 6	6	Helsinki	eläkeläiset	12/2007	J. Suolanen
Ryhmä 7	7	Vasa	lukiolaiset	11/2007	T. Nyfors
Ryhmä 8	5	Vasa	eläkeläiset	11/2007	T. Nyfors
Ryhmä 9	6	Vasa	työikäiset	11/2007	T. Nyfors
Ryhmä 10	6	Vasa	lukiolaiset	11/2007	T. Nyfors

Haastattelut toteutettiin suhteellisen vapaamuotoisina keskusteluina, joissa haastattelija on ohjannut keskustelun aihepiirejä, mutta antanut muuten keskustelijoille melko vapaat kädet vaikuttaa keskustelujen suuntaan. Useimmista aiemmista tutkimuksista poiketen keskustelut kuitenkin tässä tapauksessa keskittyivät tiettyjen sisältöjen tai median kulutustapojen arvioinnin sijasta yleisemmin median yhteiskunnallisen aseman arviointiin. Ryhmäkeskustelujen analyysi tässä raportissa on kuitenkin aineistolähtöistä siinä mielessä, että keskustelujen kulkua ei ole pyritty ennalta määräämään liikaa, vaan esiin on nostettu erityisesti teemoja, jotka nousevat keskusteluissa laajemmin esiin.

Ryhmäkeskusteluihin on viitattu raportissa siten, että suorissa lainauksissa identifioidaan missä keskustelussa kommentti on esitetty. Yksittäiset keskustelijat pysyvät kuitenkin raportissa anonyymeina.

Fokusryhmähaastattelu on vakiintunut median yleisötutkimuksen menetelmä. Ryhmähaastatteluja käytetään usein juuri tarkentamaan määrällisestä tutkimuksesta saatuja tietoja, ja aineistonkeruumenetelmänä se sopii hyvin nimenomaan ihmisten asenteiden ja uskomusten kartoittamiseen. Siihen sisältyy myös tiettyjä heikkouksia, jotka tulivat selvästi ilmi tässä-

⁴ Raportissa esitettyjä sitaatteja ryhmähaastatteluista on paikoin muokattu poistamalla litteroinnissa epäselväksi jääneitä sanoja tai tulkinnan kannalta tarpeetonta toistoa (merkitty ---) tai lisäämällä asiayhteyttä tarkentavia sanoja (merkitty hakasulkein).

kin tutkimuksessa. Kokonaisuus on haavoittuvainen rekrytoinnissa ja keskustelujen vetämisessä tapahtuvien virheiden aiheuttamille vinoutumille ja ongelmille. Ensiksi, keskustelijoiden rekrytointi lukioiden sekä työväenopiston ja avoimen yliopiston opiskelijoista johtivat siihen, että keskustelijoiksi valikoitui koulutettuja ihmisiä, toiseksi media keskusteluaiheena veti puoleensa nykyisiä ja entisiä median parissa toimivia ihmisiä. Jälkimmäinen ilmiö on nähtävissä siinä, että nämä ammattilaiset ohjailevat keskustelua voimakkaasti joissakin ryhmissä. Voidaan tietenkin esittää, että toimittajat, viestintäsuunnittelijat ja muut media-ammattilaiset ovat median kuluttajia siinä missä muutkin, mutta mielipiteenvaihdossa oli silti joiltain osin havaittavissa tekijän, eikä tässä tutkimuksessa kohteena ole va kansalaisen näkökulma.

Verkkokeskustelut

Kolmannen aineiston muodostavat tutkimusta varten kerätyt verkkokeskustelut, joissa pohditaan median toimintaa. Verkkokeskustelujen käsittely tässä raportissa nojaa Juho Vesan analyyseille, jotka hän teki osana pro gradu tutkimustaan *Nuhteita vahtikoiralle: Kansalaisarvioita journalistisesta mediasta kahdessa verkkokeskustelussa* (2009). Työssä analysoidaan kahta Ilta-Sanomien verkkosivustoilla vuonna 2007 käytyä verkkokeskustelua, jotka yhteensä sisältävät yli 300 kommenttia ja joihin on osallistunut yli 150 keskustelijaa. Molemmissa keskusteluissa puhuttiin median asemasta yhteiskunnallisessa kontekstissa⁵. Eduskunnan sukupuolisesta häirinnästä noussutta keskustelua tarkastelevassa taustatutkimuksessa käytetään lisäksi aineistona aiheeseen liittyvää media-aineistoa sekä siihen liittyviä verkkokeskusteluja.

Verkkokeskustelujen etu aineistona on siinä, että niissä kansalaiset saavat itse nostaa esiin tärkeinä pitämiään asioita, eivätkä vastaukset synny reaktioina tutkijan kysymyksiin. Verkkokeskusteluihin liittyy myös ominaispiirteitä, kuten anonyymius, joiden takia niissä saattaa tulla esille näkemyksiä, joita ei haastatteluissa välttämättä havaita. Verkkokeskustelujen, ja osin myös ryhmähaastattelujen, ongelmana tietysti on, että niiden edustavuutta on vaikea arvioida. Onkin hyvin mahdollista, että erityisesti verkkokeskustelut ovat vinoutuneita niin, että niille kirjoittavilla on muita radikaalimpi tai kriittisempiä mielipiteitä. Myös ryhmähaastattelutilanne saattaa tuottaa tietynlaista puhetta, joka heijastaa osin myös sitä, mitä pidetään sosiaalisesti arvostettuina mielipiteinä. Voi siis olla, että sekä ryhmähaastattelutilanteessa että verkkokeskustelussa tietyt moraaliset kannanotot korostuvat.

Kuten edellä tuotiin jo esille, kaikissa aineistokeruu- ja analyysimenetelmissä on omat heikkoutensa. Useampaa aineistoa hyödyntämällä mahdolliset vinoutumat on kuitenkin helpompi ottaa huomioon. Tässä tutkimuksessa eri aineistojen avulla on pyritty kartoittamaan vallitsevia puhetapoja ja toisaalta analysoimaan aineistojen välisiä eroja siinä kun niitä ilmenee. Koska kyselytutkimus, ryhmähaastattelut ja verkkokeskustelut ovat aineistoina kaikki erilaisia, yhdessä tarkasteltuna ne antavat melko hyvän perustan arvioida sitä, minkälaisia näkemyksiä kansalaisilla on median toiminnasta ja mihin nämä näkemykset perustuvat.

---

⁵ Ensimmäinen toukokuussa 2007 alkanut keskustelu käynnistyy kysymyksellä: ”Onko kriittisellä medialla tilaa ulkopolitiisessa keskustelussa?” Keskustelu ei kuitenkaan rajaudu ulkopolitiikkaan, vaan siinä käsitellään median toimintaa ja merkitystä myös laajemmin. Toisen, elokuussa 2007 käydyssä keskustelun otsikko oli ”Onko media mielestäsi liian laiskaa?” Keskustelujen valinnasta ja analyysista ks. tarkemmin Vesa (2009).

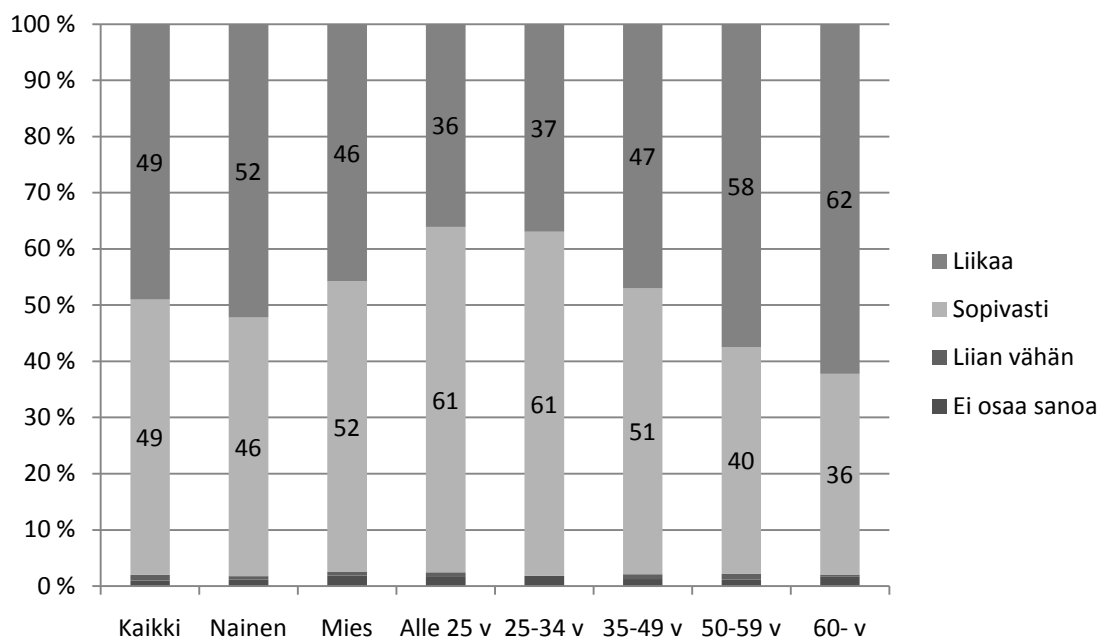

4. Yleisiä käsityksiä median vallasta

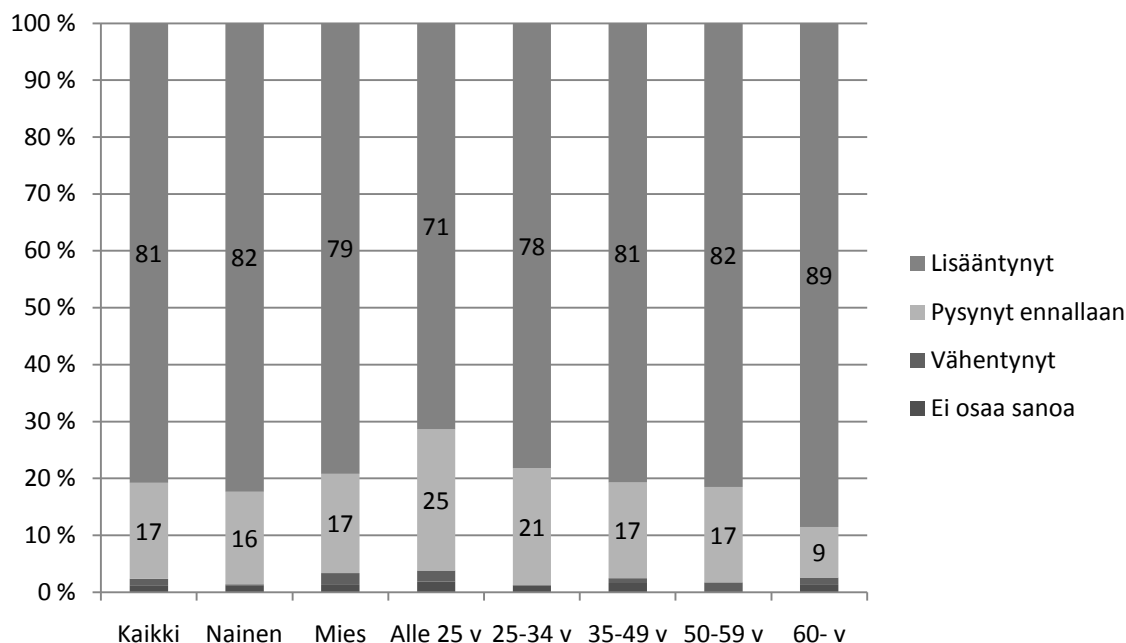
Tässä luvussa tarkastelemme yleisellä tasolla kansalaisten käsityksiä median vallasta ja sen herättämistä mielikuvista. Kuten alussa totesimme, median vallasta voi puhua monessa merkityksessä ja monella tasolla ja se, mistä milloinkin puhutaan, riippuukin pitkälti siitä, mitä vallan ja median käsitteillä ylipäänsä tarkoitetaan. On totta, että median vallasta tai sen lisääntymisestä puhuminen yleisellä tasolla ei välttämättä ole kovin analyttistä. Ennen kuin käsittelemme eritellymmiin eri välineisiin ja median ilmiöihin liittyviä asenteita, on kuitenkin omalla tavallaan kiinnostavaa myös analysoida juuri sitä, minkälaisia mielikuvia media yleiskäsitteenä herättää ja millä tasolla kysymys median ja vallan suhteesta ylipäänsä kansalaisten silmin hahmottuu.

Yhtenä kyselytutkimuksen keskeisenä tuloksena nousee esiin suomalaisten vankka usko median valtaan. Tutkimuksen mukaan 84 prosenttia suomalaisista uskoo, että medialla on suuri valta tavallisten ihmisten mielipiteisiin. 81 prosenttia katsoo median vallan lisääntyneen viime aikoina, ja lähes puolet (49 %) vastaajista katsoi, että medialla on liikaa valtaa. Yhtä moni uskoi, että medialla on valtaa sopivasti, ja vain yksi prosentti ajatteli, että medialla on liian vähän valtaa.

Kuvio 2. Missä määrin mielestänne medialla on valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa? (% , n=1004)

Kuvio 3. Onko median valta mielestänne lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt ennallaan viime aikoina? (% , n=1004)

Taulukko 2. Väittämiä median vallasta (% , n=1004)

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Medialla on suuri vaikutus tavallisten ihmisten poliittisiin mielipiteisiin	2	4	10	48	36
Medialla on suuri vaikutus tärkeisiin poliittisiin päätöksiin	7	16	19	42	15

Kyselyn mukaan on siis selvää, että yleisesti ottaen suomalaiset pitävät mediaa merkittävänä yhteiskunnallisena vallankäyttäjänä. Se, että median vallan uskotaan lisääntyneen, myös selvästi tukee aiempaa tutkimusta. Esimerkiksi Ilkka Ruostetsaaren (2003) tutkimuksissa suomalaisen yhteiskunnan valtarakenteista on käynyt ilmi, että sekä 1991 että 2001 tehdyissä kyselyissä eniten vaikutusvaltaansa kasvattaneina instituutiona nähtiin tiedotusvälineet (televisio, radio ja lehdistö) sekä suuryritykset. Medialla myös ajatellaan olevan enemmän vaikutusvaltaa kuin esimerkiksi eduskunnalla, puolueilla tai presidentillä, joiden vallan nähtiin myös eniten heikenneen.

Myös Elinkeinoelämän valtuuskunnan Evan viimeisessä arvo- ja asennetutkimuksessa lähes kaksi kolmannelta suomalaisista uskoo, että ”toimittajat ohjailevat liikaa mielipiteitä Suomessa” (Haavisto & Kiljunen 2009, 51). Tämä osuus on pysynyt jokseenkin samana jo

1990-luvun alusta. Vuoden 2007 Evan tutkimuksessa tiedotusvälineet myös sijoittuvat heti EU:n jälkeen toiseksi kysyttäessä instituutioita, joilla on nykyään liikaa valtaa (Haavisto, Kiljunen & Nyberg 2007, 39).

Kyselytutkimukset siis antavat selvän yleiskuvan siitä, että medialla ajatellaan olevan pikemmin liian paljon kuin liian vähän valtaa. Yleinen käsitys median vallan lisääntymisestä tulee selvästi esiin myös laadullisessa aineistossa. Median suuri merkitys otettiin ryhmähaastatteluissa usein lähes itsestäänselvytenä, tyyliin ”onhan niillä valtaa, vähän liikaa-kin”. Median vallan lisääntymistä ei kuitenkaan juuri eritelty tai analysoitu keskusteluissa, vaan se esiintyy lähinnä yleisenä väittämänä tai itsestään selvänä lähtökohtana.

”Jag tycker det är litet farligt hur det har blivit en sån där grej som man har blivit på nåt vis beroende av” (ryhmä 7)⁶

”Kyllähän tällä hetkellä lehdistöllä on mieletön valta...” (ryhmä 1)

”Ne vähän niin kun voi itse päättää että missä valossa ne tuo sen asian esille ja mitä niistä kätketään.” (ryhmä 3)

”Ja kenestä kirjoitetaan vähän ja kenestä paljon.” (ryhmä 3)

”Tänä päivänä voisi olla aika vaikeata sitten menestyä ilman mediaa” (ryhmä 3)

On helppo todeta, että ajatus median vallan lisääntymisestä on laajasti jaettu käsitys, joka heijastelee sekä tiedotusvälineiden merkitystä vastaajien omassa elämässä että käsitystä niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Laadullisen aineiston perusteella voidaan päätellä, että puhuttaessa median vallan lisääntymisestä arviot kohdistuvatkin mediaan hyvin diffuusilla tasolla. Mediasta puhutaan yleisessä merkityksessä, ikään kuin yhtenä yhtenäisenä instituutiona. Näin ollen on selvää, että arviot heijastelevat pikemmin yleistä ilmapiiriä sekä yhteiskunnassa ja kulttuurissa vaikuttavia käsityksiä kuin mitään kovin eriteltyä mediakritiikkiä.

Vaikka medialla yleisesti koetaan olevan liikaa valtaa, keskusteluissa ei juuri analysoida sitä, miten median valtaa voisi vähentää tai kenen kustannuksella median valta on lisääntynyt. Median merkitystä pidettiin siis selvästi osana ajan henkeä enemmän kuin ongelmana, jolle pitäisi tehdä jotain.

”No ei mul nyt mikään niin iso muutoksen tarve ole, et pitäis rupee niinku toimimaan. Kyl mä tän kans voin elää, et ei mul mitään. Ainahan kaikkea pitää jotenkin muuttaa, ei kaikki oo täydellistä kuitenkaan...” (ryhmä 4)

Vaikka lähtöoletukset usein ovat ainakin jossain määrin median valtaa kohtaan kriittisiä, ryhmähaastatteluissa keskustelun sävy usein muuttui, kun arviointi kohdistui yleisen tason sijasta konkreettisiin median toimijoihin. Puhuttaessa konkreettisemmin mediaorganisaatioista tai toimittajista median vallankäytölle löytyi myös enemmän sympatiaa.

---

⁶ Ryhmäkeskustelujen osallistujat ryhmittäin on kuvattu tarkemmin taulukossa 1.

”Man skulle ju kunna förvänta sig att de som då här möjlighet att styra vad som sänds eller skrivs i olika medier, att det skulle vara förnuftiga människor” (ryhmä 9)

”On ne ihan fiksuja ihmisiä, toimittajat” (ryhmä 2)

Erityisesti verkkokeskusteluissa esiintyy toki myös kriittisiä näkemyksiä toimittajien ammattitaidosta tai tiettyjen mediaorganisaatioiden toiminnasta. Kokonaisuutena kritiikki median liiallista valtaa kohtaa kuitenkin näyttää kohdistuvan hyvin yleisen tason ilmiöihin. Toisin sanoen median valta hahmotetaan rakenteellisena ilmiönä, ja sillä tarkoitetaan tässä mielessä siis kutakuinkin samaa kuin median merkityksen lisääntymisellä ylipäänsä. Kansalaisten keskustelussa nousee lopulta esiin hyvin samanlaisia teemoja kuin akateemisessa keskustelussa medioitumisesta tai yleisessä puheessa mediayhteiskunnasta.

Erityisesti ryhmäkeskusteluissa tulee myös ilmi, että median ajatellaan ennen kaikkea muuttaneen ylipäänsä politiikan toimintaympäristöä ja vaikuttaneen muiden yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaedellytyksiin. Vaikka tulokset median vallan lisääntymisestä eivät siis sinällään kerro mitään kovin konkreettista kansalaisten suhtautumisesta tiedotusvälineisiin tai median toiminnan mahdollisista ongelmista, myös yleisen tason asenneilmapiirillä voi olla merkitystä. Vastauksena kysymykseen siitä, miten media vaikuttaa, todettiin esimerkiksi että: ”ärsyttävästi, se sana tulee ensimmäisenä mieleen” (ryhmä 1). Ajatus siitä, että media ja erityisesti sen edustama lisääntyvä informaatiotulva jollain yleisellä tasolla herättää ärtymystä on helposti todettavissa sekä ryhmähaastattelussa että erityisesti verkkokeskusteluissa, jotka muutenkin ovat luonteeltaan jo lähtökohtaisesti enemmän mediakriittisiä.

Ryhmäkeskusteluissa esiin tullut henki antaa jonkin verran tukea viime aikojen keskustelulle siitä, että media on lisännyt kyynisyyden kulttuuria ja siten heikentänyt demokratian toimintaedellytyksiä (Väliaverronen 2009, 24–25). Kansalaisten huonojen arvioiden median toiminnasta on muun muassa nähty lisäävän yleistä politiikan vastaisuutta ja vähentävän kansalaisten halua osallistua. Myös tästä on selviä viitteitä aineistossa:

”Se missä mä tunnustan, et media vaikuttaa aika suurestikin, niin mä oon menettänyt uskoni politiikkaan jo aikoja sitten, niin sitä se vahvistaa sitä asennetta edelleen, koko ajan kaikki nää tekstiviestihässäkät ja kaikki muu --- koko ajan tulee vaan semmoinen olo, et ei hittolainen ei” (ryhmä 5)

”En yhtään ihmettele että kiinnostus politiikkaa kohtaan niin laimeaa kuin nykyään. Media voisi tehdä siitä kiinnostavampaa kertomalla oikeista ongelmista.” (verkkokeskustelu)

Tuloksia on kiinnostavaa verrata Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2009) tutkimukseen, jossa median valtaa tutkittiin poliittisten päättäjien näkökulmasta. Myös päättäjien näkökulmasta media on vaikuttanut nimenomaan politiikan toimintaympäristöön. Päättäjät suhtautuvatkin tutkimuksen mukaan mediaan lähinnä välineenä tiettyjen tavoitteiden ajami- seksi, kun taas median konkreettinen vaikutus poliittisiin päätöksiin jäi toteamatta. Päättäjät tekevät erottelun varsinaisten vallan verkostojen ja toisaalta mediajulkisuuden piirin välillä. Kärjistäen voi sanoa, että suuret linjaratkaisut tehdään pitkälti vallan sisäpiirissä, kun taas mediajulkisuuden piiriin kuuluu lähinnä kamppailu poliittisista irtopisteistä ja moraalisisista bonuksista äänestäjäkunnan silmissä (Kunelius ym. 2009, 449). Tästä näkö-

kulmasta tutkimukset heijastavatkin aika pessimististä kuvaa median ja demokratian suhteesta. Median ei juuri nähdä edistävän kansalaisten ja vallanpitäjien välistä aitoa vuoropuhelua sen enempää tavallisten kansalaisten kuin päättäjienkään näkökulmasta.

Entä mihin medialla sitten on konkreettisesti valtaa? Selvä enemmistö (57 %) kyselytutkimuksen vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että medialla on suuri valta myös tärkeisiin poliittisiin päätöksiin (taulukko 2). Ryhmähaastattelussa tai verkkokeskusteluissa harvemmin kuitenkaan nousi yksilöidysti esiin tapauksia, joissa median on konkreettisesti vaikuttanut poliittisiin linjauksiin. Ajatus median vaikutuksista poliittisiin päätöksiin siis yhdistyneenä ajatukseen median vallasta ylipäänsä. Se, että osuus on pienempi kuin kysyttäessä median valtaa ylipäänsä myös kieli siitä, että median valta nähdään ehkä luonteeltaan ensisijassa muuna kuin konkreettisenä vaikutuksena politiikan sisältöön. Ainakin vaikutukset ovat pikemmin välillisiä kuin suoria.

”No minusta kyllä media on niin voimakas, sanotaan neljäs valtiomahti, että se pystyy muuttamaan ihan politiikan suuntaakin, joskin toisetkin puolet ovat sitten aktiivisia. Mihin suuntaan tiedotukset menee ja sitten luodaan ihan tyyppejä, varsinkin ennen vaaleja” (ryhmä 2)

Sen sijaan peräti 84 prosenttia vastaajista oli kyselyssä osittain tai täysin samaa mieltä väittämästä ”medialla on suuri valta tavallisten ihmisten mielipiteisiin”. Tässä tietysti törmätään perinteiseen vaikutustutkimuksen ongelmaan siitä, miten vaikutukset määritellään ja miten niitä voidaan mitata. Ryhmähaastattelussa nousi kuitenkin toistuvasti esiin ajatus siitä, että median valta on jotenkin alitajuista ja epäsuoraa. Vaikka useimmat keskustelijat muistivat korostaa omaa kriittisyyttään ja medianlukutaitoa, taustalla vaikutti silti selvästi ajatus, että medialla on ehkä myös puhujan itseensä vaikutuksia, joita hän ei välttämättä itse tiedosta.

”Mä oon kans niin addiktoitunut siihen tv:n ääreen. Sitten niinku mainonnasakin se, että se --- luo niitä tarpeita, tulee sitten hankittua hyvän mainoksen takia tai sen takia että se mainos on jäänyt sulle päähän, ja se on vaan tehnyt sillai, et --- onhan siinä ihan valtavasti vaikutusvaltaa, ja nimenomaan sitä semmosta huomaamatonta, niinku alitajuntaan menevää, mitä ei edes käsitä” (ryhmä 5)

”Mä huomaan, että kun mä muka väitän, ei se muhun mitään vaikuta ja muuta, mutta totta puhuen vaikuttaa kyllä, vaikei haluaisikaan, niinkun ostopäätöksiin ja yks mikä on olennainen, kun nykyään ihmiset viettää ... työpaikalla valtavasti aikaa, niin kyllä se aika paljon määrää sitä mitä siinä aamukahvin lomassa jutellaan, mikä on ollut esmes joku pääuutisaihe tai muuta, sillä niinku lähtee se, tavallaan se antaa jotkut raamit siihen, mitä tänä päivänä kuuluu keskustella...” (ryhmä 5).

Ryhmähaastattelussa ja verkkokeskusteluissa nousi myös jossain määrin esiin jännite sen välillä, miten vaikutuksia tulkittiin yhtäältä itseensä ja toisaalta muihin ihmisiin. Vaikka moni tunnistaa median vaikutukset itseensä, kuten myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, usein medialla ajatellaan olevan vaikutusvaltaa nimenomaan lapsiin, nuoriin tai muuten heikomman medialukutaidon omaaviin ryhmiin. Erityisesti verkkokeskusteluissa osallistujat puhuivat usein vähättelevästi ”tavallisista ihmisistä” asettaen itsensä normaalia kriittisemmän mediankäyttäjän asemaan. Useimmiten omaa mediankäyttöä luonnehditaan

kriittiseksi, kun taas huolestuneita ollaan esimerkiksi niistä kansalaisista, joiden tärkein tietolähde on televisio. Ryhmähaastatteluisa erityisesti eläkeläiset ovat huolissaan nuoris- ta:

”Men folk som bara tittar på teve så tror jag att, det finns ju de som knappt läser tidningar, jag tror nog att den där levande bilden har en mycket stor inverkan på åsikter.” (ryhmä 8)

Kyllä mä luulen että sillä on vaikutusta noihin nuoriin aikuisiin. --- jos Iltalehti kirjoittaa jostain poliitikosta positiivisesti, sillä voi olla merkitystä. Tai jos kirjoittaa negatiivisesti. Mä itse muistan kun mä olin nuori, että mitä mielekkäämmäksi jonkun aiheen sai, mitä paremmin, hauskemmin tai mukavammin sen esitti tai muuta, sen paremmin sitä lähetettiin mukaan.” (ryhmä 1)

”Koneilla on ihan hirveen suuri vetovoima lapsiin, liiankin suuri. Siitä olen ihan huolissani (ryhmä 2)”

”Meidän nuoriso saa kyllä vähän väärääkin käsitystä elämästä median kautta. Koska heillä ei ole vielä kykyä itse käsitellä niitä asioita ja sehän on tullut monesti tässä esille, että vanhempaa keskustelemaa ihmistä siinä ei aina lähellä ole. Sen takia median vastuu on kyllä hyvin suuri.” (ryhmä 2)

Nuorten puheessa ajatus median vaikutuksista on taas monitahoisempaa. Yhtäältä nuoret ajattelevat itse olevansa medialukutaitoisia, toisaalta myös ajatus iän tuomasta kokemuksesta tunnustetaan.

”Vanhemmat osaa lukea enemmän kriittisesti ja ne osaa lukea sitä oikein” (ryhmä 3)

Joka tapauksessa ryhmähaastatteluisa nousi nopeasti esiin ajatus medianlukutaidosta ja erilaisten käyttötapojen yhteydestä median vaikutuksiin. Vaikka median valta ihmisten ajatteluun on yleisenä väittämänä vahvasti hyväksytty, nousee laadullisesta aineistosta esiin myös puhetapa, jossa korostuu yksilöiden oma vastuu ja tarve kriittiselle suhtautumiselle.

”Median käyttäjillä, meillä se valta on. Voidaan vähän valikoida minkälainen media on meille tarpeen, noin laajasti kaikille, ei nyt yksityiselle ihmiselle. Sillä kyllä nykyisin ainakin mediassa tuotetaan niin hirveän paljon semmosta, sanotaan ihan toisarvosta juttua, joka muka ihmisten täytyisi tietää. Ei sitä tarvitse tietää. Että mielummin jätettäis käyttämättä sellasta mediaa.” (ryhmä 1)

”Se on vaan jotenkin jäänyt tässä mediakeskustelussa, mun mielestä niin mediapainotteiseksi. Ikään kuin tavallinen kuluttaja ei voisi tehdä mitään. Sehän on meistä kiinni. Me ollaan nyhveröitä.” (ryhmä 1)

”Tottahan se on ihmisestä itsestään niinku lähtökohtaisesti kiinni, et jos sä haluat hakee sitä erilaista mediaa, niin siihen on mahdollisuus, niitä on olemassa...” (ryhmä 5)

”Sehän riippuu ihmisestä kuinka paljon ammentaa itseensä tommosta juttua”
(ryhmä 3)

5. Media osana yhteiskunnan valtarakenteita

Vaikka puhe median vallasta on usein yleistävää ja epätarkkaa, myös yleisen tason käsitykset median vallan tai merkityksen lisääntymisestä kertovat aina joistakin kulttuurisista ja yhteiskunnallisista trendeistä. Median vallan lisääntymistä olennaisempaa on kuitenkin tarkastella, minkälaisena median valta nähdään ja miten sen nähdään liittyvän muihin yhteiskunnan valtarakenteisiin. Pelkän yleiskuvan lisäksi pyrimmekin sekä kyselytutkimuksen että laadullisen aineiston avulla selvittämään myös sitä, kenen valtaa median valta oikeastaan on ja millä tahoilla kansalaiset ajattelevat olevan valtaa vaikuttaa median sisältöihin.

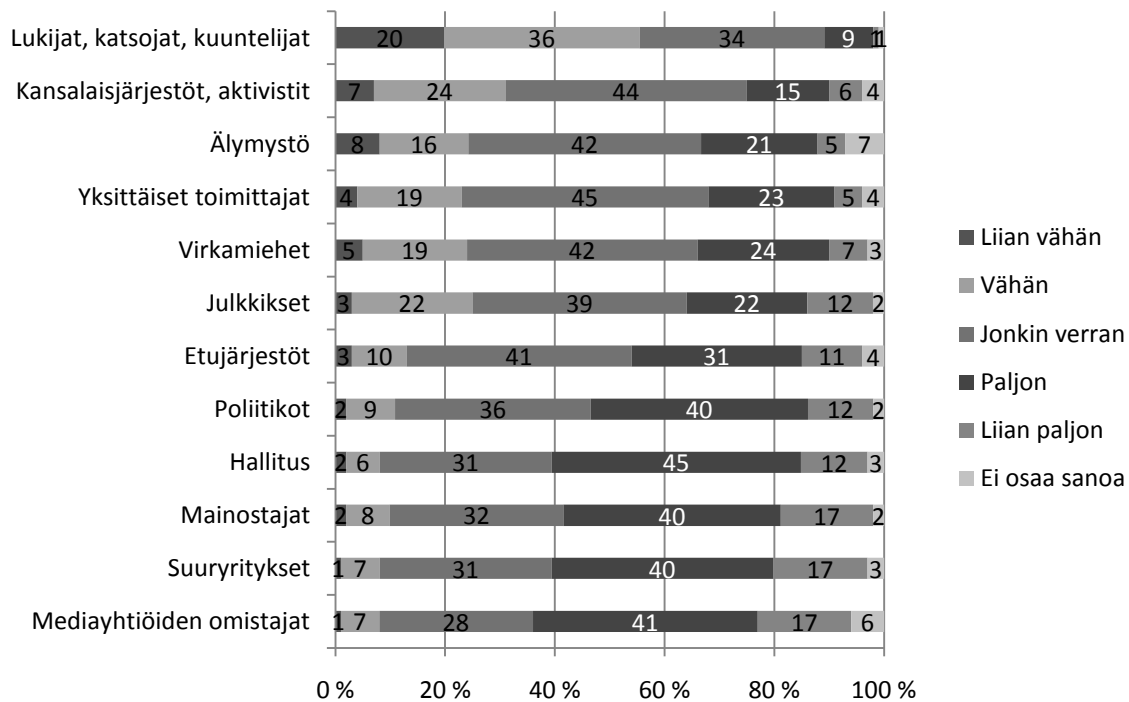
Riippumattomuuden ihanne koetuksella

Harva kiistää sitä, ettei tiedotusvälineillä olisi mitään valtaa. Median yhteiskunnallisista tehtävistä puhuttaessa korostuu kuitenkin ajatus median roolista vallan vahtikoirana eli ikään kuin muiden valtaa pitävien tahojen vastavoimana. Neljäntenä valtiomahtina tiedotusvälineet valvovat kansalaisten puolesta julkisen vallan käyttäjiä. Sekä journalistien itseyemmäryksessä että akateemisessa keskustelussa korostetaan usein, että median tulisi olla ennen kaikkea riippumatonta niistä tahoista, joiden toimintaa sen tulisi valvoa ja kritioida. Ryhmähaastattelujen ja verkkokeskustelujen perusteella myös kansalaisten puheessa median vapaus ja riippumattomuus otetaan pitkälti itseisarvona, jonka merkitystä ei tarvitse erikseen perustella.

Sekä määrällisen että laadullisen aineiston perusteella on kuitenkin selvää, että kansalaisten näkemykset siitä, kenelle on valtaa vaikuttaa median sisältöihin, poikkeaa radikaalisti journalistien vaalimasta riippumattomuuden ihanteesta. Sen sijaan kansalaisten arvioissa median nähdään kytkeytyvän vahvasti yhteiskunnan poliittis-taloudelliseen valtaverkoston.

Kyselytutkimuksessa eri tahojen valtaa vaikuttaa mediasisältöihin tiedusteltiin kysymällä: ”Kuinka paljon valtaa kullakin seuraavista tahoista on mielestänne siihen, mitä suomalaisessa mediassa kerrotaan?”. Kuvio 4 osoittaa, että eniten vaikutusvaltaa median sisältöihin katsotaan olevan mediayhtiöiden omistajilla, suuryrityksillä ja mainostajilla. Myös hallituksella ja poliitikoilla ajatellaan olevan melko paljon vaikutusvaltaa, mutta erityisesti yrityksillä on kansalaisten mielestä liikaa valtaa vaikuttaa median sisältöihin. Yksittäisillä toimittajilla ja median yleisöillä taas nähdään olevan huomattavasti vähemmän valtaa.

Kuvio 4. Kuinka suuri vaikutusvalta kullakin seuraavista tahoista on mielestänne siihen, mitä suomalaisessa mediassa kerrotaan? (% , n=1004)

Suomalaisen median arvostelu läheisistä suhteista valtaapitäviin ei sinällään ole mitään uutta tai yllättävää. Myös monien akateemisten tutkimusten mukaan Suomessa journalistien on suurissa kysymyksissä havaittu samaistuneen eliittien näkökulmaan (esim. Möre 1999). Julkisuuden autoritaarisia piirteitä ja kansalaisen jäämistä sivustakatsojaksi on selitetty muun muassa kansallisen julkisuuden historiallisilla perusrakenteilla (Nieminen 2006). Viimeisimpänä toimittajat Katja Boxberg ja Taneli Heikka väittävät pamfletissa *Lumedemokratia*, että media, joka välttää vastakkainasetteluja ja tyytyy eliittien etuja ajavaan vaikenemisen kulttuuriin, on kiinteä osa suomalaista konsensusdemokratiaa.

Myös tutkimissamme verkkokeskusteluissa suomalaista mediaa pidetään varsin riippuvaisena valtaapitävistä tahoista. Osa keskustelijoista näkee median itsensä selvästi osana eliittejä. Osalle kyse taas on rakenteellisesta riippuvuudesta, joka johtuu median kytkeytymisestä poliittis-taloudelliseen valtaverkostoon. Käsitys median ja eliittien läheisestä suhteesta esitetään myös erityisesti suomalaisen poliittisen kulttuurin erityispiirteenä. Tässä mielessä esimerkiksi Boxbergin ja Heikan esittämä käsitys siitä, että suomalainen jollakin lailla poikkeaa ”länsimaisista” standardeista vaikuttaa siis olevan myös laajempi käsitys kansalaisten piirissä. Usein ”länsimainen media” myös ajatellaan keskusteluissa ihanteeksi, jota kohti pitäisi pyrkiä.

”Suomessa media ei ole valtiojohtoa kriittisesti arvioiva sen ulkopuolinen voima, vaan osa pienen maan eliittiä. Asiaa ei yhtään auta se, että Suomessa on vain yksi valtakunnallinen päivälehti ja sähköinen media on parin-kolmen toimijan hallussa.” (verkkokeskustelu)

”Ongelma on siinä että Suomessa EI ole mitään kriittistä mediaa, eikä koskaan ole ollutkaan.” (verkkokeskustelu)

Media ja rahan valta

Kyselytutkimuksen ja erityisesti ryhmähaastattelujen perusteella poliittista eliittiäkin enemmän valtaa nähdään kuitenkin median omistajilla ja muilla markkinoita edustavilla tahoilla. Kyselytutkimuksen tulokset siitä, että median valta nähdään ensisijaisesti ”rahan valtana” heijastuu vahvasti myös laadullisessa aineistossa. Tyypilliset vastaukset kysymykseen siitä, kenellä on valtaa vaikuttaa mediaan, on helppo kiteyttää melkein yhteen sanaan:

”Raha” (ryhmä 2)

”Raha pyörittää varmaan aika hirmu pitkälle tota” (ryhmä 1)

”Ymmärrän, että raha pelaa pohjalla paljon” (ryhmä 1)

”No varmaan ne joilla on rahaa. Mielipiteet rupee muuttumaan kun rahaa laitetaan tiskiinkin” (ryhmä 3)

Kyse ei liene kuitenkaan siitä, että suuryritysten tai mainostajien ajateltaisiin suoraan sanelevan toimittajille sisältöjä. Tämä tulee esiin siitä, että periaate, jonka mukaan ”valtaa päättää sisällöistä ei saa luovuttaa toimitusten ulkopuolelle” toteutuu vastaajien mielestä suomalaisessa mediassa kaikesta huolimatta melko hyvin (ks. kuvio 9). Pikemmin markkinoiden valta nähdään sekä ryhmähaastatteluissa että verkkokeskusteluissa ennen kaikkea rakenteellisena pakkona, joka yleisellä tasolla ohjaa median toimintaa.

”Toimittajat ja lehdet on liika riippuvaisia rahasta ja markkinavoimista. Isoja yhtiöitä ja niitten tekemisiä ei irvailla, kun ollaan riippuvaisia mainoseuroista.” (verkkokeskustelu)

”Oma käsitykseni on, että valtamedia on ensisijaisesti taloudellista toimintaa ja taloudellista toimintaa tukevaa toimintaa (myyntiä). Toiseksi taloudellista toimintaa tukevaa poliittista ja journalistista toimintaa (vaikuttamista). Kolmanneksi informoimaan pyrkivää tutkivaa journalismia (informointia).” (verkkokeskustelu)

Myös ryhmähaastattelut heijastelevat vahvasti samanlaista ajattelutapaa. Taloudelliset rakenteet nähdään ennen kaikkea vastaansanomattomina tosiasioina, joille ainakaan valtamedian toimittajat eivät mahda mitään:

”Kyllähän jokainen toimittaja varmaan lähtökohtaisesti tekee niitä valintoja -- vähän niistä omasta arvomaailmastaan käsin ja muuta --- mut kyl ne isot linjat varmaan vedetään totta kai päätoimittajan pöydällä, omistaja viime kädessä varmaan sitte plus täytyy muistaa kaupalliset kanavat, joilla myös mainostulot varmaan riippuu siitä, miten mainostajista esmes kirjoitetaan ...” (ryhmä 5)

”Niillä on aika tiukat sabluunat eli ne joutuu toimimaan sen kaupallisuuden ehdoilla, jolloin sinne välttämättä tulee, et luodaan tiettyjä mielikuvia ja tar-

peita ihmisille, tehdään tätä tämmöstä, et tällaista elämää sun pitää viettää, koska se edistää myyntiä ja tuo lisää mainosrahaa ja blaa, blaa...” (ryhmä 5)

Omistajien, suuryritysten ja mainostajien, ylipäänsä ”markkinoiden” valta myös korostui keskustelussa enemmän kuin esimerkiksi poliittisten toimijoiden yritykset vaikuttaa median sisältöihin. Tässä mielessä kansalaisten käsitys vastaa tutkijoiden näkemyksiä siitä, että median on viime aikoina Suomessa tullut rakenteellisesti vähemmän riippuvaiseksi poliittisesta vallasta ja siirtynyt lähemmäksi taloudellista valtaa.

Median suhde poliitikkoihin

Kansalaisten näkemyksissä median suhteesta poliittisiin päättäjiin on kuitenkin selviä ristiriitaisuuksia. Myös poliittisen journalismin tutkimuksissa on havaittu, että suomalainen media on ainakin 1980-luvulta lähtien kasvattanut riippumattomuuttaan poliittiseen eliittiin, mitä ilmentää muun muassa irtautuminen puoluepoliittisista kytköksistä ja siirtyminen entistä selvempään markkinaohjaukseen. Kääntöpuolena kansalaiset kuitenkin selvästi tiedostavat myös sen, että poliitikot yrittävät entistä enemmän vaikuttaa median toimintaan. Erityisesti verkkokeskusteluissa nousi esiin myös kritiikkiä, jonka mukaan media myötäilee liikaa politiikkoja ja toimittajat ovat epäitsenäinen, juttujen erässä juokseva sopulilauma.

”Tällainen itsenäinen ja liberaalin media Suomesta lähes puuttuu. Valitettavan monet toimittajat ovat yleensä olleet epäitsenäisiä poliittisen eliitin (myös kunnallispoliittisen) myötäjuoksijoita.” (verkkokeskustelu)

”puolueellisuus ja sensuuri --- toimii nimenomaan sen puolesta, ketä poliitikoita ja puoluetta mm. ko lehti kannattaa” (verkkokeskustelu).

Ainakin osassa kommentteja lehtien siis nähdään edelleen sitoutuneen tiettyihin poliittisiin kantoihin, mitä pidetään ongelmana. Toisaalta osassa ryhmähaastatteluja ajatukseen siitä, että politiikoilla olisi valtaa vaikuttaa mediaan, suhtauduttiin itse asiassa hyvinkin epäilevästi. Tämän käsityksen mukaan politiikkoja pidetään pikemmin median talutettavana kuin toisinpäin.

”Kyllähän tällä hetkellä lehdistöllä on mieletön valta. Tietysti toimittajien kautta tulee, mutta kyllähän poliitikoille sanat pannaan suuhun kun ne rassukat ei osaa enää itse sanoa mitään.” (ryhmä 1)

Mediaa siis arvostellaan hieman ristiriitaisesti sekä politiikkojen myötäilemisestä että liiasta vallankäytöstä. Yhtäältä median nähdään pyörittävän politiikkoja, toisaalta median ajatellaan olevan poliittisten eliittien talutusnuorassa.

Joka tapauksessa kokonaisuutena sekä kyselytutkimuksen että laadullisen aineiston perusteella suomalaisten käsitys median taustavaikuttajista on jopa yllättävän kyyninen. Toimistusten itsensä korostamaan riippumattomuuteen tai itsenäisyyteen ei juuri uskota. Suomalaiset myös näyttävät pitävän median kaupallistumista jonkin verran suurempana huolenaiheena kuin hallituksen tai politiikkojen liiallista puuttumista mediasisältöihin. Kokonaisuutena media nähdään vahvasti osana taloudellisia ja osin poliittisia valtarakenteita, ei niinkään niistä erillisenä vallan vahtikoirona. Tätä tukevat myös aiemmat tutkimukset, joiden

mukaan kansalaiset mieltävät ainakin valtamedian pikemmin osaksi yhteiskunnan valtakoneistoa kuin kansalaisten äänen edustajaksi (Couldry ym. 2007).

Kyselytutkimuksessa vastaajien ilmoittama puoluekanta vaikuttaa tuloksiin siten, että erityisesti vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajat ajattelevat, että yrityksillä ja mainostajilla on liikaa valtaa vaikuttaa siihen, mitä mediassa kerrotaan.

Voidaankin pohtia, mistä kertoo käsitys mediasta osana valtakoneistoa tai ainakin siitä riippuvaisena. Koska kansalaisilla (kyselytutkimuksen satunnaisessa otoksessa sen enempää kuin keskusteluihin osallistuneilla) tuskin on paljoa kokemusperäistä tietoa mediasisältöjen synnystä, voi olettaa, että käsityksissä korostuu kulttuurisen symbolitiedon merkitys. Esimerkiksi lausahdus mediasta eliitin perässä juoksevana ”sopulilaumana” selvästi on siirtynyt osaksi yleistä asenneilmapiriä ja yleistä ymmärrystä mediasta. Myös esimerkiksi Lumedemokratia -kirjan toistama ajatus suomalaisesta mediasta ei-länsimaisena selvästi heijastelee laajempaa kulttuurista ajattelumallia, joka toistuu kansalaisten puheessa.

Vaikka myös Boxberg ja Heikka (2009, 133) tunnistavat suomalaisessa mediassa joitakin merkkejä konsensuksen murtumisesta, värittää sitä edelleen ”länsimaiselle journalismille vieraat piirteet”. Kirjoittajien mukaan journalismin itsenäisyys ymmärretään Suomessa toisin kuin useimmissa länsimaissa, mistä kertoo ”media tapa ulkoistaa ajattelu ja mielipiteenmuodostus poliitikoille. Tämä sopii hyvin yhteiskunnan tukipilareille, joille on tärkeää, että lehtiin ei pesiydy liikaa itsenäistä ajattelua”. Erityisesti verkkokeskustelussa tämän-tyyppinen median arvostelu laiskuudesta ja epäitsenäisyydestä oli hyvin tyypillistä.

Vastaavasti käsitys suuryritysten ja markkinoiden liiallisesta vallasta heijastelee myös suomalaisten yleisempää kriittistä suhtautumista markkinoiden liialliseen valtaan. Esimerkiksi Evan arvo- ja asennetutkimuksessa suomalaisten on todettu suhtautuvan ylipäänsä markkinatalouteen kriittisesti. Vain joka viidennes (19 %) suomalaisista esimerkiksi ajattelee markkinatalouden toimivan Suomessa kaikkien parhaaksi (Haavisto & Kiljunen 2009, 20). Näin ollen voi ajatella, että käsitykset siitä, kenellä on valtaa vaikuttaa mediaan, heijastelevat myös yleisiä käsityksiä siitä, millä tahoilla ylipäänsä ajatellaan olevan yhteiskunnassa liikaa valtaa.

Tästä kertoo myös se, että kysyttäessä valtaa vaikuttaa median sisältöihin yleisöt löytyvät listan hänniltä. Vain harva uskoo lukijoiden, katselijoiden ja kuuntelijoiden pystyvän vaikuttamaan median sisältöihin. Myöskään kansalaisjärjestöjen tai aktivistien vaikutusvaltaa ei pidetä kovin suurena. Se, ettei tavallisilla median kuluttajilla nähdä juuri vaikutusvaltaa on tuskin kovin yllättävää. Tässä mielessä tulos ehkä heijasteleekin yleistä käsitystä ”tavallisen kansalaisen” heikoista vaikutusmahdollisuuksista enemmän kuin konkreettista mediakritiikkiä.

Yleisön palvelemisen paradoksi

Ei ole silti syytä vähätellä sitä, että tulokset heijastelevat myös jonkinlaista yleistä voimattomuuden tunnetta suhteessa mediaan. Ylipäänsä mediaan liittyvästä puheesta on havaittavissa ajatus mediasta pikemmin passivoivana kuin yleisöjä aktivoivana tai osallistumista lisäävänä tekijänä.

Ryhmäkeskusteluissa ajatus median yleisön vaikutusvallasta nousi kuitenkin osittain esiin myös optimistisemmässä mielessä. Ainakin periaatteessa useimmat kyllä tunnustavat, että vaikutusmahdollisuuksia olisi ja että osaltaan myös jokainen on itse vastuussa median käytöstään.

”Kyllähän meillä median käyttäjillä on mahdollisuus. Että kyllähän jos huomataan joku epäkohta, niin voidaan ottaa yhteyttä joko lehtiin tai televisioon.” (ryhmä 2)

”Se on vaan jotenkin jäänyt tässä mediakeskustelussa, mun mielestä niin mediapainotteiseksi. Ikään kuin tavallinen kuluttaja ei voisi tehdä mitään. Sehän on meistä kiinni. Me ollaan nyhveröitä.” (ryhmä 2)

Journalismin itsenäisyyden ja riippumattomuuden ihanteiden näkökulmasta on kuitenkin oireellista, että yksittäisillä toimittajilla, puhumattakaan yleisöistä, nähdään olevan selvästi vähemmän valtaa vaikuttaa median sisältöihin kuin mediayrityksillä tai mainostajilla. Kriittisen mediatutkimuksen väite siitä, että kaupallistuminen integroi mediaa yhä tiiviimmin yhteiskunnan muihin taloudellisiin intresseihin, näyttää siis saavan kansalaisten mieliteistä vahvasti tukea.

Erityisesti käsitys yksittäisten toimittajien vähäisestä vallasta on kiinnostava, kun sitä ajatellaan suhteessa mediavaikuttajien itsensä hokemaan toimitusten riippumattomuudesta ja yleisön palvelemisesta. Tässä mielessä tavallisten kansalaisten ja mediavaikuttajien välillä on siis selvä jännite: kansalaiset uskovat rahan valtaan kun taas toimittajat poikkeuksetta kiistävät väitteet omistajien tai muiden tahojen vallasta ja korostavat toimitusten itsenäisyyttä ja yleisön palvelemista.

Tutkimustulokset siitä, kenellä on valtaa vaikuttaa mediaan, nousivat myös vahvasti esiin, kun tiedotusvälineet kommentoivat vuoden 2007 kyselytutkimuksen tuloksien julkistamista. Helsingin Sanomien Janne Virkkunen kommentoi tuloksia myöntämällä, että viestimet ovat nimenomaan vallankäyttöä varten perustettuja. Jokainen viestin harkitsee Virkkusen mukaan kuitenkin itse miten se julkisuutta käyttää ja mitkä asiat se nostaa esiin julkiseen keskusteluun. Virkkunen korostaakin, että toimitusten johdolla on eniten vaikutusvaltaa median sisältöön, vaikka kansalaiset ovat vakuuttuneita omistajien, mainostajien ja poliitikkojen vaikutusmahdollisuuksista (HS 20.1.2008).

Myös Kalevan entinen päätoimittaja ja nykyinen Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja Risto Uimonen oikoi omistajien, ilmoittajien, suuryritysten, hallituksen ja poliitikkojen suuria vaikutusmahdollisuuksia mediaan. Uimosen mukaan kaikki suuret viestimet valvovat riippumattomuuttaan ja itsenäistä päätösvaltaansa mustasukkaisesti. Sen sijaan toimituksissa seurataan nykyään tarkasti yleisön mieltymyksiä, vaikka tutkimuksessa ani harva uskoi yleisön vaikuttavan mediasisältöihin (Kaleva 20.1.2008). Turun Sanomat (16.1.2008) pitäytyi pääkirjoituksessaan laatulehdistön vahtikoiran roolissa kieltäen jyrkästi hallituksen ja poliitikkojen vaikutusmahdollisuudet median uutisoitiin. Iltalehden mukaan taas menestyvät toimitukset ovat silti riippumattomia, koska kukaan ei halua maksaa propagandasta. Tästä syystä Yleä lukuun ottamatta ylin päättäjä on aina lukija tai katsoja (IL 21.1.2008).

Päätoimittajien ja kansalaisten näkemysten välillä on siis selvä jännite. Iltalehden heitto Yleisradion suuntaan on myös siitä kiinnostava, että Yleisradio on kuitenkin kansalaisten

mielessä luotettavin ja arvostetuin väline, kun taas yleisön mieltymyksiä ehkä tarkimmin seuraavien iltapäivälehtien luotettavuus on pohjalukemissa (ks. kuvio 8).

Vaikka tiedotusvälineet puhuvat ahkerasti yleisön palvelemisesta, päätoimittajien yksimielinen väite lukijoista ja katsojista ylimpinä vallankäyttäjinä ei siis juuri saa tukea kansalaisten silmissä. Jännite saa lisävaloa laadullisesta aineistosta. Yhtäältä keskustelijat kyllä tiedostavat hyvinkin sen, että ostopäätökset ja yleisöluvut vaikuttavat sisältöihin. Tätä ei kuitenkaan välttämättä nähdä mitenkään positiivisena asiana tai todisteena siitä, että lukijoilla ja katsojilla olisi ylin valta. Sen sijaan suhtautuminen heijastelee hyvin ambivalenttia asennetta kuluttajien valtaan.

”Lukijakuntahan määrää tavallaan, vaikkakin nurkan kautta” (ryhmä 2)

”Laatulehdet menettää lukijoita ja tilaajia, ja päinvastoin tää roskalehdistö sitte, se on niin helppo, sille riittää aina, eihän kukaan tunnusta tilaavansa Seiskaa, mut kaikki lukee” (ryhmä 5)

”Kyllähän media palvelee lukijoita, kyllä se johtuu siitä. Kyllähän sitä itsekin huomaa että kauheen kiihkee siitä oli tietämään lisää. Sitten se raja vaan. Enkä mä usko että sitä pystyy taaksepäin menemään, että ehkä ne käyttäytymissäännöt siitä vähän muovautuu.” (ryhmä 2)

”Toisaalta myöskin esimerkiksi lehtien lukijakunta suorastaan hamuaa semmoisia uutisia lehdistä, ja lööppejä. Että jos malttaisivat olla ostamatta pelkkien lööppien takia jonkun iltapäivälehdessä, niin se juttusisältökin siistiytyisi aika tavalla. Koska sen olisi pakko vähän siistiytyä” (ryhmä 2)

”Musta on aika valitettavaa, että jos puhutaan että on kilpailua, ja kilpaillaan katsojien ja lukijoiden mielenkiinnosta, miksei sitten kilpailla laadulla, miksi kilpaillaan sillä määrällä...” (ryhmä 5)

Sitä, että media nostaa esiin myyviä ja kiinnostavia aiheita ei juuri kukaan pidä sinällään positiivisena asiana, vaan ”yleisön kosiskelun” ajatellaan nimenomaan vievän tilaa tärkeiltä ja vakavilta asioilta. Ihmiset tiedostavat hyvin sen, että media seuraa sitä mikä käy kaupaksi ja myös omaa mediankäyttöä arvioidaan usein moraalisesti asettamalla vastakkain esimerkiksi oma tirkistelynhalu ja toisaalta mielipiteet siitä, mihin suuntaan median tulisi kehittyä. Kaiken kaikkiaan kamppailu median lukijoista ja katsojista liitetään kuitenkin pikemmin kielteiseen kehitykseen ja median lieveilmiöihin kuin siihen, että kansalaisilla olisi valtaa vaikuttaa median sisältöihin. Kulutus päätösten sijasta todellinen kansalaisten vaikutusvalta liitettiin pikemmin mielipidekirjoituksiin ja yhteydenottoihin toimituksiin. Näitä pidettiin kuitenkin enemmän periaatteellisina mahdollisuuksina, johon harvalla riittää käytännössä intoa tai aikaa.

Voi tietysti pohtia sitä, kertovatko vastaukset enemmän kulttuurisista arvostuksista ja ihmisten halusta asettua moraalisesti muiden median kuluttajien yläpuolelle kuin todellisista mieltymyksistä. On kuitenkin selvää, että yleisön toiveita median kehityksestä ei voi tiivistää pelkkiin myyntilukuihin, vaan niiden taustalla vaikuttavat myös yleisemmät arvostukset. Tässä mielessä myös median toimijoiden piiloutuminen yleisön palvelemisen taakse on kyseenalaista, jos yleisön palvelemisella tarkoitetaan ainoastaan mahdollisimman suurten myyntilukujen tavoittelua. Kuluttajien valta vaikuttaa mediaan kulutus päätöksillään on

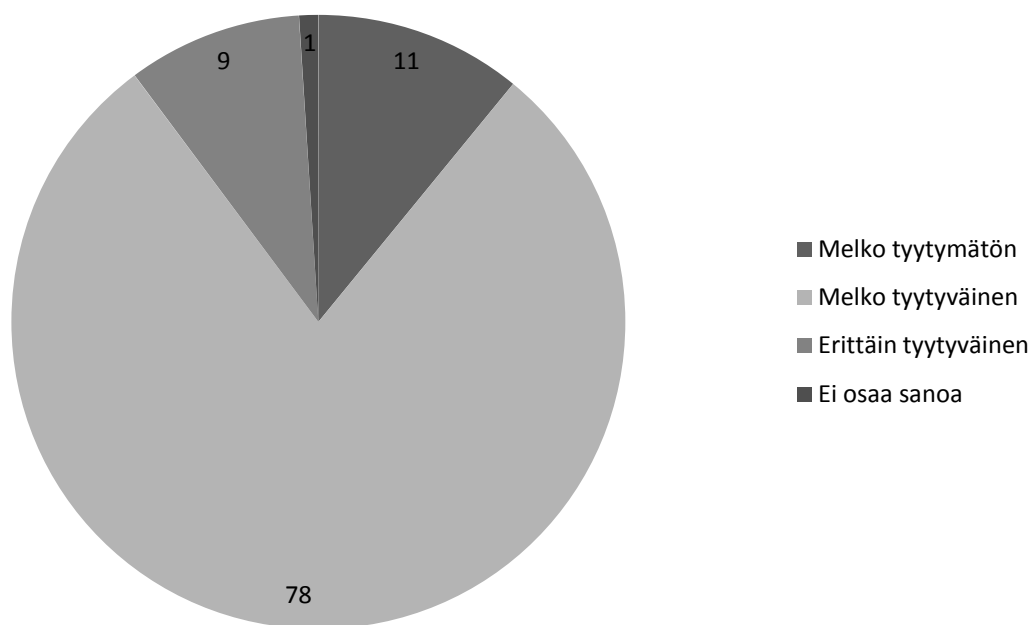
kuitenkin aina rajallista ja luonteeltaan reaktiivista. Valinnanvapaus on aina tarjolla olevien vaihtoehtojen rajaamaa. Onkin ongelmallista tehdä pelkkien katsoja- tai myyntilukujen perustella päätelmiä kansalaisten mieltymyksistä tai yleisemmistä arvostuksista. Ne eivät myöskään kansalaisten silmissä poista mediaorganisaatioiden vastuuta tekemistään valinnoista.

6. Näkemyksiä mediasisältöjen kehityksestä

Kun medialla kerran ajatellaan olevan valtaa, kiinnostavaa on, miten sen ajatellaan sitä käyttävän. Ajatellaanko suomalaisten tiedotusvälineiden toimivan vastuullisesti, ja minkälaisen arvosanan media saa sille usein asetettujen tehtävien täyttämistä? Vaikka median valta osin näyttääkin huolestuttavan monia, kokonaisuudessaan suomalaiset tuntevat olevan jopa yllättävän tyytyväisiä suomalaisen journalismin laatuun.

Kyselytutkimuksessa peräti 87 prosenttia suomalaisista sanoi olevansa vähintään melko tyytyväisiä suomalaisen journalismin laatuun yleisesti ottaen. Vain yksi prosentti vastaajista ilmoitti olevansa erittäin tyytymätön. Toisin kuin monissa muissa maissa suomalaisen median laatu sinällään ei siis näytä herättävän kovin voimakkaita kriittisiä reaktioita.

Kuvio 5. Kuinka tyytyväinen olette suomalaisen journalismin laatuun yleisesti ottaen (% , n=1004)

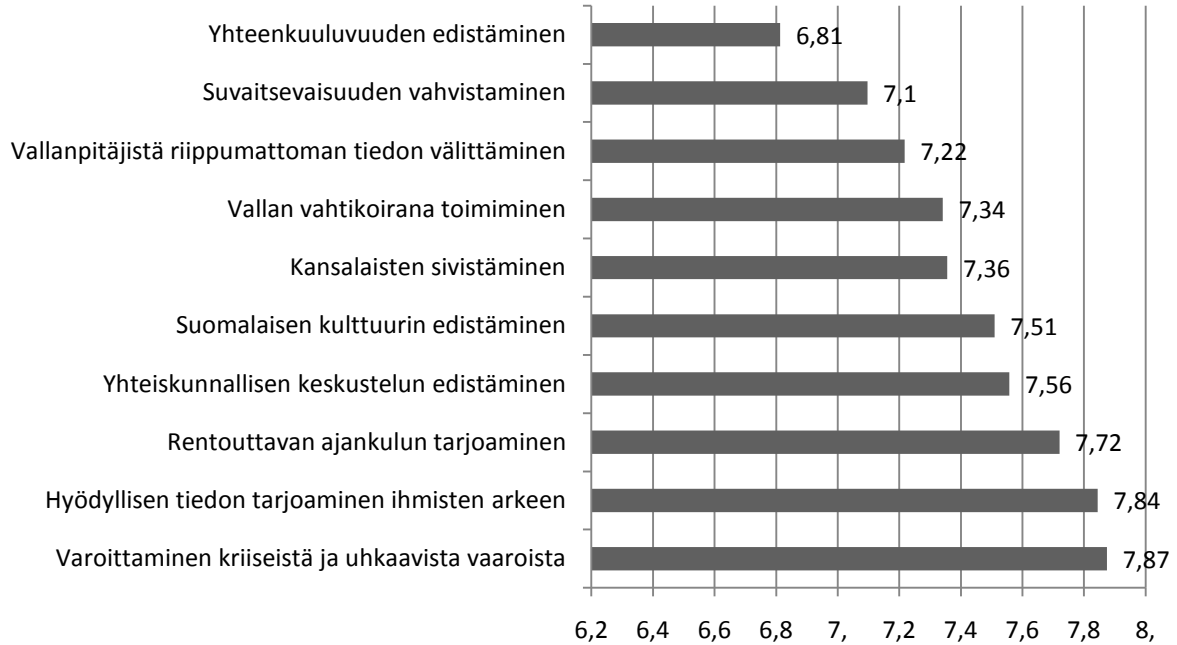

Verrattuna moniin kansainvälisiin tutkimuksiin vaikuttaa suomalaisten tyytyväisyys mediaan jopa silmiinpistävästi korkealta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kansalaisten käsitys journalismin laadusta on kyselytutkimusten perustella muuttunut jyrkästi negatiiviseksi parin viime vuosikymmenen aikana (Pew Research Center 2007, 2009).

Omassa kyselytutkimuksessa vastaajia pyydettiin myös antamaan kouluarvosana median selviytymisestä erilaisissa tehtävissä (kuvio 6). Tässäkin kysymyksessä erittäin heikkoja arvosanoja annettiin hyvin vähän, mikä myös kertoo siitä, ettei kovin dramaattista tyytymättömyyttä median toimintaa kohtaan ole näkyvissä. Arvosanojen keskiarvo sijoittuu seitsemän ja kahdeksan välille eli suomalaisen media suoriutuu tehtävistään kouluarvo-

sana-asteikolla vähintäänkin tyydyttävästi. Myös tässä kysymyksessä vanhemmat vastaajat antoivat lähes kautta linjan heikompia arvosanoja kuin nuoremmat ikäluokat.

Kuvio 6. Kuinka hyvin media suoriutuu tehtävistään? (vastausten keskiarvot*, n=1004)

* Kuviossa on esitetty vastausten keskiarvot. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kutakin tehtävää perinteisellä kouluarvosana-asteikolla, missä 10 tarkoittaa erinomaista, 4 heikkoa.

Kaikesta kritiikistä huolimatta kansalaiset siis ovat yleisellä tasolla hyvinkin tyytyväisiä median laatuun. Osittain tulos vaikuttaa ristiriitaiselta erityisesti verkkokeskusteluissa ja osin myös muissa kyselytutkimuksen osioissa esiintyvän mediakritiikin kanssa. Erityisesti verkkokeskustelijat ja osin myös ryhmäkeskustelujen osallistujat vaikuttivat kuitenkin usein tyytymättömiltä suomalaiseen journalismiin. Mikä sitten selittää tämän ristiriidan?

Tyytyväinen käyttäjä, kriittinen kansalainen?

Erityisesti verkkokeskustelijat vaikuttivat hyvin tyytymättömiltä suomalaiseen journalismiin. Useiden keskustelijoiden mielestä suomalainen journalismi ei ole esimerkiksi tarpeeksi kriittistä, monipuolista tai riippumatonta, eikä se käsittele tärkeitä aiheita. Silti lähes yhdeksän kymmenestä suomalaisesta vastasi kyselytutkimuksessa olevansa vähintään melko tyytyväinen suomalaisen journalismin laatuun. Sen perusteella tyytymättömyys journalismiin näyttäisi siis olevan melko marginaalinen ilmiö suomalaisten keskuudessa. Kuuluvatko verkkokeskustelujen osallistujat sitten tähän kymmeneen prosenttiin, jotka ovat tyytymättömiä? Tämä tukisi olettamusta, jonka mukaan samaan tapaan kuin yleisönosastokirjoituksissa myös verkkokeskusteluissa äärimmäiset ja potentiaalisesti negatiiviset mielipiteet korostuisivat. Tämä ei kuitenkaan selitä sitä, että kritiikki median toimintaa kohtaan tuli selvästi esiin myös ryhmähaastatteluissa.

Kyselytutkimuksen tyytyväisyyden ja laadullisessa aineistossa vaikuttavan kriittisyyden välistä ristiriitaa on siis syytä pohtia tarkemmin. Ensinnäkin on kuitenkin syytä miettiä,

mitä tyytyväisyys oikein tarkoittaa. Voiko olla, että tyytyväisyys liittyy ennen kaikkea yksityiseen, henkilökohtaiseen mediankäyttöön, jolloin se ei välttämättä tarkoita sitä, että sama vastaaja olisi tyytyväinen myös siihen, miten media kokonaisuudessaan toimii yhteiskunnassa. Tutkimme tätä rakentamalla kyselytutkimuksen väitteistä summamuuttujan, joka kuvaa arvioita siitä, miten media suoriutuu demokraattisista tehtävistään ja vertasimme sitä journalismin laatua kohtaan koetun tyytyväisyyden kanssa (ks. tarkemmin Vesa 2009).

Yli puolet vastaajista, jotka olivat tyytyväisiä journalismin laatuun, pitivät silti median suoriutumista demokraattisista tehtävistä huonona (taulukko 3). Yksi selitys on tietenkin, että osa vastaajista koki ”demokraattiset tehtävät” vain yhdeksi, eikä välttämättä kovin olennaiseksi, journalismin laadun arviointikriteeriksi. Tärkeämpänä voidaan pitää esimerkiksi tiedonvälityksen nopeutta tai kiinnostavuutta. Kuluttajan ja kansalaisen positiot eivät välttämättä olekaan kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Tämä selittää osaltaan myös suurta kontrastia verkkokeskustelujen sekä osin myös ryhmähaastattelujen silmiinpistävän kriittisyyden ja kyselytutkimuksesta ilmenevän tyytyväisyyden välillä.

Taulukko 3. Arviot median suoriutumisesta demokraattisista tehtävistään* suomalaisen journalismin laatua kohtaan tunnetun tyytyväisyyden mukaan (%).

	Hyvin	Huonosti
Journalismiin tyytyväiset	47	53
Journalismiin tyytymättömät	31	69

*Median suoriutuminen demokraattisista tehtävistään on summamuuttuja, joka on muodostettu kolmesta kuviossa 7 esitetystä arvioinnin kohteesta kaavalla: (vallan vaihtokirana toimiminen + vallanpitäjistä riippumattoman tiedon välittäminen + yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen) / 3. Muuttuja on jaettu vastausten mediaanin 7,33 mukaan kahteen osaan (huonosti: 7,33 tai alle, hyvin: yli 7,33)

Ryhmähaastattelujen ja verkkokeskustelujen osallistajat tuntuvatkin puhuvan mediasta ennen kaikkea kansalaisen positiosta, joka ei taas sulje pois sitä, että he saattavat kritiikistään huolimatta olla itse valitsemiinsa ja kuluttamiinsa journalistisiin mediasisältöihin jopa erittäin tyytyväisiä. Tyytyväisyys journalismiin saattaa kertoa enemmän tyytyväisyydestä niihin median toimijoihin, joiden sisältöjä vastaaja itse käyttää, kun taas kriittiset arviot mediasta kohdistuvat suomalaiseen mediaan yleensä tai ehkä jopa korostetusti sen lieveimpiin.

Eri positioiden yhteyttä voidaan selvittää tarkemmin myös tutkimalla kyselytutkimuksen eri väittämien välisiä korrelaatioita. Niiden avulla voidaan tarkastella, missä määrin vastaukset tiettyihin kyselytutkimuksessa esitettyihin väittämiin ovat yhteydessä yleisempiin arvioihin median toiminnasta demokratian edistäjänä.

Taulukko 4. Joidenkin väittämien yhteys arvioon median suoriutumisesta demokraattisista tehtävistään* (Pearsonin korrelaatiokerroin).

	r
Suomalainen media antaa tilaa erilaisille yhteiskunnallisille näkemyksille	-0,03
Tänä päivänä uutiset ovat vähemmän asiallisia kuin ennen	0,19
Toimittajat värittävät usein uutisia omien mielipiteidensä mukaisiksi	-0,02
Tiedonvälitys on totuudenmukaista	0,12
Valtaa päättää sisällöstä ei saa koskaan luovuttaa toimituksen ulkopuolelle.	0,19
Miten paljon suuryrityksillä on valtaa siihen, mitä mediassa kerrotaan?	0,10
Miten paljon hallituksella on valtaa siihen, mitä mediassa kerrotaan?	0,06
Miten paljon poliitikoilla on valtaa siihen, mitä mediassa kerrotaan?	0,04
Miten paljon lukijoilla, kuuntelijoilla ja katselijoilla on valtaa siihen, mitä mediassa kerrotaan?	0,11

* Median suoriutuminen demokraattisista tehtävistään on sama summamuuttuja kuin taulukossa 3

Taulukosta 4 nähdään, että median toiminnan eri osa-alueita käsittelevien väittämien ja median suorituksesta annetun yleisen arvion välillä ei ole juurikaan yhteyttä. Näyttäisi siis siltä, että kyselytutkimukseen vastanneet eivät yhdistäneet mielessään tiettyjä median toiminnan eri osa-alueita koskevia arvioita ja yleistä arviota siitä, miten media suoriutuu tehtävistään.

Tämän voi tulkita johtuvan ainakin osittain siitä, että mediaa koskevat arvioinnit ovat syntyneet haastattelutilanteessa. Voidaan olettaa, että valtaosa kansalaisista käyttää varsin vähän aikaa ja energiaa median systemaattiseen ja analyttiseen pohdiskeluun. Arvio medias- ta demokratian edistäjänä ei tällöin perustuisi niinkään kognitiivisiin uskomuksiin median toiminnasta, vaan se tapahtuisi pikemmin affektiivisesti eräänlaisella pidän/en pidä akselilla. Tällöin arvio median suorituksesta perustuu enemmän sen hetkisiin tuntemuksiin tai yleiseen asenneilmapiiriin.

Se, että käsite media tuntuu affektiivisella tasolla herättävän pääasiassa negatiivisia mieliku- via, vaikka ihmiset keskimäärin kuitenkin vaikuttavat tyytyväisiltä itse käyttämiinsä välineisiin, on tietysti kiinnostava tulos itsessään. Toisaalta kansalaiset saattavat myös ar- vioida joitain median osa-alueita hyvinkin kriittisesti, mutta silti katsoa, että se toteuttaa yhteiskunnallisia tehtäviään hyvin. Tällainen havainto asettaa myös laadullisessa aineistos- sa havaitun kritiikin uuteen valoon. Se, että nämä keskustelijat kritisoivat mediaa tiettyjen kriteerien perusteella hyvinkin voimakkaasti, ei välttämättä merkitse sitä, että he olisivat myös yleisesti ottaen tyytymättömiä suomalaisen median suoritukseen.

Median viihteellistyminen

Vaikka mediaa luotetaan ja siihen ollaan tyytyväisiä Suomessa, se ei siis tarkoita, etteivät kansalaiset suhtautuisi kriittisesti moniin median kehityssuuntiin. Yksi keskeisimmistä teemoista keskustelussa median murroksesta on ollut viihteellistyminen. Viihteellistymi- sestä tai tabloidisaatiolla tarkoitetaan yleensä koko mediakentän siirtymistä sisällöltään iltapäivä- ja juorulehtien suuntaan. Usein tähän liitetään myös asia ja viihdesisältöjen se-

koittuminen toisiinsa sekä skandaalien ja juorujen korostuminen asiajournalismin kustannuksella (Herkman 2006, 285-296; Väliverronen 2009).

Viihteellistymisellä ja tabloidisaatiolla on julkisessa keskustelussa pitkälti negatiivinen kaiku. Myös tämän tutkimuksen laadullisessa aineistossa tulee esiin vahvasti viihteellisten aiheiden tuomitseminen ja triviaalien ja sensationaalisten aiheiden kritisointi. Erityisesti verkkokeskusteluissa viihteellistyminen on yksi hallitsevimmista teemoista.

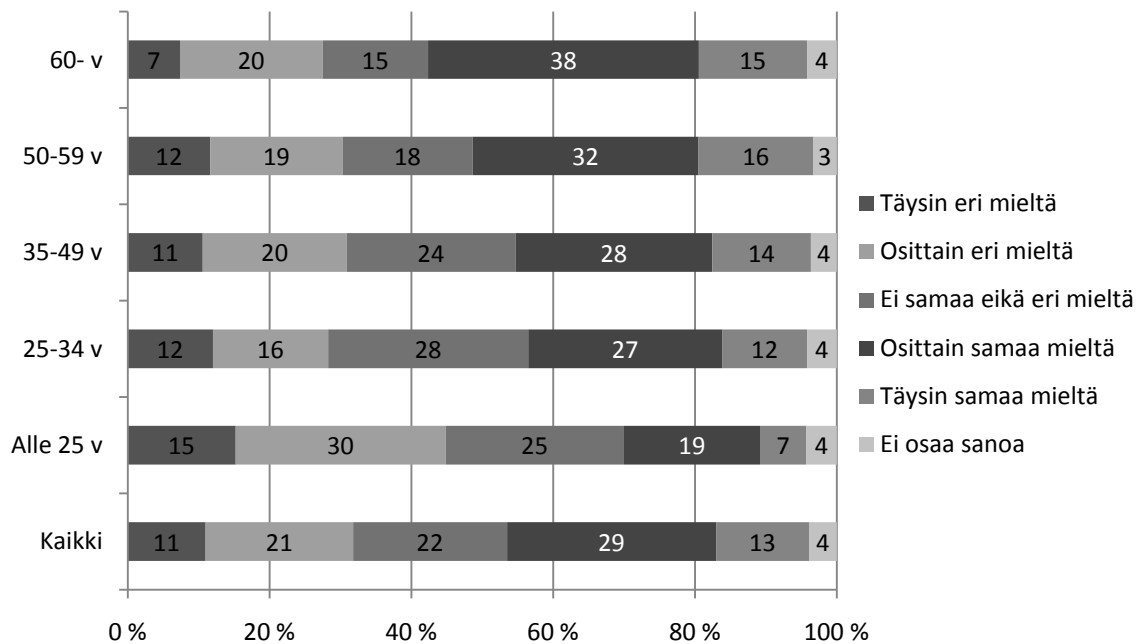
”Meillähän media jättää kaiken tärkeän kertomatta mutta muistaa kyllä tuihottaa jos jonkun poliitikon pöksyt sattuvat olemaan kurtussa. Media on mennyt alaspäin kuin lehmän häntä ja on heti ymmällään jos joku vähänkin edes yrittää arvostella sitä.” (verkkokeskustelu)

”Nykyinen uutisointi on melkeempä pelkkää viihdettä. Jostain akuuteista tapahtumista uutisoidaan että nyt kuoli ihmisiä 128kpl onnettomuudessa jne jne. Mutta siihen se jää. Toivoisin tutkivaa ja syihin keskittyvää journalismia enemmän. Analyyttistä keskustelua ja vähemmän henkistä saastetta kuten uutisia ’julkkiksista’.” (verkkokeskustelu)

Kuten aiemmin todettiin, verkkokeskusteluille on usein tyypillistä negatiivinen sävy ja kriittisyys. On odotettavissa, että keskusteluihin osallistuvat juuri ne, joilla on asioista vahvoja mielipiteitä. Siksi onkin kiinnostavaa verrata aineistoja keskenään ja pohtia kuinka hyvin verkossa esitetty kritiikki vastaa valtavirran näkemyksiä.

Kyselytutkimuksessa vastaajista 42 prosenttia oli samaa mieltä ja 32 prosenttia eri mieltä väittämästä ”uutiset ovat nykyään vähemmän asiallisia kuin ennen”. Väite viihteellistymisestä saa siis jonkin verran yksittäisiä verkkokeskusteluja laajempaa tukea suomalaisilta, vaikka kovin dramaattisena lukuja ei voida pitää. Myös tässä, kuten useimmissa muissakin väittämissä, vastaajien ikä vaikutti vahvasti vastauksiin. Kuten aiemmin todettiin, vanhemmat ihmiset suhtautuvat selvästi kriittisemmin median valtaan. Vastaavasti vanhemmat ihmiset pitivät uutisia vähemmän asiallisina huomattavasti useammin kuin nuoret. Kuvios- ta 7 nähdään muun muassa, että alle 25-vuotiaista lähes puolet (45 %) on täysin tai osittain eri mieltä viihteellistymisväitteen kanssa, kun vain neljännes (26 %) on väitteen kanssa samaa mieltä. Kaikissa muissa ikäryhmissä samaa mieltä olevien osuus on suurempi kuin eri mieltä olevien. Tätä selittänee aiemmin mainitut erot suhtautumisessa mediaan. Näiltä osin tulokset siis vahvistavat havaintoa, jonka mukaan nuorille viihde on itsestään selvä osa mediaympäristöä eikä niinkään moraalisen arvioinnin kohde.

Kuvio 7. Tänä päivänä uutiset ovat vähemmän asiallisia kuin ennen. (% , n=1004)

Myös ryhmähaastatteluissa viihteellistymisen teema oli vahvasti esillä, ja useimmiten viihteellistymisestä puhuttiin nimenomaan negatiivisessa sävyssä.

”Johonkin suuntaan on tullut muutosta. Nämä nuoret toimittajat, toimituspäälliköt ja muut lähtevät mukaan tämmöiseen, ihan selkeästi hieman kevyempään sitten. Kyllähän ne kamppailee kovasti lukijoista ja lehden menekkiä pitää saada lisättyä ja niin päin pois.” (ryhmä 1)

Viihteellistymisen kritiikki ei kuitenkaan ryhmäkeskusteluissa ollut yhtä yksiselitteistä kuin verkkokeskusteluissa, vaan sille nähtiin myös muita näkökulmia. Puhuttaessa viihteellistymisestä negatiiviseen sävyyn tyytymättömyys kohdistuu usein tiettyihin välineisiin, eikä niiden perustella välttämättä voi tehdä johtopäätöksiä koko mediakentän kehittämisestä johonkin suuntaan. Tutkimus antaakin viitteitä siitä, että ”laatumedian” ei sinällään nähdä kadonneen, vaikka myös aiemmin asiallisena nähdyn median viihteellistymisen uhka tiedostetaan. Pikemmin kyse on uusien välineiden ja tarjonnan lisääntymisen myötä syntyneestä ilmiöstä.

”Niin kyllähän siellä semmoista mössöä on paljon, mutta sit siellä hirveen paljon hyvääkin on---” (ryhmä 1)

”Mulla on itselläni ollut nyt pitkään semmoinen tunne, et olisko jopa käymässä niin päin, että kaupalliset kanavat, oli ne sitten tv-kanavia, mitä tahansa niin ne menee yhä vaan kaupallisemmaksi elikkä viihteellistyminen etenee siellä, mut vastapainoksi on syntynyt hirveen paljon semmoista, niinku vakavasti otettavaa sisältöä, et ne tavallaan täydentää toisiaan, et luojan kiitos sitä kunnollistakin sisältöä on saatu ja toisaalta se on myös ihan itseä kun ajattelee, must on ihanaa välillä heittää aivot narikkaan ja katsoa sitä hömppää siel-

tä telkkarista. Sitäkin pitää olla, mut kyllä sit --- Teeman kaltaiset kanavat on ihanaa, joku tekee vielä kunnon ohjelmia ja näyttää niitä” (ryhmä 5)

Viihteellistyminen ja sisältöjen muuttuminen epäasiallisemmaksi kuitenkin nähdään selvästi uhkana. Juuri kukaan keskustelijoista ei tuonut kaupallisuutta tai viihteellisyyttä esiin positiivisena asiana. Pikemmin median ajatellaan vaikenevan ”oikeista ongelmista” tai ”tärkeistä asioista” keskittyessään juoruihin ja viihteeseen. Varsinkin verkkokeskusteluissa toivotaan, että mediassa puhuttaisiin asioista nykyistä syvällisemmin. Toivottiin lisää analyyttistä, ”syvälle käyvää” uutisointia ja keskustelua.

Verkkokeskusteluja analysoimalla saa myös kiinnostavan käsityksen siitä, mitkä keskustelijoiden mielestä ovat tärkeitä aiheita. Tärkeinä aiheina, joita media ei käsittele tarpeeksi, keskusteluissa mainittiin teemoja, kuten työttömyys, ilmastonmuutos, uusliberalismi, demokradiavaje, väestöräjähdyks ja EU. Kun mediaorganisaatiot itse usein ilmoittavat pyrkivänsä tarjoamaan kansalaisten elämismailmaa lähellä olevia aiheita, keskusteluissa esiin nousseet ”tärkeät aiheet” eivät suinkaan liity arjen pieniin ongelmiin, vaan pikemmin suuriin ylätasoon yhteiskunnallisiin ongelmiin. Keskustelua siis toivotaan juuri niistä ylätasoon teemoista, joille mediassa annettua liian suurta huomioarvoa esimerkiksi kansalaisjournalismin kannattajat ovat usein kritisoineet.

Asiallisuuden kaipuusta kertoo myös se, että kyselytutkimuksessa 59 prosenttia vastaajista on osittain tai täysin samaa mieltä väittämästä ”julkisjournalismi ei kuulu sanomalehtiin” (taulukko 5). Tältä osin ikä ei juuri vaikuta vastauksiin. Kuitenkin suomalaiset näyttävät suhtautuvan julkisjournalismiin myönteisemmin kuin ruotsalaiset. Sama väittämä nimittäin esitettiin myös vastaavassa ruotsalaisessa tutkimuksessa, jossa melkein kolme neljästä (73 %) ruotsalaisesta oli väittämän kanssa samaa mieltä (Holmberg ym. 2007).

Taulukko 5. Väite: Julkisjournalismi ei kuulu sanomalehtiin (% , n=1004)

Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain sama mieltä	Täysin sama mieltä	Ei osaa sanoa
5	13	19	28	31	3

Toive asiallisista ja vakavista aiheista on monilta osin tuttu myös aiemmista tutkimuksista. Aiemmista yleisötutkimuksista tiedetään, että uutisia ja asiaohjelmia pidetään yleisesti arvostetumpina ja hyväksyttävänä, kun taas kevyempien ohjelmiin on liitetty alhainen sosiaalinen status. Näiltä osin tulokset herättävätkin kysymyksen siitä, toivotaanko keskustelussa lisää asiallisuutta ja syvällisyyttä, koska se on kulttuurisesti hyväksyttyä ja arvostettua vai siksi että sitä haluttaisiin kuluttaa tai siitä oltaisiin jopa valmiita maksamaan. Yksi perinteinen selitys vahvalle viihteellistymisen kritiikille onkin, että se tarjoaa tavallisille ihmisille mahdollisuuden asettua hetkeksi julkisuuden yläpuolelle. Viihteellisen median alhainen kulttuurinen status tekee siitä helpon kritisoitavan.

Sekä ryhmähaastattelussa että erityisesti verkkokeskusteluissa onkin havaittavissa, että osallistujilla on taipumus asettaa itsensä ”tavallisen kansan” yläpuolelle. Tämä tulee esiin esimerkiksi siinä, miten ”yleisön kosiskelu” nähdään usein syynä median huonolle kehitykselle. Yleisö, jota median ajatellaan kosiskelevan, on kuitenkin poikkeuksetta niin sa-

nottuja tavallisia ihmisiä, joiden yläpuolelle keskustelijat itse asettuvat. Kiinnostavaa on myös, että ryhmähaastatteluista sen enempiä kuin verkkokeskusteluistakaan ei löydy oikeastaan yhtään kommenttia, jossa median toivottiin kertovan asioista yksinkertaisemmin tai esimerkiksi tavallisen kansan kielellä. Saattaa tietysti olla, että osallistujat todella ovat keskimääräistä aktiivisempia ja koulutetumpia kuin keskimääräinen median käyttäjä. Osittain kyse lienee kuitenkin myös tyyppillisestä ilmiöstä, joka liittyy oman mediankäytön esittämiseen normaalia kriittisempänä ja valveutuneempana.

”Kyllähän sellaista kriittisyyttä saisi mediassa olla lisää, mutta mahtaako olla niin, ettei median sellaiseen kannata tuhlata voimavaroja, kun kansan enemmistöä kuitenkin kiinnostaa sen entisen mäkihyppäjän seuraaminen. ”
(verkkokeskustelu)

Yleisön kosiskelun ohella median negatiivista kehitystä siis selitetään vahvasti laajemmin talouden rakenteilla. Median kaupallisten intressien nähdään ylipäänsä keskusteluissa olevan ensisijaisia muihin tavoitteisiin, kuten demokratian palvelemiseen. Tällaisella logiikalla selitetään vahvasti median käsittelemien aiheiden epäolennaisuutta: media nostaa esiin myyviä ja kiinnostavia aiheita tärkeiden ja vakavien asioiden kustannuksella. Selkeän negatiivinen suhtautuminen ”yleisön kosiskeluun” onkin kiinnostava tulos, kun otetaan huomioon tiedotusvälineiden itsensä perustelut siitä, he vain toteuttavat yleisön toiveita. Tässäkin tutkimuksessa ei kuitenkaan löytynyt oikeastaan yhtään osallistujaa, joka olisi puhunut viihteellistymisestä tai esimerkiksi julkisjournalismista positiiviseen sävyyn, vaikka niitä usein perustellaankin juuri yleisön tarpeilla.

Vaikka syvällisemmän ja asiallisemman sisällön kaipuu noudattelee aiempia tutkimustuloksia, on viihteellistymiseen kohdistettu kritiikki jossain määrin myös yllättävää, Kuitenkin esimerkiksi politiikan viihteellistymistä on myös akateemisessa keskustelussa usein puolustettu sillä perusteella, että se tuo mediaa lähemmäksi tavallisia kansalaisia ja siten purkaa julkisen keskusteluun perinteisesti liittyvää elitismia (esim. McKee 2005, 67). Tässä suhteessa kansalaisten omat käsitykset kuitenkin heijastelevat varsin perinteisiä käsityksiä asiallisuudesta ja siitä, mitkä koetaan tärkeiksi aiheiksi. Asiallisen ja viihteellisen välille myös tehdään aineistossa selvä ero, eikä esimerkiksi viihteen ja asiajournalismin määritelmiä juuri kyseenalaisteta keskusteluissa.

Uutisten asema ja arvostus

Osaltaan viihteellistymisen kritiikki kertoo myös eri mediasisältöihin liitetystä arvostuksesta ja sosiaalisesta statuksesta. Tässä mielessä erityisesti uutisilla on perinteisesti ollut Suomessa paljon arvovaltaa. On kuitenkin esitetty, että myös uutisten asema olisi muuttumassa ja niiden arvostus olisi erityisesti nuoremmissa ikäluokissa murtumassa (ks. luku 7 tässä raportissa). Tutkimuksemme perusteella voidaan päätellä, että uutiset ovat yhtäältä säilyttäneet erityisasemansa ja arvostuksensa. Toisaalta myös suhtautumisessa uutisiin ja asiaohjelmiin näkyy selvä sukupolvien välinen ero.

Ryhmäkeskusteluissa erityisesti vanhempien ihmisten kommentteista heijastuu vahva uutisten arvostus. Aamun sanomalehti ja puoli yhdeksän uutiset koetaan vahvasti arkea rytmitäväksi rituaaleiksi, johon liitetään paljon kulttuurista arvostusta. Uutisvälineiden valintaa myös ohjaa tottumus ja vahvat käsitykset esimerkiksi siitä, ovatko Yleisradion uutiset asiallisempia tai luotettavampia kuin kaupallisten kanavien.

Vahva arvostus käy ilmi myös siitä, että suomalainen media saa kyselytutkimuksessa varsin positiivisia arvioita esimerkiksi luotettavuudesta ja totuudenmukaisuudesta. Peräti neljä viidestä (81 %) uskoo, että totuudenmukaisuuden vaatimus toteutuu suomalaisessa tiedonvälityksessä hyvin tai melko hyvin (ks. kuvio 9).

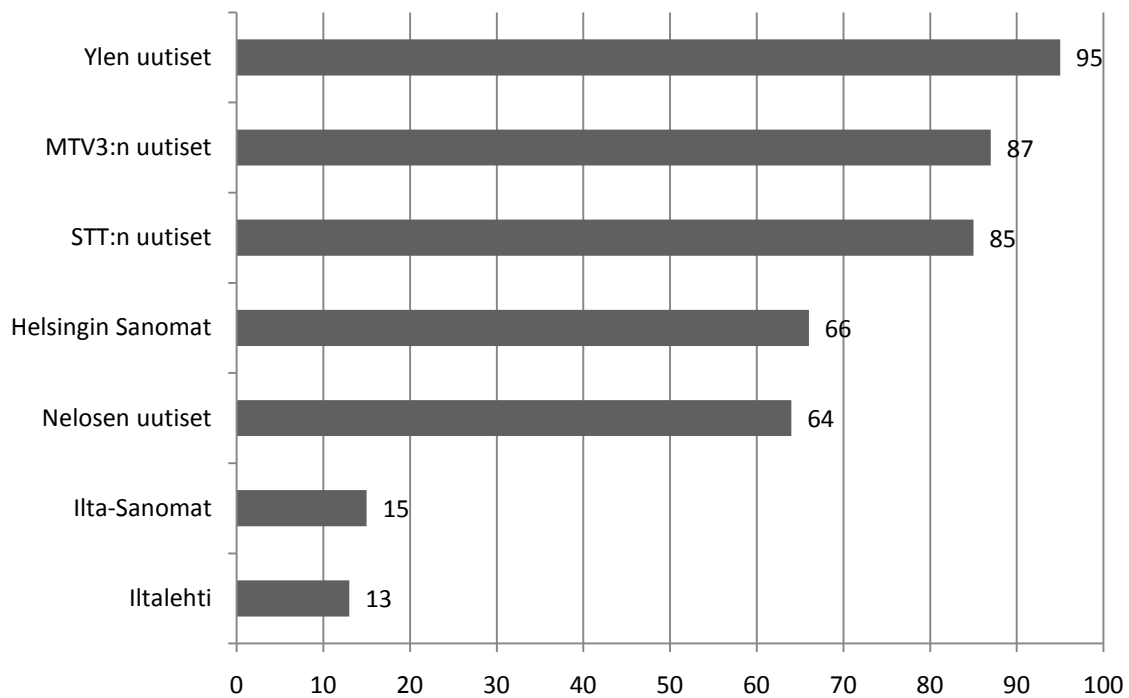
Myös näiltä osin vertailukohtana voidaan pitää kansainvälisiä tutkimuksia. Pew Research Centerin tutkimuksen mukaan esimerkiksi yhdysvaltalaisen median luotettavuus on romahtanut 1990- ja 2000-luvulla, ja jo yli puolet amerikkalaisista epäilee valtamedian totuudenmukaisuutta tietolähteenä⁷. Vain 29 % piti uutisia yleensä totuudenmukaisia ja peräti 63 % usein virheellisinä. Vastaavaa romahdusta ei selvästikään näytä tapahtuneen Suomessa. Kansalaisten käsitykset tärkeimpien uutisvälineiden luotettavuudesta kuvaavat osaltaan vahvaa uutisten arvostusta (kuvio 8). Mistään laajasta luottamuskriisistä suomalaiseen uutismediaan ei ainakaan tämän kyselytutkimuksen tulos anna merkkejä.

Tottumus on myös vahva voima uutisten kuluttamisessa. Tätä tulkintaa tukevat myös kyselytutkimuksen tulokset eri uutisvälineiden luotettavuudesta. Sen mukaan se 89 prosenttia vastaajista luottaa paljon tai erittäin paljon omaan, kotiin tilaamaansa sanomalehteen. Yleisradio ja muut valtamediat saavat kyselyissä perinteisesti erittäin hyvät arviot luotettavuudesta. Luetteloitaviin uutisorganisaatioihin lisättiin myös ”STT:n uutiset”, jotka oli lakkautettu Yleisradion radiokanavilta jo vuosia sitten. Silti niitä pidettiin kolmanneksi luotettavimpina. Tämä osaltaan kertoo, että arvioissa on mukana tiettyä tunnelatausta, jopa nostalgiaa. Uutisilla ja laajemmin uutismedialla on vahva symbolinen merkitys kansakunnan yhtenäisyyttä ja pysyvyyttä korostavassa arvomaailmassa.

---

⁷ Pew Research Centerin (2009) tutkimuksessa kysyttiin: “In general, do you think news organizations get the facts straight, or do you think that their stories and reports are often inaccurate?”.

Kuvio 8. Arvio uutisorganisaatioiden luotettavuudesta (% , n=1004)

*Vastaajia pyydettiin arvioimaan kutakin organisaatiota seuraavalla asteikolla: ei luota lainkaan, luottaa vain vähän, ei luota paljon eikä vähän, luottaa melko paljon tai luottaa erittäin paljon. Kuviossa on kuvattu niiden vastaajien osuus, jotka vastasivat luottavansa kyseiseen organisaatioon melko paljon tai erittäin paljon.

Edellä esitettyä korostaa se, että myös nuoret ilmaisevat luottavansa samoihin uutisorganisaatioihin. Se, että uutisiin voidaan ”luottaa” ei kuitenkaan ole välttämättä kovin keskeinen arviointikriteeri. Nuorten puheessa uutisilla tai eri uutisorganisaatioilla ei ole samanlaista kulttuurista erityismerkitystä kuin vanhemmille. Nuorten puheessa tulee selvästi esiin ajatus uutisista osana median sisältövirtaa, josta kansalainen poimii vain itseään koskettavia paloja (vrt. luku 8). Tiettyjen uutisrituaalien kunnioitus siis puuttuu nuorten puheesta lähes kokonaan. Uutisia myös arvioidaan nuorten keskuudessa selvästi eri kriteerein kuin vanhemmissa ikäluokissa. Uutiset näyttäytyvät vain yhtenä median sisältölajina, jota arvioidaan samantyyppisin viihdyttävyyden ja kiinnostavuuden kriteerein kuin muutakin sisältöä.

”Miun mielestä aina jos joku kattoo Ykköseltä uutisia mä ajattelen että miten te voitte kattoo noita. Ne kestää varmaan puoli tuntia ja jauhetaan aina samoista asioista, niin sit mä katon aina Kolmoselta, mitkä kestää ehkä 15 minuuttia. (ryhmä 3)

”Ne oli musta tylsät ne Ykkösen uutiset aikasemmin, mutta nyt kun se on uudistunut, niin se on jotenkin kivempi. Vaikka se on melkein samanlainen. Mut siinä on semmoinen naislukija joka on melkein aina, ehkä mä sitten tykkään siitä jotenkin enemmän. Siellä on myös semmoinen mikä on talousuutisissa ollut ennen, Jyrki Koulumies, se huvittaa mua aina. En mä kehtaa kattoo sitä.” (ryhmä 3)

Osaltaan uutisten perinteisen aseman muuttumisesta kertoo myös suhtautuminen uutisten ja kommenttien erotteluun. Kyselytutkimuksessa 61 prosenttia vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan ”median tulee esittää mielipiteitä ja ottaa kantaa myös uutistarjonnassa”. Perinteinen uutisten ja mielipiteiden erottelu näyttäisi näiltä osin siis olevan ainakin osittain murtumassa.

Toisaalta erityisesti verkkokeskusteluissa objektiivisuuden puute oli kuitenkin myös yksi keskeinen peruste kritisoida mediaa. Arvio objektiivisuuden puutteesta ilmenee keskusteluissa kahdella tavalla: toisaalta median nähdään *tietoisesti* poikkeavan objektiivisuuden ihanteesta, ja toisaalta tietojen todenmukaisuuden nähdään kärsivän *olosuhteista*, kuten toimittajien ammattitaidottomuudesta tai median nopeusihanteesta.

”Tiedontulva on niin suuri ettei oikeellisuudesta aina ole usein väliä. Liikaa sekoilua on havaittavissa kun seuraa eri medioita samoista aiheista”. (verkkokeskustelu)

Vaikka uutisia edelleen arvostetaan, näkyi sekä ryhmäkeskusteluissa että verkkokeskusteluissa myös näkyi selvästi myös taipumus yhdistää uutiset pinnalliseen ja nopeaan asioiden käsittelyyn, vastapainona syvälliselle ja taustoittavalle sisällölle. Keskusteluissa kaivattiinkin uutisiin selvästi lisää analyttistä, syvälle käypää uutisointia ja keskustelua. Median pitäisi pohtia asioiden syitä ja seurauksia sekä eri toimijoiden motiiveja.

”Nykyinen uutisointi on melkein pä pelkkää viihdettä. Jostain akuuteista tapahtumista uutisoidaan että nyt kuoli ihmisiä 128kpl onnettomuudessa jne jne. Mutta siihen se jää. Toivoisin tutkivaa ja syihin keskittyvää journalismia enemmän. Analyttistä keskustelua ja vähemmän henkistä saastetta kuten uutisia ’julkkiksista’.” (verkkokeskustelu)

”Tulee just semmoinen olo että jos ei ole mitään uutisoitavaa niin sitä tehdään niin kun pakolla.” (ryhmä 3)

”Ja just silleen et jos on sanonut jonkun irtolauseen niin siitä tehdään semmonen pääuutinen, sitä ruvetaan aina muokkaamaan oman mielen mukaan. Että pitää aina miettiä tosi tarkkaan kaikkien julkisten että mitä ne sanoo toimittajille, koska ne vetää niistä niin omia juttuja että ei mitään järkeä.” (ryhmä 3)

Osittain uutisten auktoriteetin kyseenalaistamiseen vaikuttanee myös internet ja sen tarjoamat uudet tiedonvälityksen muodot. Ryhmäkeskusteluissa keskusteltiin muun muassa siitä, jakavatko blogit tietoa ja ovatko ne journalismia.

”Kyllä ne jonkinlaista... Ne mitä minä olen käynyt katsomassa on semmoisia tarinoita, tavallaan journalismia, mutta sitä että niiden tarkoitus on niin kun sitä tietoa jakaa. Jos siitä olisi vaikka jollekin hyötyä. Ei siellä varmaan myydä, no tietenkin varmaan poliitikot myy itseensä siellä.” (ryhmä 1)

Ajatus, että blogit ovat jotenkin aidompaa tiedonvälitystä kuin uutiset, joiden tehtävä on enemmän viihdyttää tai tuottaa ohjelmavirran täytettä on kiinnostava vastapaino uutisten perinteiselle arvostukselle. Vaikka uutisia edelleen arvostetaan vahvasti, kertoo aineisto

siis osittain myös uutisten aseman muutoksesta ja niiden auktoriteetin murtumisesta. Tätä käsitellään tarkemmin tapaustutkimuksessa luvussa 8.

Mediaetiikka ja yksityisyyden kunnioittaminen

Kaiken kaikkiaan kyselytutkimuksessa eettisten periaatteiden arveltiin toteutuneen suomalaisessa mediassa melko hyvin. Myös eettisten kysymysten tarkastelu heijastaa suomalaisten suhteellista tyytyväisyyttä mediaan. Kuviosta 9 käy ilmi, että eniten kritiikkiä nostattavat yksityisyyteen liittyvät kysymykset. Vihteellistymisen ohella selkein yksittäinen asia, josta mediaa arvostellaan, liittyy yksityisyyden suojaan. Sekä määrällisen että laadullisen aineiston perusteella suomalaiset suhtautuvat varsin kriittisesti sekä tavallisten ihmisten, julkkisten että poliitikkojen yksityiselämän liialliseen tonkimiseen mediassa.

Kaikkein eniten arvostelua media saa julkkisten ja valtaapitävien yksityisyyden kunnioittamisesta. Kyselytutkimuksessa enemmistö suomalaisista uskoo, että valtaapitävien yksityisyyden kunnioittaminen toteutuu suomalaisessa mediassa joko melko huonosti (39 %) tai erittäin huonosti (12 %). Tulos kaiketi heijastelee viime aikojen kohuja, joissa poliitikkojen yksityiselämää on julkisuudessa tongittu. Kyselytutkimuksen jälkeen nämä kohtu eivät ole ainakaan vähentyneet.

Julkkisten osalta yksityisyyden kunnioittamisen ajatellaan toteutuvan vielä huonommin. Tuloksia tulkittaessa on otettava huomioon, että vaikka jokaisella ihmisellä on asemasta riippumatta oikeus yksityisyyteen, poliitikkojen ja julkkisten yksityisyyden suoja ajatellaan toki yleensä lähtökohtaisesti kapeammaksi kuin ns. tavallisten ihmisten. Tuloksia voi silti tulkita siten, että julkkiksiin ja poliitikkojen yksityisasioihin keskittyvän journalismin lisääntyminen herättää vastaajien keskuudessa selvää vastustusta.

Kriittisyys ihmisten yksityisasioiden tonkimista kohtaan tulee vahvasti esiin myös ryhmähaastatteluissa. Keskustelijat ovat myös sitä mieltä, että median toiminnassa on tapahtunut tässä suhteessa selvä muutos:

”Niin kyllä sen ymmärtää että kilpailu on kova ja jollakin se pitää saada lisätyä, mutta jos ajattelee vuosia taaksepäin, vaikka 70-luvun loppuun, 80-luvulle, niin onhan ne ihan erilaisia nuo uutisoinnit. Ihan, nyttenhän esimerkiksi poliitikkoja, niitähän luovitaan tosi paljon ja seurataan tosi paljon. Silloin itse kun oli nuorempi niin ei kyllä kirjoitettu.” (ryhmä 1)

”Ei menty lähelle avioliittoja tai mitään tämmöstä.” (ryhmä 1)

”Paljon tungettelevampaa.” (ryhmä 3)

”Yritetään kaivaa kaikki syvimmätkin asiat.” (ryhmä 3)

Lähes kaikki keskustelijat ovat sitä mieltä, että sekä julkisuuden henkilöiden että tavallisten kansalaisten yksityisyyden piiriin on menty liian pitkälle. Osittain arvostelu liittyy myös ajankohtaisiin tapauksiin, kuten Jokelan koulusurmiin, joiden yhteydessä toimittajien käytös nousi laajemmin esiin julkisuudessa.

”Se oli kyllä aika julmaa se Jokelan uutisointi...” (ryhmä 3)

”Se oli jotenkin hirveen julmaa ... Mä en tiedä, jos mulle tulis joku MTV:n tai Iltalehden ukko siihen selostamaan jotakin, niin minä kyllä voisin tehdä jotakin inhottavaa” (ryhmä 1)

Kuitenkin myös politiikkojen ja julkisuuden henkilöiden yksityiselämän käsittelyn nähdään menneen liian pitkälle. Vaikka poliitikot ja julkkikset itse hakeutuvat esiin mediassa, keskustelijat ovat silti vahvasti sitä mieltä, että yksityisasioiden raportoimiselle täytyy asettaa rajat.

”Tekemiset jää ihan sivuun, niitä meidän pitäisi katsoa, että mitä nämä ihmiset tekevät työkseen. Se mihin me heidät ollaan valittu” (ryhmä 2)

”Voisin rajoittaa sitä yksityisyyttä. Että just julkkisten perheistä ei saisi kirjoittaa, jos ne ei itse haluaisi sitä” (ryhmä 3)

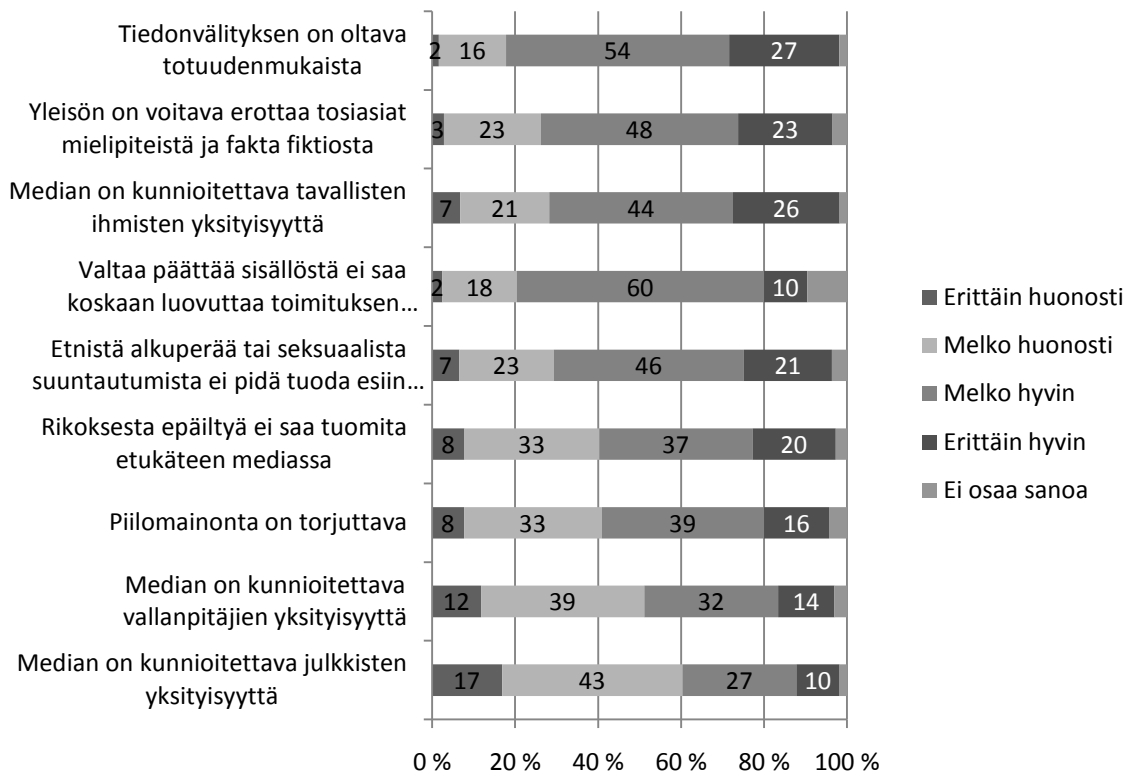
”Jonkun näköinen yksityisyys pitäisi olla politiikoilla niin kuin urheilijoilla, niin kuin kaikilla julkisuuden henkilöillä” (ryhmä 1)

Tässäkin arvostelu kohdistuu usein mediaan yleensä, vaikka keskusteluista käy selväksi, että pahimmat ylilyönnit liitetään valmiiksi epäluotettavina pidettyihin iltapäivälehtiin tai juorulehtiin tai yleensä ”kaupalliseen mediaan”. Onkin vaikea sanoa, koskeeko tyytymättömyys koko mediaa vai ainoastaan närkästystä tiettyihin välineisiin. Toisaalta myös tässä asiassa useat keskustelijat kääntävät usein katseensa itseensä ja pohtivat kriittisesti myös omaa mediankulutustaan:

”Media on kyllä toiminut aika törkeästi ... mutta toisaalta myöskin esimerkiksi lehtien lukijakunta suorastaan hamuaa semmoisia uutisia lehdistä, ja lööppejä. Että jos maltaisivat olla ostamatta pelkkien lööppien takia jonkun iltapäivälehden, niin se juttusisältökin siistiytyisi aika tavalla. Koska sen ois pakko vähän siistiytyä” (ryhmä 2)

Jos yksityisyyden loukkaukset ovat asia, josta suomalainen media saa kritiikkiä, muissa eettisissä kysymyksissä median ajatellaan suoriutuneen melko hyvin.

Kuvio 9. Kuinka hyvin seuraavat eettiset periaatteet mielestänne toteutuvat suomalaisessa mediassa? (% , n=1004)

Vaikka suomalaiset tuntuvat olevan tyytyväisiä journalismin laatuun, kiinnostavaa on, että suurin osa vastaajista kannattaa kuitenkin median toiminnan tarkempaa valvontaa. Kyselytutkimuksessa 60 prosenttia vastaajista nimittäin on samaa mieltä väittämästä ”yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa” (kuvio 10).

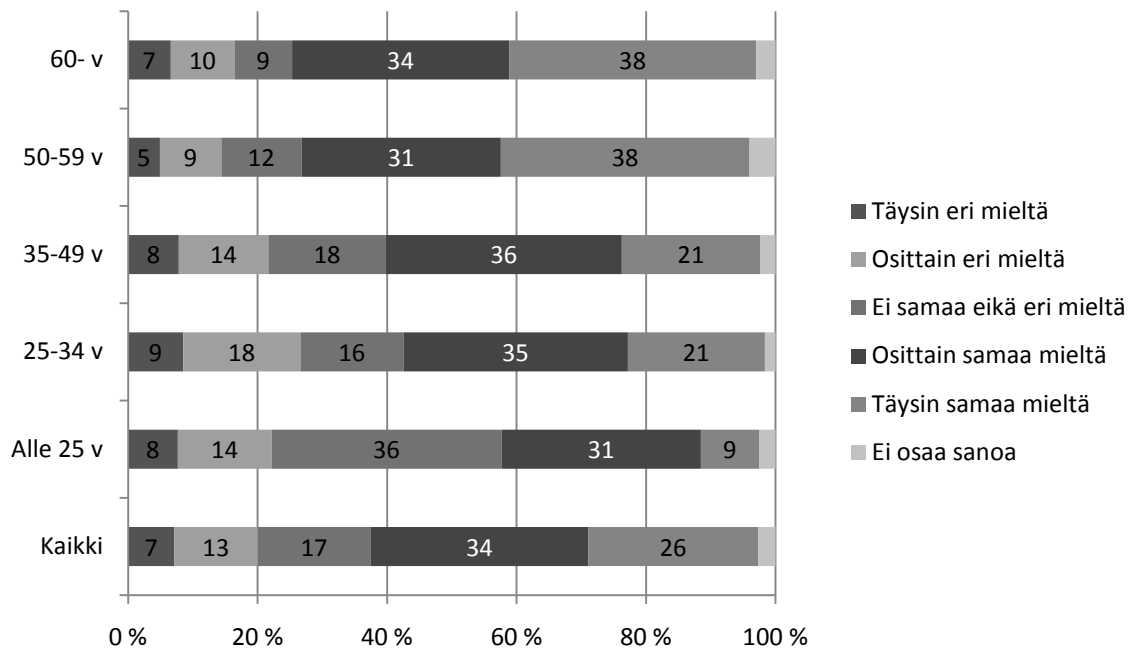
Ryhmähaastatteluissa kuitenkin tuli selväksi, että kansalaisilla ei liene valmista mallia siitä, miten mediaa tulisi säädellä tai miten toive valvonnan lisäämisestä tulisi toteuttaa. Pikemmin kyse on siitä, että sääntöjä kaivataan yleensä, mutta niiden toteutus nähdään vaikeana. Kun ryhmähaastatteluissa esitettiin kysymys median valvomisesta, ei juuri konkreettisia keinoja keksitty. Yleisesti ottaen median tiukempaa valvontaa pidettiin siis toivottavana, mutta ei välttämättä kovin realistisena tavoitteena.

”Pitäis, mutta miten?” (ryhmä 3)

”Det skulle ju vara bra men hur ska man göra det” (ryhmä 7)

Kyselytutkimuksessa myös valvonnan osalta mielipiteet jakautuvat selvästi vastaajien iän mukaan. Kuten kuvio 8 käy ilmi, yli 50-vuotiaat ovat selvästi useammin samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan median toimintaa tulisi valvoa nykyistä enemmän. Alle 25-vuotiasta vain noin joka viides (22 %) oli väittämästä täysin tai osittain samaa mieltä. Alle 25-vuotiaiden ryhmästä huomattavan moni valitsi vaihtoehdon ”ei samaa eikä eri mieltä”, mikä saattaa osoittaa, että kysymys ei välttämättä ole nuorille yhtä relevantti kuin vanhemmille vastaajille.

Kuvio 10. Yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa (% , n=1004)

Kokonaisuudessaan suurin osa suomalaisista siis kuitenkin kannattaa median tarkempaa valvontaa. Vaikkei kyselytutkimuksessa sen enempää kuin laadullisessa aineistossa tarkennettu mitä valvonta voisi tarkoittaa, voidaan spekuloida, johtuuko paine valvonnan lisäämiseen tiettyjen toimijoiden ylilyönneistä vai heijastaako tulos laajempaa huolta sääntelyn tarpeesta. Joka tapauksessa tätäkin tulosta voidaan tulkita niin, että vaikka suomalaista mediaa pidetään edelleen luotettavana ja laadukkaana, median vallan lisääntymistä ja ennen kaikkea lisääntyvää markkinaohjausta pidetään ainakin osin huolestuttavana. Ryhmähaastattelujen ja verkkokeskustelujen perusteella ainakin osa kansalaisista on varsinkin huolissaan markkinaohjautuvan mediaympäristön kehityssuunnasta ja näkee, että median on toiminnastaan myös laajemmin yhteiskunnallisesti vastuussa.

7. Suhtautuminen mediaan ikä- ja sukupolvikysymyksenä

Kuten edellä on jo useaan kertaan tuotu esiin, käsitykset mediasta vallankäyttäjänä ja val-lankäytön kohteena poikkeavat toisistaan eri ikäryhmissä. Mitä vanhemmasta väestöstä on kyse, sitä todennäköisemmin uskotaan, että medially on liikaa valtaa. Kyselytutkimuksessa yli 60-vuotiaista selvästi yli puolet uskoi medially olevan liikaa valtaa, kun alle 25-vuotiaiden ikäryhmässä vain hieman yli kolmannes ajatteli niin (ks. kuvio 2). Vastaavasti vanhemmat ihmiset myös ajattelevat useammin, että median valta on lisääntynyt. Vanhemmat vastaajat suhtautuivat selvästi kriittisemmin myös esimerkiksi median viihteellistymiseen.

Kyselytutkimusten tulosten analyysin perusteella ikä osoittautuikin odotetusti tärkeimmäksi yleisesti asennoitumista ennakoivaksi tekijäksi. Koulutustaso, asuinalue ja puoluekanta eivät korreloi samassa määrin käsityksiin median vallasta.

Vanhemmilla vastaajilla on tietysti paremmat edellytykset arvioida pidemmän ajan muutoksia. Tulkintamme mukaan kyse ei ole vain biologiseen ikään liittyvistä tekijöistä vaan pikemminkin sukupolvierosta, joka kytkeytyy mediatarjonnan ja -käytön laajempaan murrokseen. Yksi median kasvavaan merkitykseen liittyvistä kysymyksistä koskeekin erilaisia sukupolvikokemuksia. Viimeistään 1980-luvulla syntyneet ovat eläneet lapsuudestaan alkaen ”mediayhteiskunnassa”. Kuten Hannu Niemisen (2004) on todennut, hankaluutena on kuitenkin, että erilaisten mediasuhteeseen liittyvien sukupolvikokemusten akateemisteoreettinen käsittäminen on vielä kesken, ja sitä koskevat normatiiviset oletukset ovat vielä kiivaan pohdinnan ja keskustelun kohteena. Tästä kertovat havainnollisesti esimerkiksi internetin sisällön valvonnasta ja mainonnassa käytettävistä eettisistä keinoista käytävät ajankohtaiset keskustelut. Tarkastelemme tässä luvussa tarkemmin näitä kysymyksiä, koska ne heijastuvat myös median vallasta käytyyn keskusteluun.

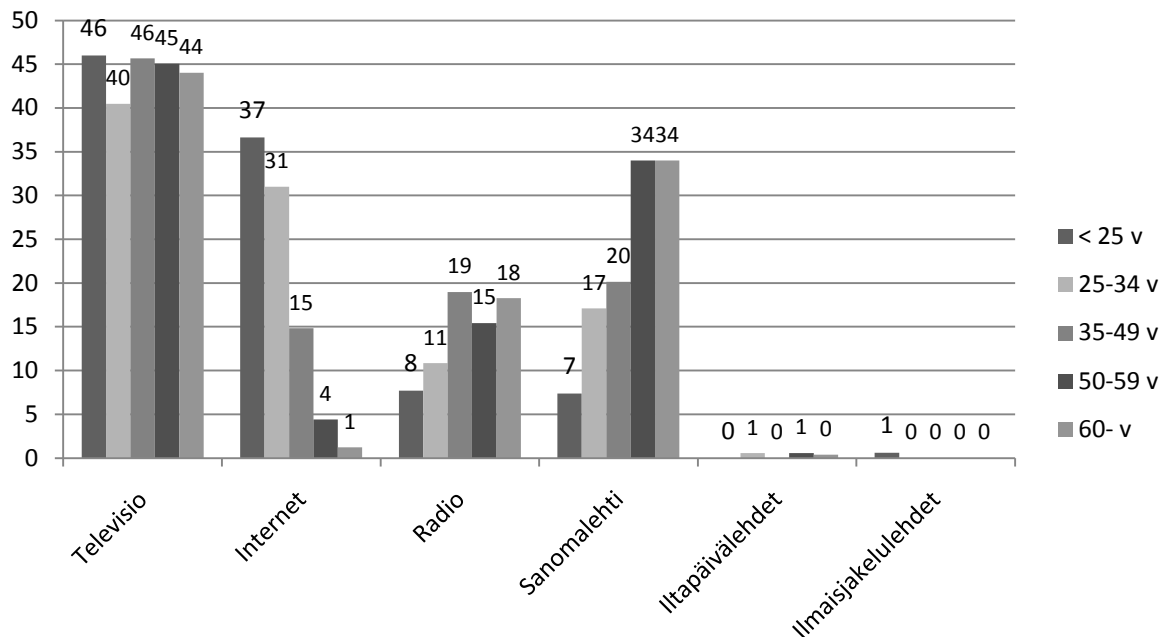
Muuttuvat median käyttötavat

Selviä merkkejä mediankäytön muutoksesta ja sukupolvierosta on kuitenkin havaittavissa myös laadullisessa aineistossa. Niiden perusteella näyttää uskottavalta, että erot mediankäytössä ja suhtautumisessa mediaan ylipäänsä selittävät ainakin osan kyselytutkimuksessa havaituista suhtautumiseroista.

Selvimmät erot sukupolvien välillä liittyvät median käyttötapoihin. Siinä missä vanhemmilla ikäluokilla sanomalehtien lukeminen ja kotiin tilaaminen on melkein kaikkia yhdistävä tapa, nuoremmissa ikäluokissa internetin merkitys odotetusti korostuu.

Kyselytutkimuksen mukaan alle 25-vuotiaista jo 37 prosenttia ja 26–34-vuotiaistakin melkein kolmannes (31 %) pitää internetiä kaikkein tärkeimpänä uutisten lähteenä (kuvio 11). Esimerkiksi Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa internet on jo ohittanut sanomalehdet toiseksi tärkeimpänä uutisvälineenä television jälkeen (Pew Research Center 2009). Internetin merkitys on myös tasaisesti noussut koko 2000-luvun, samalla kun television ja sanomalehtien merkitys on hitaasti, mutta tasaisesti vähentynyt. Voi siis hyvin olettaa, että Suomessakin internetin merkitys uutislähteenä on edelleen jatkanut kasvuaan.

Kuvio 11. Mikä viestintäväline on teille itsellenne tärkein arkipäivän uutislähde? (% , n=1004)

Kyselyssä vain 15 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei käytä internetiä ollenkaan, ja näistäkin suurin osa on yli 65-vuotiaita. Alle 35-vuotiaista suomalaisista verkkoa käyttävät kyselyn mukaan jo lähes kaikki.

Median käyttötavat kuitenkin eriytyvät myös ikäryhmien sisällä. Usein puhutaan ”nuorten mediakäytöstä” ikään kuin nuoret muodostaisivat jonkinlaisen yhtenäisen ryhmän. Myös nuorten kesken on kuitenkin paljon eroja median käytössä. Kuten sosiaalisen median käyttöä tutkinut Janne Matikainen (2009, 36-37) toteaa, on selvästi ihmisiä, jotka käyttävät verkkoa todella aktiivisesti ja monipuolisesti. Samalla on kuitenkin huomioitava, että suurin osa nuorista ei kuitenkaan itse tuota verkkoon mitään sisältöä. Ajatukseen median tuottajien ja kuluttajien roolien hämärtyemisestä laajasti ottaen on siis edelleen syytä suhtautua varauksella.

Verkko ei myöskään välttämättä korvaa perinteisen median käyttöä. Aiemmissa tutkimuksissa on muun muassa todettu, että aktiivinen verkon käyttö ei välttämättä vähennä perinteisen median käyttöä, vaan usein samat ihmiset, jotka käyttävät monipuolisesti muuta mediaa ovat aktiivisia myös verkossa (Dutton 2007, Pew Research Center 2008, Matikainen 2009).

Muuttuvat näkemykset median yhteiskunnallisista tehtävistä

Edellä esitetyt tulokset voivat kertoa myös siitä, että internetiin ja nykyiseen informaatio-tulvaan tottuneet nuoret suhtautuvat mediaan ylipäänsä eri tavalla kuin vanhemmat vastaajat. Aktiiviset internetin käyttäjät, jotka toki niin tässä kuin muissakin vastaavissa tutkimuksissa olivat koko vastaajajoukkoa keskimäärin nuorempia, olivat harvemmin sitä mieltä, että medially on liikaa valtaa tai että median valta olisi lisääntynyt.

Se, mitä ylipäänsä tarkoitetaan median käsitteellä vaihtelee eri ikäryhmissä. Ryhmähaastattelujen perusteella voidaan yleistää, että vanhemmat keskustelijat ajattelevat sanan media tarkoittavan nimenomaan journalismia ja uutisia, kun taas nuoremmilla keskustelu kääntyy nopeasti suosikkisarjoihin, viihdeohjelmiin, peleihin ja verkkoyhteisöihin. Tässä mielessä tutkimuksen tulokset vastaavat Niemisen pohdintaa siitä, että vanhempien ikäluokkien ajatteluun kuuluu muun muassa journalismin ja siihen liittyvien normatiivisten odotusten korostaminen viestinnän tärkeimpinä elementteinä, kun taas nuorempien ikäluokkien kokemus median ja yhteiskunnan suhteesta on toisenlainen ja yleensä vähemmän normatiivinen.

Ryhmähaastatteluissa vanhemmat ihmiset arvioivat selkeästi median toimintaa totuudenmukaisuuden ja asiallisuuden näkökulmasta, kun taas viihteellisyys ja kaupallisuus luettiin yksiselitteisesti median lieveilmiöihin. Nuoremmille taas esimerkiksi journalismi on vain yksi median sisältölaji, jota arvioidaan samantyyppisin kriteerein kuin muutakin sisältöä.

Media rooli arjessa näyttää myös muuttuvan ja erityisesti nuorille internetin ja muun median, kuten television ja sanomalehtien, välinen raja on häilyvä. Osalle nuorista verkko on selvästi tärkein tietolähde ja sen myötä käytetään myös paljon ulkomaisia tiedotusvälineitä sekä tiedonhankintaan että viihtymiseen. Kiinnostava erottelu ryhmähaastatteluissa liittyy siihen, että internet nähdään ennen muuta välineenä, jossa käyttäjä itse valitsee mitä sisältöjä kuluttaa. Vanhempien ihmisten puheessa median käytön kuvailu sen sijaan kääntyi enemmän sen päivittelyyn, ”mitä mediasta tulee”. Murros, jossa yleisöistä on tullut vastaanottajien sijasta median käyttäjiä, jopa tekijöitä on siis selvästi luettavissa nuorempien osallistujien kommentista.

”Jos mä meen johonkin vaikka ylen uutissivulle, BBC:n uutissivulle tai joku tällainen, mä voin valikoida sieltä ne jutut mitkä kiinnostaa mua. Jossain tv-uutisissa ei oo samanlaista mahdollisuutta sinänsä vaan sieltä tulee ne tietyt jutut” (ryhmä 4)

”Mä katon oikeestaan eniten mediaa just internetistä, koska en mä kato nykyään telkkaria hirveästi, koska Suomessa on aika rajoittunutta toi tv-tarjonta mun mielestä sillee, että tänne ei tuu välttämättä hirveen nopeasti sellaiset mua kiinnostavat sarjat.” (ryhmä 4)

”Sit uutisia tulee just katottua netistä sen takia et ne päivittyy sinne nopeemmin, ja saa sellasia erilaisia näkökulmia siihen asiaan, et kans jos kiinnostaa jotkut kansainväliset asiat ja tällaset nii niistäkin saa enemmän tietoa jostain BBC:n sivuilta --- kuin suomalaisesta mediasta.” (ryhmä 4)

Toisaalta aktiivisuutta on helppo yliarvioida. Esimerkiksi ulkomaisen median runsas käyttö ei koske kaikkia nuoria. Vaikka valinnan mahdollisuudet ja interaktiivisuus on lisääntynyt, esimerkiksi television katsomisen kulttuuri on monille säilynyt hyvin perinteisenä ja vahvana. Ihmiset odottavat edelleen saavansa myös ”valmiita ohjelmia” (vrt. Sassi 2009, 28).

Kaiken kaikkiaan ryhmäkeskustelujen perusteella vanhemmilla ikäluokilla median käyttöön ylipäänsä liittyy selkeä moraalinen varaus, jota nuorten puheesta on vaikea löytää. Sanomalehtien lukeminen koetaan arvostetuksi, ikään kuin kansalaisvelvollisuudeksi, kun taas television katsomista on yleisyydestään huolimatta edelleen jotenkin puolusteltava.

”Minä katson televisiota, mutta en sillä lailla pakkojuttuna ja en missään tapauksessa jos vieraita tulee” (ryhmä 2)

”Toki voin jättää television. Mulla ihmiset merkitsee paljon enemmän kuin televisio. Että jos mulla on hyvät ystävät niin en suinkaan avaa televisiota. ”Meillä ei sellaista aina auki -systeemiä ollut koskaan. Että tota valikoiden, valikoiden” (ryhmä 2)

”Minä olen aikonut hankkia sen vasta sitten kun näitä vuosia tulee vähän lisää, askel lyhenee ja menot vähenee, niin sitten minä istun kotona ja katson telkkaria” (ryhmä 2).

Nuorten puheessa tämänkaltaista tarvetta mediankäytön oikeuttamiseen ei tullut esiin oikeastaan ollenkaan. Sen sijaan nuorten puheessa korostuvat erilaiset käyttötarpeet, ennen kaikkea viihtymisen tarve ja tavallaan hedonistisemmat puhuvat. Mediaa hyödynnetään omien tarpeiden mukaan, eikä siihen juurikaan liitetä mitään velvollisuuksia tai moraalisia näkökulmia. Valikoivan ja eriytyneemmän mediankäytön takia myöskään kysymyksiä olemassa olevan tarjonnan monipuolisuudesta tai laadusta ei nuorten keskuudessa koettu yhtä relevanteiksi kuin vanhemmissa ikäluokissa.

”Sitä katsotaan hovin vuoksi, ei kannata ottaa liian vakavasti” (ryhmä 3)

”Se on sillä tavalla viihdettä” (ryhmä 3)

”Siinä on kaks puolta tavallaan medialla, et se uutispuoli ja sit se viihdepuoli. Molempia tarvitaan ja molempia mä käytän sillee et katon uutiset ja toisaalta myös katon muita ohjelmia.” (ryhmä 4)

Näiltä osin tutkimus siis tukee oletusta siitä, että nuorten suhde mediaan olisi jollakin tavalla välittömämpi ja huolettomampi. Nuoret tiedostavat viihteen ja asiasisällön erot ja erilaiset käyttötarpeet, mutta niitä ei aseteta samalla tavalla moraaliseen arvojärjestykseen kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Media ja viihde otetaan itsestään selvänä osana arkielämää, kun taas vanhemmilla sekä median käyttö että siihen liittyvät odotukset ovat enemmän moraalisia kysymyksiä.

”Kun ajattelee et jos ei olisi nettiä tai kännyköitä tai mitään, niin millaista elämä sitten olisi. Mä en osaa sanoo, kun mä oon itse elänyt niitten kanssa koko elämän, mut siis jos niitä ei olisi, kyl mä voisin kuvitella et elämä olisi paljon vaikeampaa, ainakin henkilökohtaisesti” (ryhmä 4)

Tämä sukupolvien välinen suhtautumisero ja käyttökulttuurin murros osaltaan selittänee sitä, miksi vanhemmat ikäluokat tuntuvat järjestään suhtautuvan kriittisemmin mediaan ja sen kehitystrendeihin, kuten viihteellistymiseen ja laadun heikkenemiseen. Tutkimuksen perustella median käyttötapojen murros ja ylipäänsä erilainen suhtautuminen mediaan siis kiistatta vaikuttaa myös laajemmin ihmisten asenteisiin mediaa kohtaan. Koska ikäluokkien ero tulee niin selvästi esiin, voi arvioida, että kyse ei ole vain siitä, että vanhemmat ikäluokat ovat ylipäänsä kriittisempiä tai valveutuneempia. Ryhmäkeskusteluissamme ihmiset olivat varsin hyvin koulutettuja ja ilmeisen hyvin toimeentulevia, joten kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ainakaan pelkästään näiden keskustelujen perusteella ei voi tehdä.

Tästä huolimatta voidaan sanoa, että tiettyä polarisoitumista on havaittavissa, mitä median digitalisoituminen ja eritoten sosiaalisen median vahva nousu saattaa ennestään kärjistä. Toisaalta samantapainen polarisoituminen, joskin ehkä lievempänä pätee esimerkiksi suhteessa politiikkaan, ruokaan ja ympäristökysymyksiin. Näissä taas nuoremmilla on suurempi taipumus esittää moralisoivia kannanottoja vanhempien sukupolvien korostaessa, että näin on aina ennen menetelty, tämä on ollut ihan normaalia ja suotavaa.

Tässä on otettava lisäksi huomioon, että ikään ja sukupolveen on sisäänrakennettuna muita asennoitumiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten sukupuoli, koulutus, tulot, asuinpaikka, jotka usein vaikuttavat samaan suuntaan. Taulukossa 6 on esitetty esimerkinomaisesti, miten kannanotot väittämään ”Yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa” vaihtelevat valikoiduissa taustaryhmissä.

Väitteen sanamuotoon on sisäänrakennettuna ajatus median vahvasta ja negatiivisesta vaikutuksesta yhteiskuntaan. Tuloksesta nähdään, että vaikka kaikissa valituissa ryhmissä enemmistö kannattaa median valvonnan lisäämistä, miehet, alle 35-vuotiaat, korkeammin koulutetut ja pääkaupunkiseudulla asuvat ovat taipuvaisempia olemaan toista mieltä. Myös internetin käyttö vaikuttaa: paljon aikaa internetin parissa käyttävät ja internetiä pääasiallisena uutisvälineenään pitävät eivät kaipaa lisää median valvontaa samassa määrin kuin vähemmän käyttävät. Kuriositeettina voidaan tuoda esiin puoluekannatuksen vaikutus. Kun muut puolueet kuin vihreät jaetaan ”oikeistoon” ja ”vasemmistoon” havaitaan, ettei jako juuri erottele näitä toisistaan, eikä suurta eroa synny myöskään puoluekantaa vaille tai sen ilmoittamatta jättäneisiin. Vihreät kaipaavat selvästi vähemmän median valvonnan lisäämistä. Sen sijaan kun tarkastellaan eroja kokoomuksen ja keskustapuolueen kannattajien välillä, ero on suurempi ja se on myös tilastollisesti merkitsevä. Tämän voi tulkita niin, että keskustapuolueessa asennoituminen mediaan oli valmiiksi melko kielteistä jo ennen vuoden 2008 keväällä alkaneen vaalirahoituskohun ja etenkin nk. lautakasagaten jälkeen virinyttä keskustelua ”Etelän median” ajojohdista.

Taulukko 6. Vastausjakaumat kysymykseen ”Yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa” eri taustaryhmissä (% , n=1004)

	Eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Samaa mieltä	Yhteensä	Khii toiseen testi
Sukupuoli					p<0,001
Mies	27	18	54	100	
Nainen	14	17	69	100	
Ikä					p<0,001
15-34	25	26	49	100	
35-59	19	16	65	100	
60+	17	9	74	100	
Koulutus					p<0,001
Peruskoulu tai ammattikoulu	14	17	69	100	
Ylioppilas, opisto- tai yliopistotutkinto	27	19	54	100	
Asuinpaikka					p<0,001
Pääkaupunkiseutu	32	21	47	100	
Kaupunkimainen kunta	20	17	62	100	
Taajaan asuttu kunta	15	18	67	100	
Maaseutumainen kunta	15	16	69	100	
Internetin käytön määrä					p<0,001
Paljon	25	22	53	100	
Vähän tai ei lainkaan	14	12	74	100	
Pääasiallinen uutisväline					p<0,001
Radio	16	16	69	100	
Televisio	18	17	65	100	
Sanomalehti	20	16	64	100	
Internet	33	25	43	100	
Puoluekanta I					p>0,05
Oikeisto	22	17	61	100	
Vasemmisto	19	17	64	100	
Vihreät	31	20	49	100	
EOS	17	18	65	100	
Puoluekanta II					p<0,05
Kokoomus	30	16	53	100	
Keskusta	17	17	66	100	
SDP tai Vasemmistoliitto	19	17	64	100	
Vihreät	31	20	49	100	
EOS	17	18	65	100	

On paikallaan todeta, että nämäkin edellä esitetyt havainnot ovat sidoksissa ikään tai oikeammin sukupolveen siinä mielessä, että ne ovat merkkejä pysyvämmästä asennoitumisesta. Lukuun ottamatta aivan nuorimpia, joiden koulutus on vielä kesken, nuoremmat sukupolvet ovat edellisiä koulutetumpia ja paljon urbaanimmassa ja kansainvälistyvässä ympäristössä kasvaneita. Tämä merkitsee myös sitä, että kielitaito on tänä päivänä toista luokkaa kuin vanhemmilla sukupolvilla ja tämä näkyy siinä, että nuoret eivät ole enää paikallisten tai edes kansallisten medioiden tarjonnan varassa, vaan voivat jo varsin vapaasti poimia itseään kiinnostavia sisältöjä jopa ympäri maailmaa.

Osittain tulokset näyttävät antavan tukea väitteille, että nykyinen tiedonpaljous on pikemmin hajauttanut median vaikutusvaltaa ja tehnyt yleisöistä entistä valikoivampia. Tulosten perusteella myös siten voidaan spekuloida, saavuttaako median vallan lisääntyminen jossain vaiheessa saturaatiopisteensä. Tähän viittaavat ainakin amerikkalaisen Pew Research Centerin (2007, 2009) kyselyt, joiden mukaan amerikkalaisten usko median vaikutusvallan kasvuun on jo taittunut. Kuten suomalaiset tässä kyselyssä, suurin osa amerikkalaisista on jo parikymmentä vuotta uskonut median vallan lisääntymiseen. Viimeisimmät tutkimukset kuitenkin kertovat, että median vallan lisääntymiseen ei enää uskota samassa määrin kuin aikaisemmin.

Myös Elinkeinoelämän valtuuskunnan arvo- ja asennetutkimuksessa, jossa väittämä ”toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa” on esitetty vuodesta 1990, on esitetty samansuuntaista pohdintaa. Toimittajien valtaa ei välttämättä nähdä voimistuvana ilmiönä, vaan se saattaa Evan tutkijoiden mukaan joutua verkon näivettämäksi. ”Jo nyt poliitikot ja muut vaikuttajat pääsevät – muun kansan mukana – itse kertomaan periaatteessa maailmanlaajuiselle lukijakunnalle, mitä mieltä he ovat jostakin asiasta ja perustelevaan näkemysensä. Verkossa tämä tapahtuu ilman, että joku tulkitsee, välittää ja mahdollisesti värittää sanoman tai jopa estää kokonaan sen julkisuuteen pääsyn. Portsarit paljolti poistuvat ovilta.” (Haavisto ym. 2007, 47)

Tulosten tulkinnassa on toki otettava huomioon, että ”toimittajien valta” ei ole sama asia kuin median valta, joka tämän tutkimuksen mukaan useimmiten hahmotetaan pikemmin median omistajien, mainostajien tai ylipäänsä ”rahan vallaksi”. Suomalaisissa tutkimuksissa ei myöskään ole vielä selviä viitteitä, että usko median valtaan olisi todella alkanut hiipua. Tulevan kehityksen ennakoinnissa on siis kyse enemmän spekulatiosta kuin todetusta kehityksestä.

8. Tapaustutkimus I: Uutistuminen ja kansalaisten näkökulma journalismiin

Uutistaminen: arjen kolonialismia?

Kansa ei enää meillä kokoonnu yhtenä miehenä tv-uutishartauden äärelle puoli yhdeksältä. Uutisia on tarjolla runsaasti, ja kansalaiset ovat sopeuttaneet niiden vastaanoton omaan elämäntilanteeseensa. Maailmalla jotkut (esim. Franklin 1997) katsovat, että uutisten runsas tarjonta on synnyttänyt ”newzakiä”, taustamusiikin kaltaista ajankohtaistarjontaa, josta kansalainen jaksaa poimia aktiivisesti vain sellaiset palaset, jotka häntä koskettavat, joissa on identifikaatiopaaluja. Kärjekkäimmät (esim. Frank 2002) ovat katsoneet, että uutismedia on ”kolonialisoinut” tavallisten ihmisten julkisen elämän asettamalla sille rajat ja rakenteet.

Utiskolonialismin ajatusta voisi ehkä soveltaa Suomeenkin. Meillä uutisella on yhä poikkeuksellisen paljon arvovaltaa. Kunnan kansalainen kokee edelleen velvollisuudekseen ajanmukaistaa tietonsa maailmasta. Uutisen muoto tunnustetaan, eikä uutisisällön todellisuutta helposti kyseenalaisteta (Ridell 1998). Ja uutisen mukana seuraa velvoite – tätä ei voi jättää syrjään, tähän täytyy tutustua ainakin pintapuolisesti.

Tällaisessa tilanteessa uutisella voidaan pelata. Uutistamisesta, uutiseksi tekemisestä ja uutisen arvovallan hyödyntämisestä, on tullut yksi arjen strategia journalismissa. Se toimii kolmeen suuntaan. Yhtäältä perusjournalismin mylly pyörii yhä nopeammin. Uutisaiheet kuolevat muutamassa päivässä. Hyrrän pyörinnän kiivaudesta on muotoutunut mittari sille, että uutistyö on tehokasta. Toisaalta ”perustavaraa” eli kiistatonta uutisinformaatiota pyritään pehmentämään ja sen puhuttelevuutta lisäämään etsimällä sille uusi, kerronnallinen muoto. Kolmanneksi sekundaarinen, vanha tai muutoin epätyyppillinen aineisto ”tuunataan”, legitimoidaan uutiseksi käyttämällä uutisen kaavaa.

Rutiinit ja kriisit

Median vallasta puhutaan välillä hyvinkin juhlallisesti, mutta kuten Herbert Altschull (1995) on sanonut, journalismissa ovat viralliset rituaalit ja arki moniin muihin ammatteihin verrattuna poikkeuksellisen etäällä toisistaan. Rutiineilla on keskeinen sija niin journalismin tuottamisessa kuin kulutuksessakin. Nopeatempoinen uutisapparaatti takoo tekstiä samoista keskeisiksi koetuista aiheista, vaikka raportoinnin osalliset saattavat olla teemojen sisällöistä kipakasti eri mieltä. Daniel Hallinin (1993) mukaan uutisjournalismilla on kolme sfääriä: yhteisen ymmärryksen alue, laillisen väittelyn sfääri ja poikkeavuuden sfääri, jota ei yleensä käsitellä. Vastaanottajat oppivat median harjoittaman toiston ansiosta pitämään median esiin nostamia aihepiirejä keskeisinä, vaikka media ei omin voimin juuri pysty päitä kääntämään varsinaisista asiasisällöistä. Media luo näin päiväjärjestyksestä kansalaisten tajuntaan. Poikkeavuuden vaiettu sfääri ei juuri saa huomiota. Välillä sieltä sitten nousee äkkinäisiä uutissähiäisiä.

Juuri tällaista uutistarjonnan suuntaamista Frankin kaltaiset kriitikot pitävät todisteena arjen kolonialismista. Vastaanottaja lähtee harvoin oma-aloitteisesti tutkailemaan sellaisia alueita, jotka pysyvät piilossa uutisvälineiltä.

Uutistyydessä muoto ja sisältö liittyvät tiukasti yhteen. Perusjournalismin tuottaminen on rutiininomaista työtä. Aineisto kerätään enimmäkseen vakiintuneista lähteistä, eikä luovuudella uutistyydessä ole paljon sijaa lukuun ottamatta hillittyjä sana- tai ajatusleikkejä, joiden avulla lehti uutinen saa nasevan otsikon tai televisiouutiseen liitetään kuvitus. Uutinen on journalistisesta ilmaisusta tiukimmin säänneltyä, ja erityisesti viime vuosikymmeninä uutiskieli on kalvennut entisestään; esimerkiksi 1920- ja 30-luvuilla keskenään kilpailleet lehdet pyrkivät meillä amerikkalaisen muckraking-perinteen tapaan erityisesti katastrofiuutisissa verevään kielenkäyttöön (Pallaskallio 2003).

Nykyäänkin poikkeukselliset tapahtumat saavat yleisestä uutisilmaisusta poikkeavan ilmiön – muistamme toki kaikki tsunamiuutisten tunnekylläisyyden. Se syntyi, koska uhka oli uusi ja uhreina suomalaisia. Kosketuspintaa syntyi luonnollisella tavalla, ja kun perinteinen media ei pystynyt sitä riittävästi hyödyntämään, kansalaiset sukelsivat hetkeksi verkon keskustelupalstoille. Tutkijat arvelevat, että juuri verkon mukaan tulo on pannut uutisjournalismin etsimään uusia muotoja. Uutistyyden nopeuden vaade on kasvanut, mutta ei pelkästään se. Kriisi- ja konfliktijournalismin tutkimus (esim. Chouliaraki 2006) on viime vuosina nostanut esiin ”agencyn” käsitteen: kun uutisraportoinnissa sallitaan tunteet ja kriisin uhri esitetään aktiivisena, itseään auttavana yksilönä, vastaanottajien myötämieli kasvaa. Vaikka kriisin kohde kenties on kaukana, empatia lyhentää välimatkaa.

Toimitustyön muutoksia pitkällä kaarella ovat tutkineet ruotsalaiset Jan Ekecrantz ja Tom Olsson (1994). He analysoivat ruotsalaisen yhteiskunnan kehitystä sanomalehtien vakiintuneiden toimituskäytäntöjen kautta. Aina 1910-luvulle asti lehdet avasivat kanavan maan mahtavien teksteille edes yrittämättä käsitellä niitä. Vuosina 1910-55 tekstejä jo valikoitiin, mutta niiden sisältöihin ei juuri puututtu. Lyhyt kausi 1956-65 oli poikkeuksellinen: toimitukset olivat aktiivisia mutta sallivia, ne organisoivat yhteiskunnallisia, ei niinkään puoluepoliittisia debatteja ja pyrkivät etsimään mahdollisimman monia ääniä median areenalle. Tämän jälkeen – 1966-90 – ruotsalaiset lehdet ovat toimineet tutkijoiden mukaan instrumentaalisesti ja politisoidusti, etsien vastakohta-asetelmia, ei enää keskustelua kannustaen. Vuodesta 1990 eteenpäin toimitukset ovat lisäksi innostuneet speaktaakkeleista, medianäytelmistä, joista monien edustavuuden voi kyseenalaistaa.

Samantyyppisesti, toki erilaisin aineistoin on suomalaista journalismin työkäytäntöjen muutoksia on lähestynyt useissakin teksteissään Anu Kantola (esim. 2004), jonka mukana suomalaisen journalismin ”ekonomisoituminen” lähti liikkeelle 1990-luvun alun lamavuosina: sanastot muuttuivat, argumentoinnin peruselementeiksi tuli raportoidun ilmiön tai asian taloudellinen ulottuvuus tai asian merkitys taloudelle.

Vastaanottajan näkökulmasta uutisjournalismin kehitys on kiintoisalla tavalla kaksijakoinen. Jutut toki tehdään vastaanottajaa varten, mutta kutsutaanko hänet mukaan kuluttajana vai kansalaisena, osallistujana? Ekecrantz-Olssonin mukaan lyhyt, väljä kansalaisosallistumisen jakso sijoittui 1960-luvulle, sittemmin asiantuntija- ja eliittilähteet ovat sulkeneet ovia aidolta kansalaisten mukaan kutsumiselta – hän ei ehkä ole pelkkänä kuluttajana mukana, mutta katsomossa kuitenkin.

Kaksijakoinen suhde vastaanottajaan näkyy siinä, että vastaanottajaa muistutetaan toistuvasti siitä, mikä on tärkeää – uutisen muodon tunnistamisen ennakointi ja uutisen luotettavuuden varaan laskelmointi – ja mikä on houkuttelevaa, kiintoisaa. Huikeasti kasvaneessa journalismin tarjonnassa jutun tulee erottua. Tähän käytetään rämäköitä otsikoita, joilla uutistoimiston neutraaleista perusuutisista rakennetaan reteämpiä (Tötterman 2009) tai uutiskuvia (Ovaskainen 2008). Suomalainen journalismi on yhä varsin varovaista. Lööpeissä on dramaattisia kuvia, mutta ani harvoin varsinaista väkivaltaa. Enemmän laskelmoidaan stereotyyppien varaan – Afrikka-kuvista valitaan julkisuuteen varsin stereotyyppistä tarjontaa, vaikka uutistoimiston valikoimissa olisi paljon laajempi skaala tarjolla (Owusu 2008).

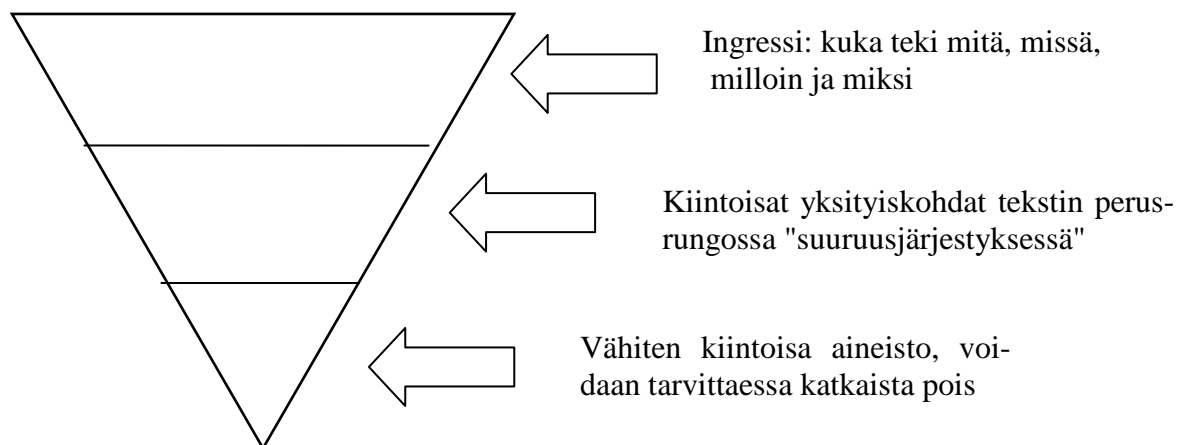
Näkymätön todistaja ja pyramidi

Uutisjournalismin rutiiniarjessa ovat strategiat varsin yksivakaisia. Angloamerikkalaisten uutisnormien (esim. Manning 2001) mukaisessa journalistisessa ilmaisussa perustavoitteeksi voisi väittää huomaamattomuutta. Sanaston tulee olla suppea ja termejä vierova, lauseiden ja kappaleiden lyhyitä. Adjektiiveja ja värikkäitä verbejä kartetaan, ilmaisu pyrkii neutraaliuteen – jo tätä kutsutaan usein objektiivisuudeksi, vaikka kyse on esitystavasta, ei sisällön ominaisuuksista. Tapahtumat kirjaa journalisti, joka on paikalla mutta tarkkailee, ei osallistu tapahtumaan. Uutisen ja mielipiteen rajan pitää olla selkeä. Sähköisessä viestinnässä ovat uutis- ja kommenttipäät erillään.

Tämä uutisjournalismin malli rantautui Suomeen suunnilleen samoihin aikoihin 1950-luvun puolivälissä kuin muihinkin Pohjoismaihin. Eteläiseen Eurooppaan se ei näin jyrkässä muodossa ole koskaan päässyt. Italialainen tai espanjalainen uutisilmaisu on tänäkin päivänä muodoltaan paljon moninaisempaa, suomalaisen silmään ehkä vakiintumattoman tuntuista. Utusta ei aina tunnista uutiseksi.

Angloamerikkalainen uutistyön malli toi muassaan kärjellään seisovan pyramidin rakenteen, jossa otsikko ja ingressi tarjoavat asian keskeisimmän annin ja vähitellen siirrytään yhä merkityksettömmämpiin osiin (kuviokuva 12). Pyramidin alku pyrkii vastaamaan kysymykseen kuka teki mitä missä milloin ja millaisin seurauksin – seurausosuus kyllä putoaa usein pois. Pyramidiraportointi pyrkii mahdollisimman suureen luettavuuteen ja selkeyteen, ja kappaleet kirjoitetaan erillisiksi. Etuna on tällöin se, että jutusta voidaan taittovaiheessa pudottaa osa pois itse rakenteen rikkoutumatta, jos tila käy ahtaaksi uusien uutisten myötä. Pyramidiuutinen sopi siis Suomeen tullessaan hyvin tuolloin käynnissä olleeseen uutistuoannon muutokseen, jossa käsityöstä tuli liukuhihniteollisuutta.

Kuvio 12. Uutispyramidi

Uutispyramidin oikeutuksesta on kiistelty pitkään, eniten Yhdysvalloissa, jossa sen asema on ollut vankin. Tutkimus on pyrkinyt osoittamaan sen, että tällainen tiukka uutisen muotti rasittaa ja kaventaa tietosisältöjä ja uinuttaa vastaanottajan vastarinnan (Barnhurst & Nerone 2001). Pyramidia voidaan kuitenkin pitää modernin uutisen symbolina samaan tapaan kuin objektiivisuusihannetta sisällöllisenä tunnusmerkkinä. Tutkimus (esim. Chalaby 1998) on kyseenalaistanut myös objektiivisuusnormin lähtökohtia tarjoamalla näyttöä siitä, että objektiivisuuden nousu 1800-luvun puolivälissä liittyy pyramidin tapaan suureksi osaksi journalismin tekniseen kehitykseen, mutta myös legitimaation etsimiseen ja poliittiseen pelin peittelyyn Ison Britannian parlamentissa. Mutta oli miten oli, niin kärjellään seisova pyramidi kuin objektiivisuuden vaade symboloivat yhä uutista.

Pyramidirakenne on osaltaan korostanut uutisen ja kommentin tiukkaa eroa – seikka joka kaiketi osaltaan esti sitä saavuttamasta yhtä keskeistä asemaa Välimeren maiden journalismissa kuin Pohjoismaissa. Se oli meillä vallitseva uutisjournalismissa aina 1990-luvun keskivaiheille asti, jolloin muutamat välineet sanoutuivat siitä irti julkisestikin, ilmoittaen pyrkivänsä tarinoiden kerrontaan tiukan kirjuriasenteen sijaan. Muutokselle antoi tukea myös erityisesti Ruotsissa virinnyt keskustelu uutisten vastaanotosta (esim. Findahl-Höijer 1984). Tämä keskustelu korosti sitä, että kansalainen pystyy hahmottamaan asiat paremmin, jos hänelle kerrotaan ilmiön syyt ja seuraukset, siis koko tarina. Tuorein pyramidin juurelta poistuva väline on *Aamulehti*, joka ilmoitti keväällä 2010 siirtyvänsä uutistyössään tarinankerrontaan.

Uutismylly pyörii

Viime vuosina on tehty useampia tapaustutkimuksia suomalaisesta journalismin arkirutiineista ja poikkeustapauksista. Selkeäksi on käynyt, että pelisäännöt muuttuvat tuntuvasti, kun jotakin poikkeuksellisen suurta tapahtuu: koneisto valpastuu, ja eritoten verkon tulo mukaan nopeimpien kärkijoukkoon on aiheuttanut yllättäviäkin sekaannuksia, jopa yli-

lyöntejä – näin kävi Jokelan koulusurman raportoinnissa, ja Kauhajoen koulusurman raportoinnissa niitä pyrittiin tietoisesti välttämään (Raittila ym. 2009). Tunnesävytteinen raportointi uhreista ei oikein Jokela-draamassa istunut suomalaiseen kerrontaan, mutta vielä enemmän sekaannusta syntyi siitä, kenen kuului päättää, mitä verkkosivuilla julkistettiin. Mentiin ”verkko edellä”. Nopeus nousi ykkösarvoksi. Kauhajoen yhteydessä perusväline oli taas arvossaan.

Yksi seikka tuntuu kuitenkin yhdistävän kriisiraportoinnin normaalijournalismiin: uutisaiheet vaihtuvat tiukkaan tahtiin. Koulusurma-uutinen eli vain viikon. Tämä todettiin kahdessa laajassa koulusurmatutkimuksessa (Raittila ym. 2009; Hakala 2009) sekä kolmannessa pienemmässä (Kivikuru, tulossa), joka tutki ainoastaan Helsingin Sanomien raportointia kahden viikon ajalta molemmissa koulusurmissa: Kauhajoen tapauksesta raportointiin hieman enemmän (118 juttua) kuin Jokelasta (74) kahden viikon aikana, mutta itse asiassa molemmat koulusurmat katosivat uutissivuilta kuudessa päivässä. Toisena päivänä raportointi oli laajimmillaan. Pääkirjoituksia ja kolumneja julkaistiin Jokelasta neljä ja Kauhajoelta kolme.

Syksyn 2008 tutkimuksen toisessa osassa (Kivikuru, tulossa) käytettiin otosta ”normaalijournalismista” neljän päivän ajalta kahdeksassa lehdessä (*Aamulehti*, *Helsingin Sanomat*, *Hufvudstadsbladet*, *Iltalehti*, *Iltä-Sanomat*, *Kansan Uutiset*, *Suomenmaa* ja *Utispäivä Demari*) syyskuulta 2008. Siinä tuli ilmi kaksi uutismylyn pyörintään liittyvää uutistamisstrategiaa: yhtäältä erittäin harvat aiheet elivät kahta päivää kauemmin, toisaalta osa journalistisesta sisällöstä kiepautettiin ”ulkoradalle”, iättömämmän tarkastelun piiriin: kuluttaja-aineistot, ruoka, muoti, autot, matka- ja turismiaineistot, liikennejärjestelyt, osa talousaineistoja. Sen sijaan osa talousaineistoista ja myös kulttuurisivut suurimmaksi osaksi olivat mukana uutismylyssä, ja nimenomaan kulttuurissa käytetään ”tuunaamistekniikkaa”, jossa itse asiassa uutistyöhön huonosti istuva aineisto uutistetaan. Utiskierrosta syrjäytettyjen sivujen logiikka taas on katsaustyyppinen, mutta juttujen uutismaisuutta venytettiin uutisen muodon avulla.

Uutismylyn kestävimmit ainekset liittyivät tutkittuna aikana Kauhajoen koulusurmaan, maailmantalouden ongelmiin ja tulossa oleviin kunnallisvaaleihin. Nämä kolme olivat areenalla muissa paitsi iltapäivälehdissä koko neljän päivän ajan; iltapäivälehdissä vaalit ja talous vain vilahtivat muutaman jutun sivuteemana. Koulusurma raportointiin klassisena uutisena, sen sijaan talousongelmat ja vaalit viipaloitiin teemoittain isoissa päivälehdissä: yhtenä päivänä puhuttiin asumisesta ja vaaleista, toisena työllisyydestä ja vaaleista, kolmantena kansalaismielipiteestä ja vaaleista. Puoluelehdet käsittelivät vaaleja joko toistuvina uutistapahtumina tai viipaloitien asiaa esimerkiksi alueittain tai ehdokasrykelmittäin. Syyskuussa 2008 taluskriisi oli kaikille lehdille vielä etäinen asia, mutta säännöllisesti tarjonnassa mukana, tosin vain isoissa lehdissä neljä päivää. Sävy oli varsin usein varoittava tai moittiva: kansalaisten tuli olla taloudessaan varovaisia, ettei kävisi huonosti, jos lama jalkautuisi toden teolla Suomeen.

Samanlaisia sävyjä oli uutiskerronnassa 1990-luvun alun laman alkuaikoina (Kivikuru 2002). Etsittiin identifikaatiopaalua yhteisestä syyllisyydestä. Tuolloin moitteet katosivat ahdingon kasvaessa, pelattiin prosentteilla ja kahden asunnon loukkuun jääneiden henkilökuvilla. Samanlaista kansalaisen käskytystä saattaisi sisällön erittelyllä löytää syksyn 2009 sikainfluenssajournalismista.

Lehdet voi uutiskierron osalta jakaa kolmeen ryhmään: isoihin päivälehtiin, intressipohjaisiin päivälehtiin ja iltapäivälehtiin. Iltapäivälehdissä uutiskierto oli nopein, ja niiden profiilit olivat muutoinkin hyvin erilaiset kuin kahden muun ryhmän. *Aamulehti*, *Helsingin Sanomat* ja *Hufvudstadsbladet* pyrkivät nopeaan, alati vaihtuvaan mutta keskenään aika yhdenmukaiseen *allround*-raportointiin asioista, joiden katsottiin olevan ”yleispäteviä”. *Aamulehti* poimi mukaan alueensa asioita, mutta pysyi *allround*-sateenvarjon alla kuten myös *Hufvudstadsbladet*, joka taas fokusoiti vahvemmin ruotsinkielisen väestön asioihin. Tutkimushetkellä kummankaan erikoispainotus ei ollut vahva, mutta lehdet ikään kuin pitivät yllä valmiutta terästäytyä, jos alueen tai vähemmistöryhmän edut olisivat nousseet esiin. Lähteet olivat selkeästi kallellaan lehdelle mieluisen intressiryhmän suuntaan.

Kuten uutistutkijat ovat todenneet monesti eri yhteyksissä, juttujen henkilölistäminen on hyvin yleistä. Perusuutisissa olisi kuitenkin väärin nimittää henkilölähteiden käyttöä varsinaisiksi haastatteluiksi. Henkilöt edustavat instituutioita ja järjestöjä, eivät itseään. Viikonloppunumeroiden laajat henkilöhaastattelut pyrkivät profilointiin, viikolla tätä ilmeni tutkimusaineistossa vain syntymäpäivähaastatteluissa.

Kansan Uutiset, *Suomenmaa* ja *Uutispäivä Demari* eivät pyrkineetkään yleiskattavuuteen, mutta rippeitä ns. yleisistä asioista otettiin mukaan, jos vahvalta erikoiskohdennukselta jäi tilaa. Juttujen vaihtuvuus oli silti tuntuvaa. Vain vaalit olivat agendalla koko tutkimusjakson. Johdonmukaisimmin erityiskohdennusta noudatti *Kansan Uutiset* ja eniten horjui *Uutispäivä Demari*. *Suomenmaan* fokusointi oli paljolti hallituksen tekemisissä, ei niinkään keskustapuolueen. Näiden lehtien raportointi noudatti suurimmaksi osaksi kärjellään seisovan pyramidin rakennetta, olivathan pikkujutut etupäässä *STT*:stä peräisin, ja *STT* on kuten maailmankin uutistoimistot pyramidiuutisten tukikohtia. Mukana oli myös isoja juttuja, joissa uutisen ja kommentin raja horjui niin lähteiden valinnassa kuin ilmaisussakin lehden taustayhteisön intressien suuntaan.

Kansan Uutisten Viikkolehden logiikka oli tyystin toisenlainen kuin arkiviikon. Se noudatti niin juttuvalinnoissa kuin juttujen rakenteissa aikakauslehtityyliä, haastattelua, reportaasia tai feature-tyyliä, jossa pienet yksityiskohdat vallitsevat. Profiili oli samanlainen kuin *Helsingin Sanomien*, *Aamulehden* ja *Hufvudstadsbladetin* viikonloppulehtiosuuksien, osin iltapäivälehtienkin, joskin niiden laajat viikonloppujutut olivat muodoltaan enemmän jättimäisiä uutisia. Featuren ja reportaasin muotonormit (esim. Bech-Karlsen 2000, Hennessy 1990) eivät täytyneet. Sanomalehdet tuntuvat selkeästi pyrkivän aikakauslehtien tontille tarjoamalla ”pehmeyttä” ja laajaa volyyymiä viikonloppunumeroissaan.

Kärjellään seisova pyramidi elää

Irtisanoutuminen pyramidiraportoinnista on helpompi tehdä julistuksena kuin käytännössä. Syyskuussa 2008 tehdyssä kahdeksan suomalaisen sanomalehden analyysissä (Kivikuru, tulossa) kävi ilmi, että yhä noin kolmannes suomalaisista uutisjutuista kirjoitetaan joko tiukkaan pyramidimuotoon tai sen sovellutukseen, uutistoimistojutut järjestään. Jokin osa ”viiden W:n” (*Who, What When Where Why*) luettelosta saattaa pudota pois, mutta ingressi kertoo yhä enimmät, ja juttu etenee paloittain kuten oheisessa vielä tuoremmassa esimerkissä:

Vehviläinen selvittää talviliikenteeseen varautumisen
HS 25.2.2010

Liikenneministeri Anu Vehviläinen (kesk) selvityttää, mitä liikenteelle on tehtävissä ankarina talvina. Selvityksen on tarkoitus koskea paitsi junaliikennettä, myös muuta matkustajaliikennettä. Vehviläisen mukaan ongelmia on ollut rautateiden lisäksi myös merenkulussa ja saariston yhteysalusliikenteessä.

Valtaosa syyskuun 2008 normaaliuutisista käytti vastaaventyypisiä liikkeellelähtöjä, joihin usein kuului myös sitaatti tai detalji. Tiukka pyramidirakenne rapautui jutun edetessä, eivätkä kappaleet olleet useimmiten irrallaan, vaan ne sidottiin toisiinsa. Uutisraportoinnin personointi tuli näkyviin siinä, että valtaosa aiheita markkinoitiin nimellä, lähteellä joka ei aina edes tullut keskeiseksi jutun edetessä.

Uutisraportoinnin valtavirta on rakenteissaan kuitenkin toisaalla. Varsinkin tapahtumakeskeiseen raportointiin ”aikakauslehtimäinen” kerronnallisuus sopii hyvin, ja laajoissa viikonloppu- ja taustajutuissa se on vallitseva muoto. Kyse ei ole klassisesta reportaasista. ”Agency” (esim. Pantti 2009) eli uutistekstin maustaminen tunteilla on arkipäivää suomalaisessakin journalismissa. Sitä on useimmiten tutkittu osana ison kriisin raportointia, mutta otosaikana tunteisuus keskittyi enemmän urheilun häviöihin ja sankareihin, useammin sankareihin.

Selänne: Hienompaa ei voisi olla

AL 25.2.2010

Teemu Selänne hehkui tyytyväisyyttään voitokkaan Tshekki-pelin jälkeen. Leijonat jatkaa olympiaturnausta ja kohtaa perjantaina USA:n välierissä.

- Sanoin ennen peliä Sakulle, että toivottavasti tämä ei jää meidän viimeiseksi. You never know, pelit jatkuvat, Selänne kertoi.

- Ihan mahtavaa. Kroppa alkaa herää. Nyt oli hyvä meininki. Jengi pelasi hyvin. Selänne liikkuu ja aiheutti melkoista mylläkkää Tshekin puolustuspäässä. Leijonien Ruotsi-pelistä parantunut liike keräsi kehuja eniten olympiapisteitä historiassa tehtailleelta laiturilta.

- Nyt oli paljon aggressiivisempaa peliä, hyvää karvausta, juuri sellaista kuin pitää olla. Jos tulee kiekon menetys, niin sitten vain painetaan perään, ei siinä sen kummempaa.

- Tämä oli meidän paras pelimme tässä turnauksessa tähän mennessä.

Räätälöiden uutisiksi

Normaalijournalismissa on myös vastavirta. Säännellyn uutismuodon avulla räätälöidään uutiseksi aineistoja, jotka eivät tarkkaan ottaen mahtuisi lainkaan klassiseen uutisen määritelmään: kerrotaan vuosien takaisista oikeusjutuista, vertaillaan mökkihintoja eri puolilla maata, kerrotaan uusista automerkeistä, ulkomaisen viihdetaitelijan tulosta Suomeen tai tunnetun kirjailijan uudesta teoksesta. Tätä uutiseksi räätälöintiä tapahtui otoslehdissä koko skaalalla, sitä käytti niin viihdejournalismo kuin korkeakulttuurikin. Varsin usein kyse on nimenomaan tuotteen tai palvelun markkinoinnista; ilmiötä olisi 1970-luvulla ehkä kutsuttu piilomainnaksi. Tausta-ajatuksena lienee päätelmä siitä, että kansalaisilla on oikeus tietää uutuuksista. Tavallisinta tutkitussa aineistossa tällainen uutiseksi räätälöinti oli juuri kulttuuri- ja urheilusivuilla, mutta myös eritoten maanantain laajoilla erikoissivuilla ruuasta, vaatteista, terveydenhoidosta.

Hjallis Harkimo etsii uudessa Diilissä toimitusjohtajaa

IS 27.01.2010

Hjallis Harkimo jatkaa suosittua Diili-ohjelman vetäjänä seuraavallakin tuotantokaudella. Uudessa Diilissä hän hakee toimitusjohtajaa kiinteistöprojektilleen Hangossa.

- Diilin teko oli mahtava kokemus ja viihdyin hyvin kuvauksissa. Ohjelman teko on pitkä prosessi, ja sen aikana selviää varmasti kuka kukin on. Tämä on ehdottomasti hyvä tapa löytää oikea tyyppi Hangon projektin toimitusjohtajaksi, Hjallis sanoo.

Perinteinen uutisen muoto tuo asialle luotettavuutta ja julkaisu-arvoa, juttu uskotaan ymmärrettävän uutiseksi, kun se noudattaa uutisen kaavaa. Samaan tapaan PR-materiaali ”neutraloidaan” kierroksella uutistoimistossa, joka lyhentää aineiston ja muokkaa sen entistä selvemmin pyramidimuotoon; taustan kaupalliset ulottuvuudet kaikkoon näkymättömiin. Englantilainen journalisti ja tutkija Nick Davies (2008) aiheutti kohun analysoimalla brittilehtien lähdekäytäntöjä ja lähteiden alkuperää. Hänen mukaansa vähintään 20 prosenttia, eräissä tapauksissa jopa yli puolet sanomalehtien aineistoista on peräisin markkinointimateriaaleista. Meillä on päädytty samantyyppisiin tuloksiin pienemmällä tapaustutkimuksilla (esim. Palo 2006; Järvi 2010). Utismuottiin ehdottuna aineisto muistuttaa uutisraportointia, mutta päiväjärjestyksen ovat säännelleet toimituksen ulkopuoliset voimat, piiloisemmin mutta itse asiassa raaemmin kuin esimerkiksi poliittinen vaikuttaja, joka pyrkii edistämään omaa asiaansa tarjoamalla puhetta julkaistavaksi.

Utistamisessa siis muoto pyhittää toiminnan. Vastaanottaja tunnistaa muodon ja uutisraportoinnin nauttiman arvostuksen vuoksi ei useinkaan ryhdy asian arvoa tai totuudellisuutta kiistämään.

Arjen kolonialismista ei ehkä sentään ole aihetta puhua. ”From news to views” – iskulausetta on väitetty journalismin tulevaisuudeksi: mielipiteellisyyden arvellaan kasvavan julkisen puheen areenoilla. Tällöin myös kansalaisen mahdollisuudet rikkoa uutisjournalismin ehdottamat kiinnostusalueiden rajat kasvavat. Mutta aikaa edellyttävään mielipidevaltaan on pitkä matka. Tänä päivänä journalismissa mennään ei edes ajankohtaisuuden vaan hetkenkohtaisuuden ehdoilla.

Kansalainen ja uutistuminen

Vastaanottotutkimusten mukaan nuoremmat kansalaiset eivät kiinnosta uutisista samaan tapaan kuin vanhemmat ryhmät, vaikka uutisten lisäarvo tunnustetaan meillä edelleen selkeästi (ks. luku 7). Toki ne ovat tarjonnan kasvaessa vastaanottajien silmissä arkipäiväistyneet. Television puolella uutistarjonta on viime vuosikymmenten aikana moninkertaistunut, mutta uutisten seuraaminen on kasvanut vain niukasti. Vaikka uutisuskovaisuus on edelleen vankkaa suomalaisten keskuudessa, ihmiset mukauttavat uutiskulutuksensa arkensa rytmiin. Seurannan kokonaismäärä ei juuri kasva.

Toisin kuin tekijät ehkä uskovat, uutisen muoto ei yksiselitteisesti edistä asian perillemeno. Esimerkiksi vähemmistöryhmillä on taipumus vieroa uutisia (Maasilta 2010, 30-34), koska ne edellyttävät hyvää kielen hallintaa ja enemmänkin, yhteiskunnan ja sen historian tuntemusta. Maahanmuuttajat haluavat kyllä oppia suomalaisuutta ja suomalaisen yhteiskunnan ominaisuuksia, mutta kokevat viihdeohjelmat enemmän omakseen. He eivät tunne pääseväänsä sisään uutisten maailmaan.

Tabloidisaatiosta on sekä meillä että muualla puhuttu paljon – muualla se on tähän saakka ehdottomasti ollut räikeämpää, vaikka esimerkiksi henkilöjournalismi on viime vuosi-

kymmeninä kiistatta lisääntynyt myös suomalaisessa journalismissa ja ainakin iltapäivälehti-journalismissa myös uutiskriteeristö on keventynyt. Olennaista on tunnistaa, että median kentässä journalismilla on nykyään niukka vähemmistöasema: ehkä 15 prosenttia koko tarjonnasta kuuluu perinteisen journalismin piiriin, loppu on viihdettä, musiikkia, mainontaa. Paljon kiintoisampaa onkin pohtia sitä, miten mediamaisen yleinen viihteellistyminen vaikuttaa uutisten vastaanottoon. Jos vastaanoton yleinen koodi on kepeys, helposti sulatettava menevyys, miten uutisten kohtuullisen vaativa tulkinta sijoittuu tähän asetelmaan? Kaava toki on tuttu, mutta jos muu tarjonta puhuu eri äänilajissa, joutuuko uutinen puolustusasemiin?

Suomen media tarjoaa edelleen useimpiin muihin maihin verrattuna moninkertaisesti runsaammin ulkomaan uutisia, jotka esimerkiksi Yhdysvalloissa on jo julistettu uhanalaisten juttumuotojen ryhmään. Mutta monipuolisuudella ei suomalainenkaan ulkomaantarjonta voi tänä päivänä kerskailla. Kriisiuutiset vievät reilun kolmanneksen meille tarjotuista ulkomaantapahtumista (v. Weissenberg 2008), ja sama trendi toistuu maailmalla (Cottle 2009): kriisit ja konfliktit täyttävät päivittäistarjonnan säännöllisesti. Kriisiraporttien runsaus on epäilemättä seurausta uutistoimistojen vakiintuneista toimintatavoista, mutta jos tarjonnan takana olevaa ideologiaa pohtii kansalaisen näkökulmasta, asetelma on kiintoisa: muu maailma näyttäytyy vaarallisena, alati kriisien kehystämänä ja pyramidiuutisten pake-toimana, kun taas kotimaista tarjontaa pyritään pehmentämään kertomuksilla, joissa syyt ja seuraukset ovat paikallaan.

Olennaista uutisuskollisuudelle on luottamus uutisorganisaatioihin. Yleisradio on päihittänyt kerran toisensa jälkeen muut organisaatiot uskottavuudessa, kun taas iltapäivälehdet jäivät kyselyissä hännille. Kansalaiset pystyvät tekemään erotteluja ja niitä he tekevät. On vaarallista käyttää sanaa ”media” kuvaamaan ilmiötä, joka on niin lähettäjän kuin vastaanottajan horisontista monivivahteinen ja –tasoinen.

Tulevaisuudessa tilanne saattaa olla entistä haasteellisempi: vielä ei ”product placement” eli tuotesidonnaisuuden näytteille tuonti ole yltänyt uutisten puolelle (Nordgren 2008), mutta nurkan takana se on, ja tällä alueella kansalaisen on hyvin hankala tehdä erotteluja. Median tuotantoprosessi on hänelle tuntematon ja läpinäkymätön. Hänen on hankala selvittää, kenen agenda hänelle tarjotaan ja miksi.

Meillä on varoen ryhdytty soveltamaan muualta tuttua ”tavallisen ihmisen” renessanssia journalismissa. Pyrkimyksenä on kutsua kansalaiset mukaan, mutta pitää perimmäinen vallankäyttö kuitenkin toimituksessa. Ilmiö on sidoksissa verkon kehittymiseen, verkossa-han vastaanottaja voi muuttua aktiiviseksi viestijäksi. Konventionaalinen media pyrkii mukautumaan uuteen tilanteeseen päästämällä kansalaiset puhelimitse ohjelmiin, kannustamalla lähettämään toimitukseen kuvia ja videoita sekä ottamaan kantaa median esittämiin teeseihin joko verkon tai tekstiviestien avulla. Välineet toki pyrkivät suuntaamaan keskustelua ehdottamalla, mistä sopii keskustella. Sääntely ei useinkaan onnistu; verkkodebatit vyöryvät omiin suuntiinsa.

Tavallisen ihmisen nousu on osaltaan lisännyt uutistoimintaan muutoinkin kuuluvaa arvoanarkiaa. Kerronnassa asetetaan samalle viivalle asiantuntijan tutkittu tieto ja tavallisen kansalaisen kokemukset tai tuntemukset. Tavallinen ihminen nähdään intressittömänä ja hänen mukaan ottamisensa demokratian lisäämisenä; hänen tarkoituksperiään ei juurikaan kyseenalaisteta. Tällainen asiantuntijuuden haastaminen on saanut esimerkiksi lääketieteen asiantuntijoita vetäytymään julkisuudesta. (Järvi 2010)

Käsiteltävän asian ympärille saadaan uuden teknologian keinoin myös syntymään massa-liikehdintää, joko todellista tai näennäistä: verkkoadressit kokoavat tuhansia nimiä hetkessä. Osallistuminen on käynyt helpoksi, mutta on vaikea sanoa, johtaako se nimen kirjoitusta pidemmälle. Varhemmat globaalit massaliikkeet – esimerkiksi 1980-luvun Live Aid – ovat kuolleet varsin nopeasti. Tähän mennessä Facebook-pohjaiset liikkeet eivät ole kovin usein ehtineet toiminnan asteelle. Ilmiö on huikean kiintoisa ja kansalaisen ja median suhteen ydinalueella: onko tämä huomispäivän kansalaisosallistumista, ja mikä on perinteisen journalismin rooli? Onko se virike, toiminnan areena vai tyystin syrjässä?

Vaihtoehtoisen journalismin puolestapuhujissa on monenlaisia ääniä: on villejä ruohonjuuriaktiivisteja, mutta myös Chris Attonin ja James Hamiltonin (Atton & Hamilton 2008) kaltaisia pohdiskelijoita. He haastavat vallitsevan journalismin muodot ja sisällöt, mutta korostavat, että tarkoituksena ei ole nykyisten media-instituutioiden kaataminen vaan pikemminkin niiden vahvistaminen kansalaisosallistumisen avulla. Kyse on ”median vallan paikan” (Atton & Hamilton 2008, 137) etsinnästä, jossa vaihtoehtoinen journalismi haastaa ja tasapainottaa valtavirtaa ja kutsuu kansalaisia osallistumaan uusin muodoin ja puheta-voin. Tämän ennusteen mukaan journalismin poliittiset sisällöt vähenevät ja populaarit ilmaisut voimistuvat, mutta perusinstituutioiden kunnioitus säilyy. Ne merkitsevät kansalaisille turvallisuutta. Vastaisuuden journalismissa ei ole vain valtavirtaa ja sen vastavirtaa, vaan hajontaa ja säröisyyttä on tuntuvasti enemmän. Tutkijat ennakoivat jatkuvaa, hedelmällistä jännitettä journalistien ja amatöörien välille. Pinnallinen objektiivisuus saa huutia, asioita dokumentoidaan ensimmäisessä persoonassa, lähteiden hierarkkisuus rikotaan. Siinä kisassa taitaa uutistuunaajille käydä huonosti.

9. Tapaustutkimus II. Maailmojen törmäys eduskunnan häirintätapauksessa

Politiikan mediakohut ja kansalaiset

Poliittiset päätöksentekijät alkoivat 1980-luvulla antaa lausuntoja median lisääntyvästä vallasta ja median tietoisesta pyrkimyksestä vaikuttaa politiikan tekemiseen. Uudella vuosituhannella on siirrytty puheista tekoihin. Median toimintatapoja on puitu useaan otteeseen oikeusistuimia myöten, mm. pääministeri Vanhasen entisen naisystävän ”muistelmissa”. Suomessa on Vanhasen hallituskaudella tehty myös useita esityksiä median sääntelyn lisäämiseksi. Uusimpiin tapauksiin kuuluu esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunnan ehdotus lähdesuojan murtamista koskevien edellytysten väljentämiseksi. Toinen suhteellisen tuore esimerkki on eduskunnan kesäkuussa 2008 hyväksymä esitys muuttaa markkinointia koskeva kuluttajansuojalake siten, että myös lehtien otsikkojulisteita eli lööppejä voidaan lakia tulkittaessa kohdella markkinointina.

Näyttää siltä, että lainsäätäjän näkökulmasta median sääntelyssä olisi siis kiristämisen varaa. Tässä ei sinänsä ole mitään erikoista; samantyyppinen, median itsenäisyyttä rajoittamaan pyrkivä kehitys on ollut havaittavissa jonkin aikaa myös muissa Pohjoismaissa (ks. Lund ym. 2007). Huomionarvoista on, että myös kansalaisten mielestä median valvontaa pitäisi tiukentaa. Kyselytutkimuksen perusteella valtaosa vastaajista oli samaa mieltä väittämästä ”yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa” (ks. luku 6). Tällainen tulos saatiin siis jo ennen kuin monet julkista keskustelua viime aikoina hallinnoista kohuista ja skandaaleista nousivat esille.

Yhteistä monille kohuille on ollut, että johtavat poliitikot ja kansanedustajat ovat olleet pääosassa ja osaan tapauksista liittyy edelleen käynnissä olevia oikeusprosesseja. Pääministeri Matti Vanhasen ja Susan Ruususen (ent. Kuronen) lyhyt suhde synnytti Suomen oloissa harvinaisen ja ulkomaillakin huomiota herättäneen oikeudenkäynnin Ruususen kirjan *Pääministerin morsiamen* julkaisemisesta. Vaikka hovioikeuteen päätyneessä käsitelyssä syyte nostettiin muodollisesti Ruususta ja hänen kustantajaansa vastaan ja koski kirjassa julkaistuja tietoja, oikeusjutun taustalla on Vanhasen ilmeinen tyytymättömyys median toimintaan. Keskustan Uudenmaan piirin juhlaulkaisussa Vanhanen kertoo päätyneensä hakemaan ratkaisua ”omassa asiassaan” oikeusteitse ”tiedotusvälineiden sisäisen kritiikin ja ulospäin näkyvän keskustelun puutteen takia” (hs.online/STT 22.11.2007).

Toinen pääministeri Vanhaseen liittyvä episodi, jonka yhteydessä on keskusteltu median vallasta, on vaalirahoituskandaali, joka Vanhasen osalta huipentui syksyllä 2009 nk. lautakasajupakkaan. Vaalirahoituskohun muut haarat ovat tähän mennessä johtaneet lukuisiin selvityksiin, poliisitutkintaan ja kanteluihin Julkisen sanan neuvostolle. Vaikka aiheesta tulee edelleen viikoittain uutta tietoa, on jo esitetty (HS 15.2.2010), että tapahtumaketju on jo muuttanut pysyvästi suomalaista journalismia ja poliittista kulttuuria. Myös ulkoministeri Ilkka Kanervan eroon keväällä 2008 päätynyt tekstiviestijupakkaa pidettiin merkittävänä vedenjakajana politiikan moraalilinjalla. Sen sijaan saman vuoden alussa suurta kohua herättänyt eduskunnan työntekijöiden keskuudessa koettu sukupuolinen häirintä on näissä arvioissa jäänyt taka-alalle. Vaikka asiaa ja eritoten sen saamaa julkisuutta käsiteltiin viestimissä, Julkisen sanan neuvostossa ja sitä selvitetään edelleen eri oikeusistuimis-

sa, samanlaista suurta käännettä asiassa ei ole nähty. Aihe ei myöskään ole tähän mennessä juuri kiinnostanut tutkijoita.

Näistä neljästä kohusta eduskunnassa väitettyyn sukupuoliseen häirintään kytkeytyvällä tapauksella oli ja on edelleen kuitenkin kaikkein suurin yhteys tavallisten kansalaisten arkeen. Keskustelu liittyi alun alkaen tasa-arvoon työelämässä, johon jokainen suomalainen jossain elämänsä vaiheessa on kosketuksissa. Toisaalta tapaus liittyi laajempiin sukupuolen ja vallankäytön kytköksiin. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan Suomessa joka viides nainen on kokenut sukupuolista häirintää (Heiskanen & Piispa 2006). Pääasiassa siis eduskunnan naispuolisten työntekijöiden työpaikoillaan kohtaaman ahdistelun sijaan julkinen keskustelu päättyi kuitenkin paheksumaan muutaman mieskansanedustajan ”kunnianmenetystä”. Seuraavassa tarkastellaan lähemmin tätä yksittäistä tapausta ja pohditaan miten vallan sukupuolitetut järjestykset kietoutuivat yhteen tapausta käsittelevässä ja tulkitsevassa kirjoittelussa.

Sukupuolinen häirintä eduskunnassa: mistä oli kysymys?

Vuoden 2008 alussa käynnistyi julkinen keskustelu sukupuolisen häirinnän yleisyydestä työpaikoilla. Keskustelu sai alkunsa eduskunnan kanslian tasa-arvotoimikunnan teettämäästä, jo syksyllä 2007 valmistuneesta selvityksestä, jossa kartoitettiin tasa-arvon toteutumista eduskunnassa. Kyselyn tulokset johtivat toimenpiteisiin jo syksyllä, ja eduskunnan työsuojelupäällikkö oli tuolloin antanut yksityiskohtaiset ohjeet epäasialliseen kohteluun puuttumisesta.

Selvitys tuli kuitenkin julkisuuteen vasta kuukausia myöhemmin tammikuun lopulla 2008.⁸ Ensimmäisissä asiaa koskevissa jutuissa yleensä haasteltiin selvityksen tehnyttä tutkijaa, Hertta Niemeä, jonka mukaan eduskunta on tasa-arvoasenneilmapiirinsä puolesta melko tyypillinen suomalainen työpaikka. Samassa yhteydessä kuitenkin tuotiin esille, että yksikin häirintätapaus on aina liikaa ja häirintään tulee suhtautua erittäin vakavasti. Se, että selvityksessä jotkut vastaajat olivat maininneet häiritsijöiksi tai lähentelijöiksi myös kansanedustajia kiinnosti eritoten iltapäivälehtiä, jotka nostivat asian esille haastatteleamalla naiskansanedustajia.⁹ Muun muassa Tanja Karpela ja Hanna Leena Hemming kertoivat eduskunnassa saamistaan seksistisistä ehdotuksista ja lähentelyistä. Tapausta koskevissa pääkirjoituksissa tuomittiin erityisesti häirintään syyllistyvien kansanedustajien toiminta ja kiiteltiin eduskunnan toimia sukupuolisen häirinnän lopettamiseksi.

Keskustelussa tapahtui käänne *Helsingin Sanomien* julkaistua 27.1.2008 toimittaja Tanja Aitamurron jutun ”Seksuaalista häirintää; Eduskunnan naisten mielestä joukko mieskansanedustajia käyttäytyy sopimattomasti. Miten nämä miehet vastaavat väitteisiin?” Juttukokonaisuuteen oli haastateltu ”laajan soittokierroksen” kautta eduskunnassa avustajina toimineita naisia ja ”muutamaa miestäkin”. Nämä kuvailivat ”eduskunnan huonosti käyttäytyviä miehiä” luonnehdinnoilla ”Maakunnan miehet, iältään keski-ikä plus. Seksistisiä wannabe-alfauroksia. Kalapuikkoviiksi-sektori.”. Juttuun oli haastateltu myös seitsemää kansanedustajaa, jotka pääasiassa kiistivät koskaan toimineensa siten kuin soittokierroksel-

---

⁸ Esimerkiksi *Yleisradio* uutisoi selvityksen 24. 1.2008.

⁹ Selvitys koski ainoastaan eduskunnan viranhaltijoita ja muita työntekijöitä. Eduskunnan 680 työntekijälle lähetettyyn kyselyyn vastasi vajaa puolet, joista naisia oli kaksi kolmasosaa. Kyselyn seksuaalista häirintää koskeviin kysymyksiin vastasi 145 työntekijää, joista naisia oli 100.

la tavoitetut nykyiset ja entiset työntekijät kuvailivat: "tuijottavat intensiivisesti rintoja hississä ja kuntosalilla", "heittävät rasvaläppää" ja "vihjailevat inhottavasti".

Juttua kommentoitiin ja siinä esitettyjä asioita käsiteltiin laajasti muissa viestimissä ja edelleen keskustelupalstoilla ja blogeissa. Pääasiassa juttu herätti kielteisiä näkemyksiä. Eri-tyisesti se, että mainitut kansanedustajat esiintyivät jutussa kuvien kera, mutta väitteitä esittäneet työntekijät nimettömiä, herätti runsaasti kysymyksiä paitsi kansanedustajien myös toimittajien joukossa. Alkoi keskustelu motiiveista. Mm. *Keskisuomalaisen* päätoimittaja, tunnettu keskustavaikuttaja Erkki Laatikainen katsoi, että "(h)äpeälliseen jalkapuuhun on tungettu ryhmä raavaita miesparlamentaarikkoja, joiden vihjaillaan harjoittaneen seksuaalista häirintää." Nimettömillä ja väärillä ilmiannoilla on Laatikaisen mielestä selvä syy: "vanhoja poliittisia tai ihmissuhdekaunoja puretaan" (KSML 1.2.).

Kansanedustajat katsoivat tullessa lynkatuiksi ja kunniansa menetetyksi. Mieskansanedustajien puolustautuminen sai laajaa myötätuntoa median parissa: "Ahdistelijoiksi leimattujen perheet kärsivät" (IL 1.2.) Viisi kansanedustajaa kanteli Julkisen sanan neuvostoon, kaksi teki tutkintapyynnön poliisille. JSN:lle tehtyjä kanteluita tervehdittiin tuoreeltaan mediassa mahdollisuutena journalistiseen itsetutkiskeluun ja eettiseen rajanvetoon, mutta HS:n jutulla nähtiin olevan laajaa yhteiskunnallista merkitystä.

"Yhden lehtijutun voima on taas nähty. (...) Kävi HS:n jutun tutkinnassa miten tahansa, kohu on määritellyt uudelleen suomalaista arvomaailmaa, ja se on vain hyvä. Enää ei kansanedustajilla tai kenelläkään muulla ole varaa käyttäytyä ja puhua enää yhtä reteesti kuin ennen. Tuskin edes tuhatpäinen tapaopettajien armeija olisi pystynyt yhtä hyvään tulokseen kuin mitä mediajulkisuus on tehnyt." (Risto Uimonen, *Kaleva*, kolumni "Eduskunnalle ja kansalle oppia kantapään kautta" 10.2.2008)

Tähän mennessä (helmikuu 2010) HS:n jutusta on saatu JSN:n neljä langettavaa päätöstä ja yksi vapauttava, oikeusprosesseja on lykätty useampaan kertaan. JSN:n päätökset syntyivät äänestyksen jälkeen luvuin 8-2. Kaikkia neljää langettavaa päätöstä puolestaan perusteltiin samoilla argumenteilla vedoten samoihin kohtiin Journalistin ohjeissa.¹⁰ JSN:n mukaan HS ei esittänyt riittävää näyttöä väitteilleen. Neuvosto luonnehti juttukokonaisuutta voimakkaasti leimaavaksi ja yleistäväksi: "Kanteli joutui jutun vuoksi erittäin kielteiseen julkisuuteen. Samanaikainen kuuleminen ei korjannut vahinkoa. Lehti ei riittävästi yksilöinyt kanteliinaan kohdistunutta arvostelua, jotta tämä olisi voinut puolustautua paremmin ja lukija olisi voinut puntaroida jutun totuudenmukaisuutta."

Yksinkertaistettuna seksuaalista häirintää koskeva keskustelu muuntui kiistaksi nimettömiä lähteiden käytöstä. Vain Jaana Hallamaan ja Tarja Liuhan laatimassa eriävissä mielipiteessä nostetaan esiin itse aiheen tärkeys ja se, ettei jutussa syytetä ketään ja että asiassa oli kokonaisuudessaan "kyse sukupuolikulttuurien ja käyttäytymisen maailmojen" erilaisuudesta. Tässä luvussa tarkastellaan tätä maailmojen yhteentörmäystä vallan kannalta analysoimalla HS:n kalapuikkoviiksijutun julkisuutta. Osaltaan se valottaa poikkeavien tilanteiden episodimaista vallankäyttöä tilanteessa, jossa yhteiskunnan perusrakenteet ja toimintamekanismit ovat jo muuttuneet ja suuntaa korjaava valta tähtää ennen muuta vanhojen rakenteiden, toimintatapojen ja näkemysmallien säilyttämiseen.

¹⁰ Esim. [3872/SL/08](#) *Helsingin Sanomat*.

Media ja seksuaalinen häirintä Tupolevin veljeksistä kalapuikkoviik- sisektoriin

Sukupuolen merkitystä politiikan julkisuudelle ja eritoten naispoliitikkojen saamaa julki-
suutta on Suomessakin tutkittu jonkun verran. Aihepiiri nouseekin yleensä hyvin esille
vaalien yhteydessä. Elisabeth Rehnin ehdokkuus vuoden 1994 presidentinvaaleissa antoi
oikeastaan alkusysäyksen – ja oikeutuksen – median naiskuvatutkimukselle (vrt. Lammi-
Taskula 1994). Sen sijaan tutkimus siitä, miten media lähestyy sukupuoleen tai tasa-arvoon
liittyviä rakenteita ja vaikutussuhteita politiikan parissa, esimerkiksi juuri seksuaalista häi-
rintää, on hajanaista ja satunnaista.

Suomalaisissa viestimissä käytiin ensimmäinen laajamittainen keskustelu sukupuolisesta
häirinnästä kaksikymmentä vuotta sitten. Kyse oli kuuluisasta nk. kikkelikortista, jonka
joukko työmarkkinajohtajia lähetti nimimerkillä Tupolevin veljekset. tasa-arvovaltuutetun
toimistossa työskentelevälle Marianne Laxénille alkuvuodesta 1990. Laxén lähetti kortin
Helsingin Sanomille, jossa se oli hautautumassa muun postin sekaan ennen kuin joku ky-
keni yhdistämään sen valtakunnansovittelija ja Tupolev-veli Jorma Reinin toimintaan
pankkitoimihenkilölakon sovittelun yhteydessä. Kortin tultua julki lehdissä pohdiskeltiin
laajasti, horjuttiko korttijupakka naisvaltaisen pankkitoimihenkilöliiton luottamusta sovit-
telun puolueettomuuteen. Reini pyysi julkisesti anteeksi useassa lehtihaastattelussa, mutta
ei eronnut.

Kymmenisen vuotta sitten keskusteltiin seksuaalisesta häirinnästä, joka liittyi Veikkaus
Oy:n silloisen toimitusjohtaja Matti Ahteen toimintaan joitakin naisalaisiaan kohtaan. Tu-
polevin, Veikkauksen ja Eduskunnan tapauksissa on paljon yhteisiä piirteitä. Tapahtuma-
sarja, joka lopulta johti Ahteen erottamiseen, sai alkunsa myös *Helsingin Sanomien* jutusta.
HS ei kuitenkaan julkaissut Ahteen nimeä (vaikka näyttöä toimittajien mielestä oli), vaan
nimi tuli ilmi vasta noin vuosi myöhemmin samaan viestintäkonserniin kuuluvan *Nelosen*
ohjelmassa *Palaneen käry* 8.3.2001. Ohjelman toimittaja Elina Hirvonen (2001) kertoo:

”Ohjelma johti myrskyisään mediakeskusteluun. Kävi niin kuin tämänkaltais-
sissa tapauksissa usein tuntuu käyvän: syylliseksi ahdistelun saamaan julki-
suuteen ja jopa Ahteen erottamiseen nähtiin tiedonvälitys, ei itse asia.”

Ohjelmasta lähti käyntiin prosessi, joka johti Ahteen erottamiseen paikalta. Myös *Palaneen
käry* -ohjelma lopetettiin ja toimittajat menettivät paikkansa. Poliitiikan vallankäyttäjien ja
seksuaalisen häirinnän yhdistämisestä näyttää tyypillisesti seuraavan kirjoittelu, jolla on
hyvin vähän tekemistä itse ilmiön, seksuaalisen häirinnän kanssa. Tupolevin veljesten tem-
pauksen julkistaminen viritti myös keskustelua sukupuolten tasa-arvosta ja naisten palkoi-
sta (Holli ja Wartiovaara 1991), mutta se näyttäisi kuitenkin jääneen poikkeukseksi. Edus-
kunnan häirintätapauksesta muodostui ensisijassa jupakka *Helsingin Sanomien* valta-
asemasta ja toimituslinjasta, johon liitettiin myös yleisemmät epäilyt ”Etelän median” yh-
tenevästä pyrkimyksestä vaikuttaa politiikan suuntaan. Sen sijaan alkuperäiseen aiheeseen,
sukupuoliseen häirintään liittyvät kysymykset jäivät nopeasti taka-alalle. *Helsingin Sano-
mat* aloitti kuitenkin aihetta käsittelevän artikkelisarjan. Menettely noudatti, joskin jälkikä-
teen, HS:n valitsemaa linjaa Veikkauksen tapauksessa ennen kuin Ahteen nimi oli julkais-
tu. Tapauksen uutisoinnin yhteydessä (26.2.2001) julkaistiin myös laajempi selvitys suku-
puolisesta häirinnästä työpaikoilla, johon oli pyydetty myös lukijoiden kokemuksia.

Toisin kuin muut työelämän kielteiset ilmiöt, seksuaalinen häirintä näyttää olevan aihe, joka ei ikään kuin kanna ilman, että jonkun riittävän korkeassa asemassa olevan henkilön voidaan epäillä harjoittavan sitä. Seksuaalinen häirintä ja sen kohteeksi joutuneet jäävät tällöin median käsittelyssä taustalle. Seuraavassa analysoidaan niitä mekanismeja, jotka mediassa vaikeuttavat seksuaaliseen häirintään liittyvien ilmiöiden tunnustamista ja niiden esiin nostamista.

Väistämisstrategiat: vähättely, oikeudellistaminen, politisointi ja uutistaminen

Seksuaalisen häirinnän väärinymmärtäminen ja vähättely on yleistä yhteiskunnassa eivätkä viestimet ole mikään erikoinen poikkeus. Seksuaalinen häirintä ei kuitenkaan ole enää tabuaihe, mutta silti seksuaalisen häirinnän käsittelemistä pyritään erilaisin keinoin suorastaan välttämään. Alkuperäiselle tapahtumalle annetaan uusi tulkintakehys.

Ahteen tapaus on mielenkiintoinen, koska sen yhteydessä käytiin samansuuntainen ja -sisältöinen keskustelu median leimaamisvallasta kuin nyt käytiin kansanedustajien kohdalla. Tapausta ja siihen liittyvää median osuutta pohdittiin melko tuoreeltaan myös *Journalismikritiikin vuosikirjassa* 2002. Kirjoitukset valottavat osaltaan mekanismeja, jotka suuntaavat viestimien toimintaa ”arkaluontoisissa” asioissa, joihin yhteiskunnallisten vallankäyttäjien harjoittama seksuaalinen häirintä tietenkin itseoikeutetusti kuuluu.

Sukupuolisen häirinnän ymmärtäminen jo lähtökohtaisesti harmittomaksi käpälöinniksi on näistä mekanismeista ehkä perustavin, koska sen seurauksena konflikti journalismin ammatillisen normiston kanssa on väistämätön. Journalistin ohjeissa vaaditun riittävän näytön ja lähteiden julkistamisen voi ohittaa vain pakottavissa tapauksissa. Toimittajille seksuaalisen häirinnän vähättely antaa aiheen huolestua mahdollisista seuraamuksista, mikä hämärsi aiheen käsittelyä Veikkauksen tapauksessa (Mäkelä 2002). *Nelosen uutisten* päätoimittaja Eero Hyvönen (2002) vahvistaa, miten ennen Ahteen nimen julkistamista *Palaneen käry* ohjelmassa seurauksia pohdittiin etukäteen juristien kanssa ja varmistettiin moneen kertaan, että ahdisteluista kertoneiden naisten tarinat pitivät paikkansa. Ohjelma ei silti muuttanut lehtien pää- ja artikkelitoimittajien näkemystä asian arkaluontoisuudesta, vaan tarvittiin Pirkko K. Koskisen raportti ennen kuin media onnitteli itseään rehellisyydestä (Puustinen 2002).

Median raportoimien kiistanalaisten asioiden ja tapahtumien oikeudellistamisesta on jo tullut tavanomainen ilmiö. Oikeuslaitosta, itsesääntelyjärjestelmää ja journalistien itse asettamia normeja, kuten kommentointikieltoa, johon mikään lain säädös ei velvoita, voidaan monipuolisesti käyttää hyödyksi. Kansanedustajien tapauksessa keskustelua saatettiin raiteltaan esimerkiksi saivartelemalla, että suhteessa avustajiin yksittäiset kansanedustajat eivät ole työnantajan asemassa, joten tapausta ei tulisi arvioida tasa-arvolain säädösten rikkomisen tms. pohjalta. Institutionaalisissa rooleissaan useimmat tahot (eduskunnan hallintojohtaja, työnsuojelupäällikkö, kansanedustajakollegat) asettuivat puolustamaan ”syytettyjä” julkisuudessa.

Eduskunnan häirintäjupakkaan löytyy tästä myös muita rinnastuksia kuin Ahteen tapaus. Matti Vanhasen Susan Ruususen kirjan *Pääministerin morsian* -kustantajaa vastaan käynnistämä oikeustaistelu, joka tätä kirjoitettaessa on siirtynyt hovioikeuden käsiteltäväksi, on näistä yksi. Jutun ydin ei ole kirjassa itsessään, vaan se, että jo pelkkien kansien esitlemi-

nen sai aikaan laajan julkisuuden ja otteita kirjasta julkaistiin mm. iltapäivälehdissä. Yhteistä näille kahdelle oikeuslaitoksen käsiteltäväksi päätyneille kirjoituksille on se, että miespuoliset vallankäyttäjät hakevat hyvitystä eri instansseilta kirjoittelusta, joka ei kansainvälisesti vertaillen ole edes mitenkään erityisen kärjekästä ja ennen kuin mitään näyttöä ns. leimaamisen seurauksista on nähty, kuten vaaleissa valitsematta jääminen. Muistutettakoon, että esimerkiksi Arja Alho, Suvi Linden ja Anneli Jäätteenmäki erosivat syistä, jotka liittyivät poliittisen luottamuksen menetykseen omien, joko puolueen tai hallituskumppanien silmissä. Tästä ainakin Alho on toki avoimesti syyttänyt mediaa. Poikkeus, joka vahvistaa säännön on kulttuuri- ja tasa-arvoministeri Stefan Wallinin valtiosihteeri Stefan Johansson, joka erosi – joskin muutaman päivän viiveellä – jäätyään verekseltään kiinni naisten ”kämpälöinnistä” Ruotsin suurlähetystön tilaisuudessa. Tällöin läsnä olleet toimittajat julkistivat tapauksen ilmoittautuen todistajiksi.

Seksuaalisessa häirinnässä todistajien läsnäolo on kuitenkin poikkeuksellista eikä media tuo läheskään aina esiin sitä, että häirinnän kohde on tavalla tai toisella useimmiten häiritäjän määräysvallassa. Uhreilla on alhainen status, myös oikeudellistuneen mediajulkisuuden kohteena. Seksuaaliseen häirintään liitettyjen mieskansanedustajien ”puolustus” tapahtui mediassa paljon laajemmalla rintamalla kuin HS:n jutussa esitetty ”syytös”. Monet nimeltä mainituista kansanedustajista saivat enemmän valtakunnallista julkisuutta kuin koskaan aiemmin kansanedustajauransa aikoina. Ahdistelun kohteena olleita työntekijöitä ei sen sijaan juurikaan kuultu muiden viestimien kuin Helsingin Sanomien jutussa ja sitä seuranneessa artikkelisarjassa. Ei pohdittu yleisellä tasolla, mitä haittaa heille tästä oli työssään aiheutunut, kärsivätkö perheet? HS:n jutussa haastatelluille työntekijöille luvattu lähdesuoja muuttui ”nimettömiksi vihjailuiksi” ja ”puskista ampumiseksi”.

Eduskunnan häirintäjupakkaan liittyi vielä yhtenä episodina se, että Lyly Rajalan (kok.) poliisille tekemä tutkintapyyntö lopetti välittömästi seksuaalista häirintää eduskunnassa käsitelleen jutun kommentoinnin. Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja Janne Virkunen jätti tutkinnasta johtuen menemättä TV1:n *A-talk* -ohjelmaan, jossa hänen oli määrä kertoa tarkemmin jutun taustoista.¹¹ Samalla tyrehtyi lopullisesti myös keskustelu sukupuolisesta häirinnästä ja sitä tukevista valtasuhteista.

Uutistamisen politiikkaa

Kuten *Palaneen käryn* kohtalo, HS:n kalapuikkoviiksisjutusta seurannut toiminta ei kerro median vallasta, vaan siitä miten media antautuu käytettäväksi valta-asemien säilyttämisen tähtääville pyrkimyksille. Sen sijaan, että media olisi irrottanut omaksi saarekkeekseen ja pyrkisi sanelemaan tapahtumien kulun, sen parissa institutionalisoituneet normit ja säännöt myötäilevät ja tukevat paalutettuja yhteiskunnallisia valtarakenteita.

Politiikassa ansioituneiden henkilöiden nyky-moraalin mukaan ei-toivottavan käyttäytymisen (tähän kuuluu myös juopuneena esiintyminen) esiin nostamista ei Suomessa ole perinteisesti pidetty yleisen edun mukaisena sen paremmin, tarkoittaanko yleisellä edulla suurta yleisön tai valtiovallan etua. Kekkonen aika on tästä selkein esimerkki. On kiinnostavaa, että juuri seksuaalinen häirintä on ollut aihe, jota säännönmukaisesti pyritään lopettamaan vetoamalla journalistietiikkaan (ks. Hirvonen 2001, Holli & Wartiovaara 1991).

---

¹¹ Seksuaalinen häirintä -tapaus: Kaikki vaikenivat. Jyrki Karvinen, Uusisuomi.fi 7.2.2008 <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/13819-seksuaalinen-hairinta-tapaus-kaikki-vaikenivat>

Monet vallan ja alistussuhteiden eri muodot tiivistyvät seksuaalisessa häirinnässä. Vähätelyä hyödyntämään pyrkivä strategia on myös ilmiöiden politisointi. Sekä *Palaneen Käry* että HS:n jutun jälkimainingeissa tuotiin esille salaliittoteorioita. Siten taustalla on pakko olla jokin piilevä ns. todellinen, poliittinen motiivi hyökätä juuri näitä juttujen kohteena olleita miehiä vastaan. Naiset tämänkaltaisissa tapauksissa esitetään useimmiten sukupuolensa anonyymeina edustajina kun taas miehet ovat yksilöitä. Nimeltä mainiten miehet esitettiin uhreina, kasvottomat naiset vallankäyttäjinä. Eduskuntajupakassa joidenkin kansanedustajien mukaan HS:n jutun taustalla oli poliittisia tarkoituksia, ja naisten (kaltoin)kohtelu on kaivettu esiin aseksi vasta kun mitään oikeasti lain tai hyvien tapojen vastaista käyttäytymistä ei ole pystytty todistettavasti havaitsemaan.

Faktoihin takertuminen selittää osaltaan myös miksi kansanedustajamiesten HS:aa vastaan tekemät kantelut ja tutkintapyynnöistä tekivät HS:n kirjoituksesta suuremman puheenaiheen eduskunnassa esiintyvän seksuaalisen häirinnän sijaan. Nimeltä tunnettujen kansanedustajien toiminta mahdollisti uutistamisprosessin käynnistämisen. Kuten oikeudellistaminen, uutistaminen tukeutuu olemassa oleviin institutionalisoituneisiin vallankäyttömuotoihin ja merkitysrakenteisiin. Uutistaminen tarkoittaa journalistista käytäntöä, jolla esimerkiksi kommentti tai kuvaileva aineisto tarjoillaan uutismuotissa eli kärjellään seisovan pyramidin kaavan mukaan (vrt. luku 8). Kantelut vapauttivat toimittajat lopullisesti alkupe- räisestä aihepiiristä eli siitä, että eduskunnassa tehdyssä työilmapiiriselvityksen yhteydessä oli ilmennyt seksuaalista häirintää. Pääkirjoituksissa voitiin keskittyä pohtimaan nimettömien lähteiden käyttöä, journalistietiikkaa ja niin edelleen ja jättää arkaluontoiset asiat, kuten (mies)kansanedustajien kyseenalainen arvomaailma, moraali ja työpaikkakäyttäytyminen sivuun.

Uutistamista ei tapahdu vain journalistisessa tuotannossa vaan myös tulkinnassa. Julkisen sanan neuvostossa se toimii arvioinnin lähtökohtana. Kanteluiden kohteeksi joutunutta HS:n kalapuikkoviikisjuttua arvioitiin JSN:ssa journalistisena tuotteena. Enemmistö neuvoston jäsenistä käsitteli juttua artikkelina, jonka lähtökohtana ovat todennettavissa olevat faktat¹²:

”Lehden olisi pitänyt yksilöidä tarkemmin se arvostelu, joka kantelijaan kohdistettiin. Silloin myös yleisöllä olisi ollut parempi mahdollisuus puntaroida, millaisesta häirinnästä on kyse. Myös kantelija olisi tällöin voinut puolustautua paremmin, ja neuvostolla olisi ollut tilaisuus arvioida artikkelin totuudellisuutta ja näyttöjen riittävyttä, kuitenkin ilman vaaraa lähteiden paljastumisesta” (JSN 2008).

Hallaman ja Liuhan eriävä mielipidekin jätti huomiotta eri mediakulttuurien mahdollistamat tulkintaerot, vaikka se ottaa esiin jutun tyyliseikat. Omalta osaltaan arvio tyyliseikoista, jotka heikensivät juttua kertoo journalismin ideologisten painotusten läpäisystä. Ne ovat oletettavasti vaikuttaneet eniten siihen, että osa kansanedustajista näki suoranaiseksi velvollisuudekseen kokea jutun leimaavana. Juttu, joka ilmestyi nimenomaan HS:n Sunnuntai-osiossa, siis osana vapaapäivän lukupakettia eikä esimerkiksi A-osion Kotimaan uutis-sivuilla—käytti tehokeinoina nuoremmille sukupolville tunnistettavia viittauksia populaarikulttuuriin chick-lit:stä (”Tits Pervert”) monissa TV-sketseissä irvailtuihin junttimaisiin 70-lukulaisiin kalapuikkoviikisiin. Jutun kuvitus vielä tuki humoristista vaikutelmaa. *Briget*

¹² Esim. päätös 3885/SL/07) 19.03.2008

Jonesin ja Sinkkuelämää -sarjan tyyllilajissa kirjoitettua juttua kuitenkin arvioitiin neuvostossa vakavassa hengessä ikään kuin kyseessä olisi ollut uutinen tai jonkun eduskunnassa päivystävän poliittisen toimittajan tekemästä paljastusraportista.

JSN:n päätöksestä välittyi muitakin arvostuksia, kuten viestinnän lääkeruiskumallin mukainen näkemys jutun vaikutuksista yleisöön. ”Artikkelista” seuranneella erittäin kielteisellä julkisuudella katsottiin aiheutuneen vahinkoa kantelijalle. Vaikka ’vahingon’ laatua ei eritellä, olettavasti sillä viitataan kantelijoiden esittämään näkemykseen siitä, että jutulla oli suoria ja välittömiä vaikutuksia lukijoiden mielipiteenmuodostukseen: ”Esitetyt väitteet näyttävät lukijoille tosiseikkoina ja jäävät sellaisina elämään”. Samoilla linjoilla oli myös journalistien oma jäsenlehti, jonka *Häirintää, kähmintää – ja ylilyöntejä* -otsikolla julkaistussa jutussa tapahtunutta tulkittiin seuraavasti: ”On etsitty syylliset. Heidän nimensä julkaistiin Helsingin Sanomissa 27.tammikuuta. Häirikkömiesten luonnehtimisessa toimittajien mielikuviin ei ole loppunut. Kalapuikkoviikset ja sikaosasto. Häirintä, lähentely, kähmintä. Termit menevät sekaisin jutuissa – ja ehkä vielä enemmän ihmisten mielissä” (Nousiainen 2008).

Median oletettu valta ja kansalaisnäkökulma

Vallankäyttöä tapauksen yhteydessä on mahdollista analysoida monelta eri kantilta. Voidaan kysyä onko mediassa tapahtunut joku muutos, jonka seurauksena juuri miespuolisten vallankäyttäjien, erityisesti poliitikkojen käyttäytyminen suhteessa naisiin on nyt joutunut suurennuslasin alle? Toimitusala on jos ei naisistunut ainakin voimakkaasti naisistumassa. Esimerkkinä tästä voidaan tarkastella Suomen Journalistiliittoon jäsenistöä. Liittoon kuuluu noin 15 000 journalistia, jotka työskentelevät lehtien, radion, television, kustannusalan ja erilaisten uusien viestintäyhtiöiden palveluksessa. Liiton www-sivulla todetaan, että ”SJL on todellinen tasapainoliitto. Naisten määrä ohitti keväällä 1998 miesten määrän. Vuodenvaihteessa 2007 - 2008 naisia oli 56 prosenttia jäsenistä. Ala naisistuu voimakkaasti: opiskelijajäsenistä naisia on lähes 70 prosenttia” (www.journalistiliitto.fi 18.2.10). Kyse on siis myös sukupolvien välisestä erosta, jolla toimittajien ja poliitikkojen suhteen kärjistyminen on selitetty vaalirahoituskohun yhteydessä: nuorempi toimittajapolvi moralisoi käytäntöjä, jotka ovat vain tehokasta ”yhteisten asioiden hoitoa”.

HS:n kirjoitusta kommentoivissa lehtikirjoituksista ei kuitenkaan aina selviä kirjoittajan sukupuolta. Tapaus jakaa yhä voimakkaasti mielipiteitä, mutta jakolinja ei välttämättä edes kulje miesten ja naisten välillä. Tässä kuvaan astuu myös median yleisö ja sen (oletetut, osittain) muuttuneet odotukset, vaatimukset ja tottumukset. Median viihteellistymistä, politiikan henkilöimistä ja viestintien roolia demokratian vahtikoirana koskeva keskustelu liittyy tähän yhteyteen. Suomessa tämä on varsin tuore ilmiö, joka on voimistunut oikeastaan vasta 1990-luvulla. Tyypillisesti se liitetään journalismin toimintaympäristön kaupallistumiseen, kuitenkin oleellisempi on kysymys niistä ristiriidoista joihin journalistit törmäävät luoviessaan mediayrityksen tulostavoitteiden vaatimusten ja perinteisten yleisön palvelun ihanteiden välillä (ks. Hujanen 2006). Sanomalehdille oleelliseksi tiedoksi on tullut kyky muodostaa näkemys siitä millaisia käsityksiä lukijoilla on lehden sisällöstä, tehtävästä ja linjasta. Lukijat mielletään entistä enemmän yksilöinä sen sijaan että heidät nähtäisiin jonkun kollektiivin (kansan, maakunnan) osana, ja lukijatutkimukseen panostetaan entistä enemmän resursseja (Lehto 2004).

Kokonaan toinen asia on, miten *Helsingin Sanomien* tai yleisemmin median toiminta eduskunnan seksuaalinen häirintä -jutun tapauksessa vastaa kansalaisten näkemyksiä. Kansalaiset eri rooleissaan (lukijat, yleisö, äänestäjät jne.) on kuitenkin viime kädessä se joukko jonka nimissä eduskunnan häirintätapauksenkin eri osapuolet (nimetyt kansanedustajat, HS, JSN, muut kommentaattorit) pyrkivät viime kädessä eri tavoin vetoamaan.

Edellä on tuo esiin, että monissa muissa lehdissä HS:n seksuaalinen häirintäkirjoitusta käsiteltiin etupäässä kielteisessä valossa. Nettikeskusteluissakin se ei saanut hyvää vastaanottoa, ei edes HS:n keskusteluissa. Juttu tuomittiin melko yksipuolisesti käyttäen samoja lähinnä argumentteja kuin jutussa käsiteltyjen kansanedustajien puolustajien puheenvuoroissa. Oikeudellistaminen ja salaliiton epäily esiintyy monissa kommentteissa. Näin kommentoitiin esimerkiksi HS.fi:ssa uutista (4.2.2008), jossa kerrottiin, että Lyly Rajala aikoo tehdä poliisille tutkintapyynnön *Helsingin Sanomien* kirjoituksesta.

Hesari raton linjoilla uutisoinnissaan
Kati | 4.2.2008 22:35

Helsingin sanomien toimituksessa pääsi tapahtumaan pahemman luokan arviointi virhe. Mestauslistan julkaiseminen ilman pitäviä näyttöjä ja lähteitä tulee kalliiksi. Ei rahallisesti. Mutta pahinta on luottamuksen menetys yleisön silmissä.

Tosin vielä pahempaa on se tosi seikka, että tämän jälkeen työ yhteisössä ruvetaan ilmiantamaan ihmisiä nimettömästi. Mitä isot edellä sitä pienet perässä. Ja tästähän se yhteisön yhteishenki paranee.

16Raukkamaista
vesku | 5.2.2008 0:12

Seksuaalinen häirintä on varmasti joillakin työpaikoilla vakava ongelma. Ongelmaa ei kuitenkaan ratkaista puskiasta ampumalla. Ko juttu on todella raukkamainen temppu sekä ilmiantajilta että Hesarilta. Asian luonteen huomioon ottaen juttu olisi pitänyt ehdottomasti jättää tekemättä.

*****lista
psi-corp | 6.2.2008 7:38

On aika kyseenalaista julkaista tällainen nimilista. Suomessa syyttömiä ollaan kunnes toisin todistetaan, mutta tällaiset nimilistat antavat kuvan päinvastaisesta. Syytetyt joutuvat puolustautumaan julkisesti tai maine ja kunnia menee. Typerää.

Puolueettomuuden nimissä olisi myös jokaisen syyttöksiä tehneen nimi pitänyt julkaista. Tästä olisi voinut jo päätellä, onko kyseessä puoluepeli, toisin sanoen vastustajan poliittinen eliminointi.

Myös nettikeskustelijat käsittelevät HS:n juttua kuin kyseessä olisi uutinen, eikä reportaasia, kommentointia ja viihdettä yhdistelevä lukujuttuhybridi. Se on tässä ymmärrettävämpää kuin julkaisu ympäristön tai kontekstin sivuuttaminen esimerkiksi Julkisen sanan

neuvostolle tehtyjen kanteluiden käsittelyn yhteydessä. HS:n juttu julkaistiin myös HS.fi:ssä *Politiikka*-osastossa, joskin otsikon alla on maininta, että juttu on julkaistu ”27.1.2008 lehdessä osastolla Sunnuntai”. Kommentteissa toistetaan ikään kuin itsestään selvyytenä, että HS:n kirjoitus oli vailla perusteita ja ”näyttöä”. Myös journalismin eettisten pelisääntöjen perään kysellään.

Journalistin eettiset ohjeet?

Anna-Mari V. | 5.2.2008 20:07

Johan on erikoista journalimismia, jos lehdessä julkaistaan nimeltä jotain ahdistelijoita ja syytöksiä ei yksilöidä mitenkään ja eikä kukaan edes tule omalle nimellä ja naamalla kertomaan, että hän syyttää tätä ja tätä kansanedustajaa ahdistelijaksi ja sillä ja sillä perusteella. Tällöin myös sillä syytetyllä olisi mahdollisuus puolustautua ja kertoa oma näkemyksensä asioihin ja tapahtumiin.

Eihän tuosta kukaan saa selvää onko kyseessä toimittajan itsensä keksimä ahdistelu ja ahdistelija, onko taustalla kenties oikeaa ahdistelu vai onko joku eduskunnassa työskentelevä keksinyt tarinan ahdistelusta toimittajalle.

Voidaan tietenkin myös kysyä, tulkitsevatko nais- ja mieslukijat tapauksen eri tavoin. Tähän on vaikea vastata, sillä juuri tähän tapauksen analysoimiseksi ei ole käytettävissä aineistoa, jolla tähän kysymykseen voitaisiin vastata. Nettikeskustelukommenteissakaan ei useimmiten tuoda esille sukupuolta. Jonkinlaista osviittaa sille, että median toiminta koetaan sukupuolittuneeksi myös kansalaisten parissa kertoo vastaus kyselytutkimuksessa esittämämme väitteeseen ”Naisilla ja miehillä on Suomessa yhtä hyvät mahdollisuudet saada äänensä esiin mediassa”. Kansalaisilla oli tuolloin yllättävän positiivinen käsitys siitä, toteutuuko sukupuolten välinen tasa-arvo suomalaisessa mediassa. Tutkimus tehtiin tosin syksyllä 2007 eli hyvissä ajoin ennen eduskunnan häirintää koskevan kirjoittelun alkamista esiin tulemista mediassa, joten ainakaan sen vaikutus ei tuloksessa näy. Yli kaksi kolmasosaa (68 %) kaikista vastaajista ja naisistakin selvä enemmistö (59 %) oli samaa mieltä suomalaisten usko tasa-arvoon tässä suhteessa vaikuttaa kovin vahvalta huolimatta siitä, että aiemmissä tutkimuksissa on saatu tylyjä tuloksia naisten vähäisestä näkyvyydestä mediassa (ja muun muassa suomalaisten päätoimittajien miesvaltaisuudesta (ks. esim. Saloniemi & Suikkanen 2007). Kuitenkin tämä oli esitetystä väittämistä ainoa, jossa miesten ja naisten vastausten välillä oli selvä ero.

Median ja politiikan sukupuolitettu järjestys ja vallankäytön piirit

Jutun käsittely uutismuotista ja yleisön oletetusta vajavaisesta kyvystä erottaa fakta fiktiosta käsin ilmentää suuntaa korjaavaa vallankäytön tasoa, jolla media tukee poliittista (ja taloudellista) valtaa luomalla tietoperustaa toimintojen hallinnoitavuudelle (vrt. Heiskanen 2000). Cleggin vallankäytön kolmitasoteoriasta käsin nähtynä HS:n juttu tarjosi välähdyksen kokemusmaailmasta, jossa seksuaalinen häirintä on osa tavanomaista työpäivää, mutta jota ei haluta sietää. Jutussa tuotiin esille kuinka työelämän ikäsukupuolittuneet hierarkiat ja prekariaattiasemat vaikuttavat myös eduskunnassa. Juttu oli kirjoitettu kansalaisnäkökulmasta, joskin sitä oli pehmennetty huumorilla. Vaikka jutussa tuotiin esille yksittäisiä kansanedustajia, mukana oli nimiä kaikista kolmesta suuresta puolueesta. Jutun julkaisua

voidaan toki tulkita esimerkkinä merkitysten uudistamisyrityksestä, mutta ilmiön vähättely, politisointi, oikeudellistaminen ja uutistaminen normalisoivat aiheesta kirjoittelun muussa mediassa. Seksuaalinen häirintä ylläpitää osaltaan systeemitason sukupuolittunutta järjestystä, jossa merkityksiä uusinnetaan episodimaisen vallankäytön tasolla. Kansanedustajien oletettuun kunniaan vetoaminen ilmentää hyvin episodimaista vallankäyttöä ja merkitysten uusintamispyrkimystä. *Journalisti* -lehdessä (Nousiainen 2008) kansanedustaja Esa Lahtela (sd.) kertoo, että seksuaaliseen häirintään syyllistyminen olisi hänelle ollut mahdotonta:

”Minulla ei ole aavistustakaan, mistä minua syytetään. En kerro vitsejä, enkä kommentoi koskaan naisten ulkonäköä. Jo uskonnollinen vakaumukseni kieltää sen.”

Huomion kiinnittäminen edes ohimennen siihen, että seksuaalinen häirintä on systemaattinen ja vähintään siedetty ellei hyväksytty käyttäytymismalli rikkoo sanatonta sopimusta legitiimeistä ristiriidoista, joita median on kulloinkin soveliasta käsitellä (vrt. Hallin 1989). On klisee todeta, että suomalainen yhteiskuntajärjestys perustuu konsensukselle, mutta on ollut tavanomaista pidättäytyä ristiriitojen esilletuomisesta mikäli ne eivät istu institutionaalisoituneiden vastakkainasetteluiden, kuten puolue- tai kielijaon muottiin. Sukupuolten välisiä eroja kohtelussa ja niihin liittyviä epäkohtia voidaan mediassa tuoda esiin palkkaus- tai uralla etenemiskysymyksiä käsittelemällä, muu kohtaa jo suurempaa vastustusta. Häirintätapausten yhteydessä välittyi voimakkaasti näkemys, että jutun julkaisulla HS ylitti perinteisen, 'normaalin' roolinsa yhteiskunnan epäkohtien paljastajana ja keskustelun herättäjänä.

Eduskunnassa tapahtunutta häirintää koskeva keskustelu tarjoaakin aiheen tarkastella yleisemmin vallan sukupuolittuneita järjestyksiä politiikassa ja mediassa myös systeemitasolla. Eduskunnan tasa-arvoselvityksen jälkimainingeissa noussut kohu muodostaa hyvän alustan pohdiskella myös kansalaisten poliittisen kiinnittymisen ja luottamuksen perustaa ja sukupuolen merkitystä sen muotoutumisessa median kautta. Sukupuolen voidaan olettaa olevan toisenlaisessa asemassa vallankäytön mekanismien ja seurausten tunnistamisen kannalta kuin vielä muutama vuosikymmen sitten, jolloin tasa-arvokysymyksiin ja sukupuoliseen häirintään alettiin kiinnittää vakavampaa huomiota.

Tapausta voidaan käyttää taustana myös pohdinnalle siitä, miten media toteuttaa ihanteiden mukaista tehtäväänsä tänä päivänä. Julkisen sanan neuvoston ratkaisut HS:n eduskunnan häirintäjutuissa sekä varsinkin nk. lautakasagaten yhteydessä ovat herättäneet keskustelua Julkisen sanan neuvoston roolista. Neuvoston yksityishenkilöiden kanteluihin perustuva toimintamalli on virittynyt tukemaan ”imperiumin vastaisku” -tyyppistä episodista vallankäyttöä, josta HS:n kalapuikkoviiksijutun käsittelyssäkin oli kyse. Yhtä selvästi tämä tulee esille nk. Ylen lautakasajutun yhteydessä, jossa *Silminnäkijä* -ohjelman pääpaino oli nettelyn pitkäkestoisuuden ja systemaattisuuden käsittelyssä, mutta josta kehkeytyi pääministeri Vanhasen kunnianpalautusprosessi. JSN päätyi vapauttavalle kannalle, mikä oli yllätys monille, mukaan lukien neuvoston puheenjohtajalle. Se puolestaan osoittaa, että neuvoston yhdeksi päätehtäväksi nähdään edistää yhteisen näkemyksen löytämistä median ja yhteiskunnallisten vallankäyttäjien välille. Muussa tapauksessa kantelua olisi tuskin tehty. JSN:n toimintaa laajempi kysymys on kuitenkin koko mediajärjestelmästä, ja miten sen toimintaperiaatteet ja -tavat istuvat median muuttuneeseen toimintaympäristöön ja yhtä lailla muuttuneeseen poliittiseen kulttuuriin.

Usein väitetään, että media kykenee ja on myös halukkaampi nyt reagoimaan yksittäisiin epäkohtiin kuin vielä 1980-luvulla. Sen sijaan valta-asemien väärinkäytön rakenteiden analysoimisessa olisi vielä paljon tehtävää. Tässäkin on tapahtunut kuitenkin jonkinlaista edistystä esimerkiksi suurten talousrikosvyyhtien ja nyt vaali- ja puoluerahoitustapausten jälkeen. Nämä tarjoavat paljon aineistoa jatkotutkimuksille myös kansalaisnäkökulmasta.

10. Lopuksi

Tutkimuksessamme merkittävin tulos ei ole se, että median vallan koettiin lisääntyneen tai että medialla nähtiin olevan liikaa valtaa. Julkisessa keskustelussa ja yhä useammin myös akateemisessa tutkimuksessa esitettyyn kysymykseen, onko mediasta tullut entistä mahtavampi vallan käyttäjä, tutkimus ei tuo yksiselitteistä vastausta. Sekä media että valta ovat niin monitahoisia kokonaisuuksia ja ilmiöitä, että yksinkertaistukset enemmän hämärtävät tutkittavaa kokonaisuutta kuin tuovat siihen lisävaloa.

Olemme tutkimuksessa pyrkineet tarkastelemaan nimenomaan kansalaisten asenteita ja oletuksia media vallasta ja sen luonteesta. Kuten raportin alussa totesimme, median valta itsessään on pitkälti oletettua valtaa, jolloin myös käsitykset median merkityksen lisääntymisestä ikään kuin pönkittävät itseään. Myös se, mitä ylipäänsä tarkoitetaan median ja vallan käsitteillä vaikuttaa kiistatta siihen, miten paljon medialla yleensä tai tietyillä median toimijoilla mielletään olevan valtaa. Käsitykset median vallasta on myös vaikea erottaa siitä, miten paljon ja minkälaista valtaa milläkin toimijalla kenenkin mukaan kuuluisi olla. Tässä mielessä myös kansalaisten mielikuvat ja yhteiskunnallinen ilmapiiri ovat itsessään merkityksellisiä riippumatta siitä, miten todenmukaisia tai perusteltuja ne ovat. Kansalaisten asenteiden ja niissä tapahtuneiden muutosten tutkiminen empiirisesti onkin yksi tapa jäsentää tutkimuksen keinoin usein epämääräisenä vellovaa keskustelua mediasta ja vallasta.

Vaikka keskustelua ylipäänsä median toiminnasta yhtenä yhteiskunnallisena instituutiona voi syystäkin kritisoida turhasta yleistämisestä, voi kansalaisten yleisen tason asenteiden ja joskus yleisluontoisten uskomusten erittely olla joskus perusteltua. Osaltaan olemme tutkimuksessa pyrkineet erottelemaan arvioinnin eri tasoja ja pohtimaan sitä, millä tasolla mediasta tai tietyistä välineistä milloinkin puhutaan. On kuitenkin kiinnostavaa myös analysoida, minkälaisia asenteita puhe mediasta yhteiskunnallisena instituutiona ylipäänsä herättää ja mihin ilmiöihin termi ylipäänsä yhdistyy kansalaisten mielissä. Myös tämä kertoo jotain olennaista yhteiskunnallisesta ilmapiiristä ja kansalaisten asenteista.

Koska kansalaisten asenteita mediaa kohtaan on tutkittu melko vähän, on myös kiinnostavaa peilata niitä viime aikojen akateemiseen ja julkiseen keskusteluun median muutoksista. Yhtäältä kansalaisten asenteet selvästi heijastelevat myös julkisessa keskustelussa elävää oletusta median merkityksen ja vallan jatkuvasta lisääntymisestä. Toisenlajisikin ajatuksia on esitetty. Esimerkiksi Risto Uimonen on väittänyt, että median vaikutusvalta olisi jo saavuttanut lakipisteensä ja edessä on väistämätön lasku (Kaleva 20.1.2008). Tähän on vaikuttanut muun muassa yleisöjen pirstoutuminen ja medialukutaidon nousu. Mediatarjonnan lisääntyminen ja tunkeutuminen kaikille elämänaloille olisikin siis paradoksaalisesti vähentänyt median valtaa aiempaan yhtenäisjulkisuuteen aikaan verrattuna. Teknologisten muutosten ohella myös median toimintaympäristö ja -kulttuuri ovat kiistatta muuttuneet. Suommessakaan sellaista yhtenäiskulttuuriin paimentavaa ja ohjaavaa otetta kuin vielä 1980-luvulla ei ole enää olemassa tai ainakaan sillä ei ole samaa vaikutusta.

Samansuuntaisia ajatuksia ovat esittäneet myös monet uusi välineitä ja niiden avaamia mahdollisuuksia korostavat tutkijat (Castells 2009, McNair 2006). Heidän mukaan yksisuuntainen viestintä harvoilta monille on yhä enemmän saanut antaa tilaa horisontaalisille viestintäverkostoille ja kansalaisten itse tuottamalle sisällölle. Tämä taas voi tulkita merkittävän ennen kaikkea keskittyneen mediavallan hajautumista ja demokratisoitumista. Yh-

teistä heidän visioilleen on ajatus siitä, että uudet viestintävälineet haastavat perinteisen mediaeliitin valta-aseman tavalla, jonka ajatellaan jotenkin parantavan tavallisten ihmisten mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin. Hajautuneen viestintärakenteen ansiosta kansalaisten siis oletetaan kilpailevat journalistien kanssa uudella tavalla tiedon luomisessa ja jakelussa, mikä on omiaan rikkomaan perinteisiä käsityksiä uutiskriteereistä ja eliittivetoisesta julkisuudesta.

Yhdellä tasolla tällainen ajattelu saakin tukea, kun tarkastelee eri ikäryhmien eroja sekä median käytössä että myös yleisemmin asennoitumisessa mediaan asemaan yhteiskunnassa. Tutkimuksesta käy selvästi muun muassa ilmi, että esimerkiksi televisio tai sanomalehdet eivät enää yhdistä koko kansaa samalla tavalla kuin aiemmin, vaan yleisöt ovat hajautuneet ja median käyttötottumukset eriytyneet.

Nuoret ovat myös selvästi vanhempia ihmisiä vähemmän kriittisiä median käyttämää valtaa kohtaan. Tämä kertonee siitä, että nuorten suhtautuminen mediaan ja journalismiin on lähtökohtaisesti vähemmän normatiivista, eikä se ole enää sidoksissa vanhempien ikäluokkien käsityksiin journalismin yhteiskunnallisista tehtävistä tai esimerkiksi kunnan kansalaisen velvollisuuksista. Vaikka suurin osa kansalaisista ja julkisen keskusteluun osallistujista ajattelee, että median valta on lisääntynyt, se ei välttämättä tarkoita valtaa kansalaisten yli, vaan tällä voidaan nähdä myös valtaannuttavia vaikutuksia. Tällä kannalla on myös McNair (2006), joka väittää, että ainakin valtamedian ote on itse asiassa löystynyt ja yhä useammalla kansalaisella on valtaa vaikuttaa tekemillään valinnoilla myös median parissa. Tämä ei kuitenkaan tee tyhjäksi vallankäytön muotojen tutkimista, sillä yritykset käyttää valtaa omien tarkoitusperien toteuttamiseen tuskin koskaan katoavat.

Tiettyjen vakiintuneiden mediarituaalien purkautumista voi tarkastella sekä positiivisena että negatiivisena ilmiönä. Yhtäältä median keskittyneen vallan voi nähdä hajautuvan, toisaalta yleisöjen pirstoutumisen ja mediankäytön muutosten on usein myös tulkittu rapauttavan julkista keskustelun ja median demokraattisen roolin edellytyksiä.

Visiot julkisuuden moniarvoistumisesta ja kansalaisten oman vallan vahvistumisesta on helppo myös kyseenalaistaa. Myös monet aiemmat tutkimukset ovat vahvistaneet, että teknologiset mahdollisuudet sinällään eivät ole siirtäneet valtaa eliiteiltä kansalaisille, eivätkä esimerkiksi median keskittymiseen liittyvät huolet ole kadonneet mihinkään. Valtamedialla on edelleen suuri vaikutusvalta julkisuuden asialistaan, ja vastoin monia oletuksia myös yleisön huomio näyttäisi edelleen keskittyvän melko harvoille lähteille. Tutkimuksessamme suuri osa kansalaisten mediaan kohdistuvasta arvioinnista keskittyi siihen, mitä valtamedian tulisi käsitellä, mitä aiheita käsitellään liikaa ja mistä aiheista vaietaan.

Osaltaan julkisuuden valtarakenteiden pysyvyys käy ilmi myös tuloksista, joiden mukaan media nähdään osana yhteiskunnan valtakoneistoa tai ”rahan valtaa”, eikä yleisön mahdollisuuksiin vaikuttaa median sisältöihin juuri uskota kansalaisten parissa. Kansalaiset ovat siis omasta mielestään edelleen ensisijassa julkisuuden sivustakatsojia. Median käsite näyttää yhä yhdistyvän kansalaisten mielissä enemmän yhteiskunnan valtakoneistoon kuin kansalaisten omaan vaikuttamiseen.

Tässä mielessä median toimijoiden ja kansalaisten ymmärryksen median toiminnasta eroavat selvästi toisistaan. Journalistin ohjeiden ensimmäinen kohta, jonka mukaan ”journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen”, ei ainakaan ensi katsomalta toteudu kansalaisten mielissä kovin hyvin.

Viestintämaailman muutos on kuitenkin kiistatta herättänyt uusia kysymyksiä ja tehnyt poliittisten päättäjien, median ja kansalaisten välisten valtasuhteiden hahmottamisen entistä hankalammaksi. Näiden muutosten vaikutuksia eri ryhmien asenteille ja oletuksille median yhteiskunnallisesta roolista onkin syytä tutkia jatkossa vielä syvällisemmin. Kansalaisten arvostusten, tarpeiden ja käyttäytymisen muutoksilla on joka tapauksessa suuri merkitys tulevaisuudessa paitsi mediayhtiöille myös muun muassa viestintäpolitiikalle.

Vaikka media näyttäytyy kansalaisten silmin pitkälti osana yhteiskunnan valtakoneistoa, siitä ei voida päätellä, että suomalaiset olisivat jotenkin poikkeuksellisen kriittisiä median toimintaa kohtaan. Sisällöllisesti kansalaiset arvioivatkin tutkimuksessa median kehitystä varsin kaksijakoisesti. Yhtäältä on selvää, että kansalaiset ovat kansainvälisiin tutkimuksiin verrattuna jopa yllättävän tyytyväisiä suomalaisen journalismin laatuun. Myös luotettavuudesta ja totuudenmukaisuudesta annetut arviot kertovat kansainvälisesti poikkeuksellisen korkeasta arvostuksesta.

Toisaalta laadullisessa aineistossa tuli esiin myös vahvaa mediakritiikkiä. Tulkitsimme tuloksia niin, että median toimintaa voi arvioida eri positioista. Kansalaiset saattavat olla tyytyväisiä itse käyttämäänsä välineisiin, mutta silti ajatella, että media yhteiskunnallisena instituutiona suoriutuu huonosti. Toisaalta kritiikki esimerkiksi yksityisyyden loukkauksista tai liiasta viihteellistymisestä voi heijastaa tiettyihin välineisiin kohdistuvaa arvostelua enemmän kuin kaikkea mediaa koskevaa kritiikkiä. Esimerkiksi iltapäivälehtien ja muiden tärkeimpien uutisvälineiden väliset erot luotettavuudessa kertoo selvästi siitä, että kansalaiset arvostavat eri välineitä hyvin eri tavoin.

Toisaalta luotettavana ja arvostettuina pidetyt uutisvälineet, kuten Yleisradio, eivät voi suojautua kaikelta kritiikiltä, vaikka niiden toimintaan ollaankin laajasti ottaen tyytyväisiä. Laadullisen aineiston perustella voi todeta, että sisällöllisesti suomalaiset toivovat medialta lisää syvällistä ja asiallista keskustelua, ei yleisön perässä juoksemista. Osittain tämä on tietysti paradoksaalista siinä mielessä, että yleisön perässä juoksemista ei selvästi ajatella todellisena kansalaisten palvelemisena.

Toki on myös huomattava, että kansalaisten arviointi ei useinkaan ole kovin analyttistä ja se perustuu usein enemmän yleisiin käsityksiin, tunteisiin ja vaikutelmiin kuin harkittuihin mielipiteisiin tai omiin kokemuksiin. Se ei kuitenkaan tee tuloksista merkityksettömiä. Sen sijaan voidaan ajatella, että ne kertovat jotain laajemmin kulttuurisista arvostuksista ja yhteiskunnallisesta ilmapiiristä. Se, mitä vastaaja sanoo arvostavansa tai mihin suuntaan hän toivoo median kehittyvän, saattaa hyvin olla ristiriidassa sen kanssa, mitä hän todellisuudessa lukee ja katsoo, minkä monet vastaajat myös tutkimuksessa tunnustivat. Tämä ei kuitenkaan tarkoita että yleisömäärät olisivat jotenkin luotettavampi mittari siitä, mitä yleisö ”aidosti” haluaa tai arvostaa.

Yleisön arvostukset ja asenteet ovat joka tapauksessa monitahoisia, eikä niitä voi typistää katsojalukuihin sen enempää kuin teoreettisiin oletuksiin kansalaisten tarpeista. Jatkossa tarvitaankin lisää määrällistä ja laadullista tutkimusta sekä kansalaisten asenteissa tapahtuneista ajallisista muutoksista että niihin vaikuttavista tekijöistä.

Lähteet

- Altschull, J. Herbert (1995) *Agents of power: The media and public policy*. White Plains, N.Y.: Longman.
- Atton, Chris & James Hamilton (2008) *Alternative Journalism*. Thousand Oaks/New Delhi/Singapore: Sage.
- Barnhurst, Kevin & John Nerone (2001) *The Form of News. A History*. New York & London: The Guildford Press.
- Bech-Karlsen, Johan (2000) *Reportasjen*. Oslo: Universitetsforlag.
- Boxberg, Katja & Taneli Heikka (2009) *Lumedemokratia*. Helsinki: WSOY.
- Castells, Manuel (2009) *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.
- Chalaby, Jean (1998) *The Invention of Journalism*. Basingstoke: MacMillan.
- Chouliaraki, Lilie (2006) *The Spectatorship of Suffering*. London: Sage.
- Clegg, Stewart (1989) *Frameworks of Power*. London: Sage.
- Clegg, Stewart (2000) *Power and Authority, Resistance and Legitimacy*. In Goverde, Henri, Philip G. Cerny, Mark Haugaard and Howard Lentner (Eds.) *Power in Contemporary Politics. Theories, Practices, Globalizations*. London, Thousand Oaks and New Delhi: Sage Publications.
- Cottle, Simon (2009) *Global crisis reporting: Journalism in the global age*. Maidenhead: Open University Press.
- Couldry, Nick, Sonia Livingstone & Tim Markham (2007) *Media Consumption and Public Engagement. Beyond the Presumption of Attention*. Basingstoke: MacMillan.
- Curran, James & Nick Couldry (2003) *The Paradox of Media Power*. Teoksessa James Curran & Nick Couldry (toim.): *Contesting Media Power. Alternative Media in a Networked World*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Davies, Nick (2007) *Flat Earth News*. London: Random House.
- Dutton, William (2007) *Through the network (of Networks) – the Fifth Estate*. Inaugural Lecture, Examination Schools, Oxford University, 15 October 2007. <http://ssrn.com/abstract=1134502>
- Ekecrantz, Jan & Tom Olsson (1994) *Det redigerade samhället: om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia*. Stockholm: Carlsson.
- Findahl, Olle & Höijer, Birgitta (1984) *Begriplighetsanalys: en forskningsgenomgång och en tillämpning på nyhetsinslag i radio och TV*. Lund: Studentlitteratur.
- Frank, Thomas (2002) *One Market under God: Extreme Capitalism, Market Populism and the End of Economic Democracy*. New York: Vintage.
- Franklin, Brian (1997) *Newzak and the News Media*. London: Arnold
- Haavisto, Ilkka, Pentti Kiljunen & Martti Nyberg (2007) *Satavuotias kuntotestissä. Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2007*. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta.
- Haavisto, Ilkka & Pentti Kiljunen (2009) *Kapitalismi kansan käräjillä. Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2009*. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta.
- Hakala, Salli (2009) *Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa. Analyysi Jokelan ja Kauhajoen kriisien viestinnästä*. Communication Research Centre, University of Helsinki. Research report 2/2009.
- Hallin, Daniel C. (1989) *The “Uncensored War”: The Media and Vietnam*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Hallin, Daniel C. (1993) *We Keep America on the Top of the World: Television Journalism and the Public Sphere*. London & New York: Routledge.
- Heiskanen, Ilkka (2000) *Sivilisaatioiden sodat, kulttuurikamppailut ja antiglobalismi*. Kosmopolis 4/2000.

- Heiskanen, Markku & Minna Piispa (2006) Tulosten pohdintaa. Teoksessa Piispa, Minna & Markku Heiskanen & Juha Kääriäinen & Reino Sirén: Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225.
- Hennessy, Brendan (1990) Feature Articles. A Practical Guide to Methods and Markets. Great Britain: Heinemann.
- Herkman, Juha (2006) Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto. Median markkinointumisen ja televisioitumisen. Tampere: Vastapaino.
- Hindman, Matthew (2008) The Myth of Digital Democracy. Princeton: Princeton University Press.
- Hirvonen, Elina (2001) Lopettakaa ajojahti! Vaikka väkisin?
<<http://journalismi.uta.fi/index.php?page=artikkelit&type=artikkelit&id=41>>
- Holli, Anne Maria & Katarina Wartiovaara (1991) Kortti puhuu. Selvityksiä Tupolev-keskustelusta lehdistössä. Tasa-arvojulkaisuja, Sarja A: tutkimuksia 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Holmberg, Sören, Lennart Weibull & Lennart Nilsson (2007). National SOM 2005. SOM institute, Göteborg University. Swedish Social Science Data Service (SSD).
- Hujanen, Jaana (2006) Yleisön palvelu markkinaehtoistuvan median journalistien itseyttämisessä. Tiedotustutkimus 29:2, 30- 43.
- Hyvönen, Eero (2002) Näin Matti Ahteen nimi tuli julki - ja mitä siitä opimme. Journalismikritiikin vuosikirja 2002. Toim. Heikki Heikkilä & Marjut Helminen. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö (Tiedotustutkimus 1/2002).
- Joukkoviestimet 2009 – Finnish Mass Media. Kulttuuri ja viestintä 2010. Helsinki: Tilastokeskus.
- Järvi, Ulla (2010) Sikamainen pandemia – sosiaalisen median voima yllätti. Journalismikritiikin vuosikirja 2010. Media & Viestintä 1/2010.
- Jääsaari, Johanna (2004) YLE yleisön ehdoilla? Tutkimus suomalaisten television nykytilaa ja tulevaisuutta koskevista arvostuksista. YLE Yleisötutkimus, Tutkimuksia 5/2004.
- Jääsaari, Johanna, Ullamaija Kivikuru, Minna Aslama, & Laura Juntunen (ilmestyy 2010) Median tuottama kansalaisuus: tulkintaa raameista ja rakenteista. Teoksessa Pietikäinen, Petteri (toim.): Valta Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kantola, Anu (2004) Markkinakuri ja managerivalta: poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä. Helsingin yliopisto, Viestinnän laitos Julkaisuja 6/Loki-kirjat
- Karppinen, Kari & Johanna Jääsaari (2007) Suomalaisten käsityksiä median vallasta. Helsingin yliopisto, SSKH.
<<http://sockom.helsinki.fi/fiss/suomi/teemaalueet/journalismi/valta/raportti%20271207.pdf>>
- Kivikuru, Ullamaija (toim.)(2002) Laman julkisivut: media, kansa ja eliitit 1990-luvun talouskriisissä. Helsinki: Palmenia-kustannus
- Kivikuru, Ullamaija (tulossa) ”Nyhetisering: en allätande genre”. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija (toim.): *Media, makt och mammon*. SSKH Meddelanden
- Kunelius, Risto, Elina Noppari & Esa Reunanen (2009) Media vallan verkoissa. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A112/2009.
- Lammi-Taskula, Johanna (toim.) (1994) Sukupuoli, media ja presidentinvaalit. Tasa-arvojulkaisuja 1/1994. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Lund, Anker Brink, Eivind Smith, Lennart Weibull och Olof Petersson (2007) Medierna och yttrandefriheten. Stockholm: SNS Förlag.
- Maasilta, Mari (2010) Suomen televisio ja monikulttuuriset yhteisöt. Tampere University Press.
- Manning, Paul (2001) News and News Sources. A Critical Introduction. London: Sage.

- Matikainen, Janne (2009) Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009.
- McChesney, Robert (1999) Rich Media, Poor Democracy. Communication Politics in Dubious Times. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- McKee, Alan (2005) The Public Sphere: An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press.
- McNair, Brian (2006) Cultural Chaos: Journalism, News and Power in a Globalised World. London: Routledge.
- Mäkelä, Anna (2002) Kämpälöinnin jälki. Journalismikritiikin vuosikirja 2002. Toim. Heikki Heikkilä & Marjut Helminen. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö (Tiedotustutkimus 1/2002).
- Mörä, Tuomo (1999) EU-journalismin anatomia. Mediasisältöjä muokanneet tekijät ennen kansanäänestystä 1994. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, sarja 1A/2/1999.
- Nieminen, Hannu (2004) Kansalaisvaikuttaminen tietoyhteiskunnassa – puheenvuoro tutkimuksen tarpeista. Teoksessa Borg, Sami (toim.) Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. <<http://www.om.fi/28735.htm>>
- Nieminen, Hannu (2006) Kansa seisoi loitompana. Kansallisen julkisuuden rakentuminen Suomessa 1809-1917. Tampere: Vastapaino.
- Nordgren, Stefan (2009) Rädda världen och gör det i en Ford. Produktplacering i den finländska tv-världen. Pro gradu, Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.
- Nousiainen, Reetta (2008) Häirintää, kähmintää – ja ylilyöntejä. *Journalisti* 21.2.2008.
- Ovaskainen, Emma-Leena (2008) Pakko katsoa. Väkivaltaotsikoiden kuvitus Iltasanomien ja Iltalehden lööpeissä vuosina 1985, 1995, 2000, 2005 ja 2006. Pro gradu, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.
- Owusu, Johanna (2008) Kansainvälisten uutiskuvatoimistojen vaihtoehtoinen kuvatarjonta Saharan eteläpuolisen Afrikan maista. Pro gradu, TAIK, Visuaalisen journalismin koulutusohjelma
- Pallaskallio, Ritva (2003) Uutisaika. Finiittiverbin aikamuodoista katastrofiuutisissa 1892–1994. *Virittäjä* 1/2003 (27–45)
- Palo, Hanna (2006) Samma nyhet? - En avhandling om hurdana nyheter som görs från presskonferenser och varför de blir som de blir. Pro gradu, Helsingin yliopisto, viestintä.
- Pew Research Center (2007) Views of Press Values and Performance. <<http://people-press.org/reports/pdf/348.pdf>>
- Pew Research Center (2008) Audience Segments in a Changing News Environment. <<http://people-press.org/reports/pdf/444.pdf>>
- Pew Research Center (2009) Public Evaluations of the News Media. <http://people-press.org/reports/pdf/543.pdf>
- Price, Monroe E. (2002) Media and Sovereignty. The Global Information Revolution and its Challenge to State Power. Cambridge, MA: MIT Press.
- Puustinen, Liina (2002) Tapaus Ahde "mediatuomioistuimessa". Journalismikritiikin vuosikirja 2002. Toim. Heikki Heikkilä & Marjut Helminen. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö (Tiedotustutkimus 1/2002).
- Saloniemi, Aira & Risto Suikkanen (2007) Suomalaisen median vuosiseuranta. pilottitutkimus 2006. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja B 46/2007.
- Raittila, Pentti & Paula Haara, Laura Kangasluoma, Kari Koljonen, Ville Kumpu & Jari Väliaverronen (2009) *Kauhajoien koulusurmat mediassa*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö. Sarja A 111.

- Ridell, Seija (1998) Tolkullistamisen politiikkaa: televisioutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis
- Ruostesaari, Ilkka (2003) Valta muutoksessa. Helsinki: WSOY.
- Saloniemi, Aira & Risto Suikkanen (2007) Suomalaisen median vuosiseuranta. pilottitutkimus 2006. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja B 46/2007.
- Sassi, Sinikka (2009) Mitä kuuluu yleisölle verkkoviestinnän aikakaudella? Teoksessa Kotilainen, Sirkku (toim.): Suhteissa mediaan. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99.
- Scott, John (2001) Power. Cambridge: Polity Press.
- Sparks, Colin (2007) Globalization, Development and the Mass Media. Los Angeles: Sage.
- Tötterman, Laura (2009) Sensationalisering av nyhetsrubriker En undersökning av Hufvudstadsbladet och Finska Notisbyrån. Pro gradu, Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.
- Uimonen, Risto (2009) Median mahti. Helsinki: WSOY.
- Vesa, Juho (2009) Nuhteita Vahtikoiralle. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.
- Väliverronen, Esa (2009) Journalismin muutoksia jäljittämässä. Teoksessa Väliverronen, Esa (toim): Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus
- von Weissenberg, Andreas (2008) Ett kaljedoskop mot världen. Valt.kandidaatin tutkielma, Helsingin yliopisto, SSKH.

Liite 1: Kyselylomake

LOMAKE – Media ja valta

Hyvää päivää olen Suomen Gallupin haastattelija XX. Teemme tänään tutkimusta mediasta ja sen asemasta ja tehtävistä yhteiskunnassamme. Sopiiko, että esitän Teille asiasta kysymyksiä. Aikaa kulunee parisenkymmentä minuuttia.

T1 Sukupuoli (ei kysytä)

- 1 Nainen
- 2 Mies

T2 Kysyisin aluksi tutkimuskiintiöitämme varten ikäänne?

_____ vuotta

T3 Entä mikä on asuinkuntanne?

T4 Mikä on äidinkielenne?

- 2 Suomi
- 3 Ruotsi
- 1 Muu , (mikä? _____)

1 Missä määrin mielestänne medialla on valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa?

VAIHTOEHDOT	3	Liikaa
	2	Sopivasti
	1	Liian vähän
	4	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

2 Onko median valta mielestänne lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt ennallaan viime aikoina?

VAIHTOEHDOT	3	Lisääntynyt
	2	Pysynyt ennallaan
	1	Vähentynyt
	4	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

3 Mikä viestintäväline on teille itsellenne tärkein arkipäivän uutislähde?

- 1 Televisio
- 2 Radio
- 3 Sanomalehti
- 4 Iltapäivälehdet

- 5 Ilmaisjakelulehdet
- 6 Internet
- 7 Joku muu

4 Onko kotiinne tilattu jokin päivittäin (tai lähes päivittäin) ilmestyvä sanomalehti?

- 1 Kyllä, mikä?
- 2 Ei
- 3 Ei tiedä

AVOIN ESIKOODIT, EI LUETELLA

- 1 Aamulehti
- 2 Etelä-Saimaa
- 3 Etelä-Suomen Sanomat
- 4 Helsingin Sanomat
- 5 Huvudstadsbladet
- 6 Hämeen Sanomat
- 7 Ilkka
- 8 Kainuun Sanomat
- 9 Kaleva
- 10 Karjalainen
- 11 Kauppalehti
- 12 Keskipohjanmaa
- 13 Keskisuomalainen
- 14 Kotimaa
- 15 Kymen Sanomat
- 16 Lapin Kansa
- 17 Maaseudun tulevaisuus
- 18 Pohjalainen
- 19 Satakunnan Kansa
- 20 Savon Sanomat
- 21 Taloussanomat
- 22 Turun Sanomat
- 23 Vasabladet
- 24 Åbo Underrättelser

- 24 MUU, mikä? _____

5 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten Internetin käyttöänne (missä tahansa tavanomaisena päivänä)?

- 1 Useita tunteja joka päivä
- 2 Muutaman kerran päivässä
- 3 Muutaman kerran viikossa
- 4 Muutaman kerran kuukaudessa

- 5 Satunnaisesti
- 6 En käytä lainkaan Internetiä

6 Miten luotettavina pidätte seuraavia valtakunnallisia uutisorganisaatioita? Arvioikaa kutakin seuraavalla asteikolla...

VAIHTOEHDOT	5	Luottaa erittäin paljon
	4	Luottaa melko paljon
	3	Ei luota paljon eikä vähän
	2	Luottaa vain vähän
	1	Ei luota lainkaan
	6	Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)

ROTATOIDAAN

- Helsingin Sanomat
- Huvudstadsbladet
- Ilta-Sanomat
- Iltalehti
- Ylen uutiset
- MTV3:n uutiset
- Nelosen uutiset
- STT:n uutiset

- Entä tilaamanne sanomalehti/lehdet? (automaattisesti kysymyksen 5 perusteella)

7 Mitä seuraavista olette käyttäneet tai olette osallistuneet viimeisen vuoden aikana?

VAIHTOEHDOT	2	Kyllä
	1	Ei

- Lukenut Internetin keskustelupalstaa
- Kirjoittanut Internetin keskustelupalstalle
- Lukenut tai kommentoinut blogeja
- Pitänyt itse blogia
- Käynyt yhteisösivustoilla (kuten esim. You Tube, MySpace, Facebook)
- Jakanut yhteisösivustojen kautta tiedostoja (esim. kuvia, videoleikkeitä)

8 Seuraavaksi luettelen joitakin väittämiä joukkoviestinnästä ja journalismista. Kerrokaa erikseen kuinka samaa tai eri mieltä olette kustakin?

VAIHTOEHDOT	5	Täysin samaa mieltä
	4	Osittain samaa mieltä
	3	Ei samaa eikä eri mieltä
	2	Osittain eri mieltä
	1	Täysin eri mieltä
	6	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

- Julkkisjournalismi ei kuulu sanomalehtiin
- Median tulee esittää mielipiteitä ja ottaa kantaa myös uutistarjonnassa
- Medialla on suuri vaikutus tavallisten ihmisten poliittisiin mielipiteisiin
- Medialla on suuri vaikutus tärkeisiin poliittisiin päätöksiin
- Toimittajat värittävät usein uutisia omien mielipiteidensä mukaisiksi
- Suurten medioiden uutiset käsittelevät enimmäkseen sitä mitä tapahtuu Helsingissä
- Tänä päivänä uutiset ovat vähemmän asiallisia kuin ennen
- Yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa
- Suomalainen media antaa tilaa erilaisille yhteiskunnallisille näkemyksille
- Naisilla ja miehillä on Suomessa yhtä hyvät mahdollisuudet saada äänensä esiin mediassa

9 Kuinka tyytyväinen olette suomalaisen journalismin laatuun yleisesti ottaen?

VAIHTOEHDOT	4	Erittäin tyytyväinen
	3	Melko tyytyväinen
	2	Melko tyytymätön
	1	Erittäin tyytymätön
	5	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

10 Suomalaiset joukkoviestimet ovat sopineet noudattavansa uutisvälityksessä tiettyjä ns. eettisiä periaatteita. Luettelen seuraavassa joitakin näistä. Pyytäisin teitä kertomaan, kuinka hyvin nämä periaatteet mielestänne toteutuvat suomalaisessa mediassa tänä päivänä?

VAIHTOEHDOT	4	Erittäin hyvin
	3	Melko hyvin
	2	Melko huonosti
	1	Erittäin huonosti
	5	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

- Journalistista päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle
- Tiedonvälityksen on oltava totuudenmukaista
- Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja fakta fiktiosta
- Piilomainonta on torjuttava
- Etnistä alkuperää tai seksuaalista suuntautumista ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti
- Median on kunnioitettava vallanpitäjien yksityisyyttä
- Median on kunnioitettava julkkisten yksityisyyttä
- Median on kunnioitettava tavallisten ihmisten yksityisyyttä
- Rikoksista epäiltyjä ei saa tuomita etukäteen mediassa

11 Kuinka paljon vaikutusvaltaa kullakin seuraavista tahoista on mielestänne siihen, mitä suomalaisessa mediassa kerrotaan?

VAIHTOEHDOT	5	Liian paljon
	4	Paljon
	3	Jonkin verran
	2	Vähän
	1	Liian vähän
	6	Ei osaa sanoa (SPONTAANI)

ROTATOIDAAN

- Mediatyhtiöiden omistajat
- Suuryritykset
- Julkkikset
- Hallitus
- Poliitikot
- Virkamiehet
- Lukijat, katsojat, kuuntelijat
- Mainostajat
- Älymystö
- Etujärjestöt
- Kansalaisjärjestöt ja aktivistit
- Yksittäiset toimittajat

12 Joukkoviestimillä on länsimaaisessa yhteiskunnassa nähty eri aikoina erilaisia tehtäviä. Kuinka hyvin suomalainen media suoriutuu tänä päivänä seuraavista tehtävistä? Arvioi kutakin perinteisellä kouluarvosana asteikolla, missä 10 tarkoittaa erinomaista, 4 heikkoa ja muut arvosanat näiden väliin jääviä mielipiteitä

10 --- 4 0=Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida

ROTATOIDAAN ARVIOINTIKOhteita

- Vallan vahtikoirana toimiminen
- Yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen
- Yhteenkuuluvuuden edistäminen
- Vallanpitäjistä riippumattoman tiedon välittäminen
- Suvaitsevaisuuden vahvistaminen
- Suomalaisen kulttuurin edistäminen
- Kansalaisten sivistäminen
- Varoittaminen kriiseistä ja uhkaavista vaaroista
- Rentouttavan ajankulun tarjoaminen
- Hyödyllisen tiedon tarjoaminen ihmisten arkeen

***

LOPUKSI MUUTAMIA TAUSTAKYSYMYKSIÄ AINEISTON TILASTOLLISTA LUOKITTELUA VARTEN

T5 Mikä on ylin koulutuksenne?

LUETTELE TARVITTAESSA 1-8

- 1 Peruskoulun ala-aste, kansakoulu
- 2 Peruskoulun yläaste, keskikoulu
- 3 Ammatillinen perustutkinto, ammattikoulu
- 4 Ylioppilas
- 5 Opistoasteen ammatillinen tutkinto
- 6 Ylempi opistoasteen tutkinto, ammattikorkeakoulututkinto, alempi yliopiston tai korkeakoulun akateeminen tutkinto
- 7 Yliopiston tai korkeakoulun ylempi akateeminen tutkinto tai enemmän
- 8 Muu
- 9 Ei osaa sanoa

T6 Entä mihin ammattiryhmään kuulutte?

LUETTELE TARVITTAESSA 1-9

- 1 Maatalousyrittäjä tai muu yrittäjä, ammatinharjoittaja
- 2 Johtavassa asemassa toisen palveluksessa tai ylempi toimihenkilö
- 3 Alempi toimihenkilö
- 4 Työntekijä
- 5 Eläkeläinen
- 6 Koululainen, opiskelija
- 7 Kotiäiti tai -isä
- 8 Työtön
- 9 Muu
- 10 Ei osaa/halua sanoa

T7 Jos eduskuntavaalit järjestettäisiin nyt, mitä puoluetta äänestäisitte?

AVOIN ESIKOODIT, EI LUETELLA

- 1 Kansallinen Kokoomus (KOKOOMUS)
- 2 Perussuomalaiset
- 3 (Rauhan ja Sosialismin puolesta –)Kommunistinen Työväenpuolue
- 4 Ruotsalainen kansanpuolue (RKP)
- 5 Suomen Keskusta. (KESKUSTA)
- 6 Suomen Kommunistinen Puolue. (SKP)
- 7 Suomen Kristillisdemokraatit (KD); (ent. Kristillinen liitto)
- 8 Suomen Senioripuolue
- 9 Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p. (SOSIAALIDEMOKRAATIT)
- 10 Vasemmistoliitto r.p
- 11 Vihreä liitto r.p. (VIHREÄT)
- 12 Ei osaa sanoa / ei halua sanoa

Liite 2: Media ja valta -kyselytutkimus 11/2007: suorat ja-kaumat

TNS GALLUP

Sukupuoli (ei kysytä)			
Nainen	50%	502	1004
Mies	50%	502	
Ikä			
15 - 40 v	45%	447	1004
41 - 79 v	55%	557	
UUSI Aluekiintiö 1000			
Pääkaupunkiseutu	18%	185	1004
Muu Uusimaa (Uusimaa poisluettuna pääkaupunkiseutu+ Itä-Uusimaa)	9%	86	
Varsinais-Suomi+Satakunta	13%	133	
Kanta-Häme+Päijät Häme	7%	72	
Pirkanmaa	9%	88	
Keski-Suomi	5%	53	
Kymenlaakso+Etelä-Karjala+ Etelä-Savo	9%	94	
Pohjois-Savo+ Pohjois-karjala	8%	82	
Eteläpohjanmaa+Keskipohjanmaa+Pohjanmaa (österbotten)	8%	85	
Pohjois-Pohjanmaa	7%	72	
Lappi+kainuu	5%	54	
Mikä on äidinkielenne?			
Suomi	96%	966	1004
Ruotsi	3%	28	
Muu, mikä?	1%	10	
Missä määrin mielestänne medialla on valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa?			
LUETTELE 3-1			
Liian vähän	1%	6	1004
Sopivasti	49%	489	
Liikaa	49%	494	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	15	
Onko median valta mielestänne lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt ennallaan viime aikoina?			
LUETTELE 3-1			
Vähentynyt	1%	11	1004
Pysynyt ennallaan	17%	170	
Lisääntynyt	81%	811	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	12	
Mikä viestintäväline on teille itsellenne tärkein arkipäivän uutislähde?			
EI LUETELLA			
Televisio	44%	445	1004
Radio	15%	152	
Sanomalehti	23%	234	
Iltapäivälehdet	0%	3	
Ilmaisjakelulehdet	0%	1	
Internet	16%	159	
Joku muu	0%	4	
EOS	1%	6	
Onko kotiinne tilattu jokin päivittäin (tai lähes päivittäin) ilmestyvä sanomalehti?			
EI LUETELLA			
Aamulehti	7%	70	1004
Etelä-Saimaa	1%	11	
Etelä-Suomen Sanomat	2%	22	
Helsingin Sanomat	22%	225	
Huvudstadsbladet	2%	18	
Hämeen Sanomat	1%	11	
Ilkka	3%	31	
Kainuun Sanomat	2%	19	
Kaleva	5%	49	
Karjalainen	2%	20	
Kauppalehti	1%	6	
Keskipohjanmaa	2%	18	

Keskisuomalainen	4%	40
Kotimaa	0%	2
Kymen Sanomat	1%	9
Lapin Kansa	1%	13
Maaseudun tulevaisuus	1%	11
Pohjalainen	2%	17
Satakunnan Kansa	2%	20
Savon Sanomat	4%	37
Taloussanomat	0%	5
Turun Sanomat	5%	47
Vasabladet	0%	1
Åbo Underrättelser	0%	5
MUU, mikä?	14%	139
Ei	25%	253
Ei tiedä	1%	8

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten internetin käyttööne (missä tahansa tavanomaisena päivänä)? LUETTELE 1-6

Useita tunteja joka päivä	13%	130	1004
Muutaman kerran päivässä	44%	442	
Muutaman kerran viikossa	19%	192	
Muutaman kerran kuukaudessa	3%	29	
Satunnaisesti	5%	51	
En käytä lainkaan internetiä	16%	160	
Eos	0%	0	

MITEN LUOTETTAVINA PIDÄTTE SEURAAVIA VALTAKUNNALLISIA UUTISORGANISAATIOITA? ARVIOIKAA KUTAKIN SEURAAVALLA ASTEIKOLLA

Helsingin Sanomat

LUETTELE 5 - 1

Ei luota lainkaan	1%	9	1004
Luottaa vain vähän	3%	28	
Ei luota paljon eikä vähän	10%	99	
Luottaa melko paljon	46%	459	
Luottaa erittäin paljon	20%	202	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	21%	207	

Huvudstadsbladet

LUETTELE 5 - 1

Ei luota lainkaan	2%	23	1004
Luottaa vain vähän	1%	15	
Ei luota paljon eikä vähän	10%	101	
Luottaa melko paljon	16%	162	
Luottaa erittäin paljon	5%	51	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	65%	652	

Iltta-Sanomat

LUETTELE 5 - 1

Ei luota lainkaan	12%	119	1004
Luottaa vain vähän	39%	390	
Ei luota paljon eikä vähän	28%	284	
Luottaa melko paljon	14%	143	
Luottaa erittäin paljon	1%	7	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	6%	61	

Iltalehti

LUETTELE 5 - 1

Ei luota lainkaan	12%	123	1004
Luottaa vain vähän	39%	395	
Ei luota paljon eikä vähän	27%	273	
Luottaa melko paljon	13%	126	
Luottaa erittäin paljon	1%	9	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	8%	78	

Ylen uutiset

LUETTELE 5 - 1

Ei luota lainkaan	0%	3	1004
Luottaa vain vähän	1%	9	
Ei luota paljon eikä vähän	3%	35	
Luottaa melko paljon	50%	503	
Luottaa erittäin paljon	44%	442	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	1%	12	

MTV3:n uutiset

LUETTELE 5 - 1			
Ei luota lainkaan	0%	3	1004
Luottaa vain vähän	1%	12	
Ei luota paljon eikä vähän	10%	97	
Luottaa melko paljon	55%	555	
Luottaa erittäin paljon	32%	321	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	2%	16	

Nelosen uutiset

LUETTELE 5 - 1			
Ei luota lainkaan	1%	12	1004
Luottaa vain vähän	3%	35	
Ei luota paljon eikä vähän	15%	146	
Luottaa melko paljon	44%	439	
Luottaa erittäin paljon	20%	199	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	17%	173	

STT:n uutiset

LUETTELE 5 - 1			
Ei luota lainkaan	1%	6	1004
Luottaa vain vähän	1%	14	
Ei luota paljon eikä vähän	5%	50	
Luottaa melko paljon	41%	414	
Luottaa erittäin paljon	44%	440	
Ei osaa sanoa/ei tunne (SPONTAANI)	8%	80	

KÄYTTÄÄ VÄHINTÄÄN SATUNNAISESTI INTERNETIÄ

MITÄ SEURAAVISTA OLETTE KÄYTTÄNYT TAI OSALLISTUNUT VIIMEISEN VUODEN AIKANA?

Lukenut internetin keskustelupalstaa			
Ei	41%	345	844
Kyllä	59%	498	
Eos	0%	1	

Kirjoittanut Internetin keskustelupalstalle			
Ei	77%	652	844
Kyllä	23%	191	
Eos	0%	1	

Lukenut tai kommentoinut blogeja			
Ei	66%	561	844
Kyllä	33%	281	
Eos	0%	2	

Pitänyt itse blogia			
Ei	96%	811	844
Kyllä	4%	32	
Eos	0%	1	

Käynyt yhteisösivustoilla (kuten esim. You Tube, MySpace, Facebook)			
Ei	44%	368	844
Kyllä	56%	475	
Eos	0%	1	

Jakanut yhteisösivustojen kautta tiedostoja (esim. kuvia, videoleikkeitä)			
Ei	86%	728	844
Kyllä	14%	116	
Eos	0%	0	

Seuraavaksi luettelen joitakin väittämiä joukkoviestinnästä ja journalismista. Kertokaa erikseen kuinka samaa tai eri mieltä olette kustakin?

KUINKA SAMAA TAI ERI MIELTÄ OLETTE KUSTAKIN?

Julkisjournalismi ei kuulu sanomalehtiin

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	5%	55	1004
Osittain eri mieltä	13%	134	
Ei samaa eikä eri mieltä	19%	191	
Osittain samaa mieltä	28%	281	
Täysin samaa mieltä	31%	313	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	30	

Median tulee esittää mielipiteitä ja ottaa kantaa myös uutistarjonnassa

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	7%	66	1004
Osittain eri mieltä	10%	105	
Ei samaa eikä eri mieltä	20%	204	
Osittain samaa mieltä	39%	388	
Täysin samaa mieltä	22%	222	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	19	

Medialla on suuri vaikutus tavallisten ihmisten poliittisiin mielipiteisiin

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	2%	24	1004
Osittain eri mieltä	4%	44	
Ei samaa eikä eri mieltä	10%	97	
Osittain samaa mieltä	47%	475	
Täysin samaa mieltä	36%	359	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	0%	5	

Medialla on suuri vaikutus tärkeisiin poliittisiin päätöksiin

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	7%	68	1004
Osittain eri mieltä	16%	158	
Ei samaa eikä eri mieltä	19%	194	
Osittain samaa mieltä	42%	423	
Täysin samaa mieltä	15%	146	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	15	

Toimittajat värittävätkä usein uutisia omien mielipiteidensä mukaisiksi

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	4%	38	1004
Osittain eri mieltä	13%	126	
Ei samaa eikä eri mieltä	19%	186	
Osittain samaa mieltä	39%	390	
Täysin samaa mieltä	24%	241	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	23	

Suurten medioiden uutiset käsittelevät enimmäkseen sitä mitä tapahtuu Helsingissä

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	7%	69	1004
Osittain eri mieltä	22%	216	
Ei samaa eikä eri mieltä	21%	206	
Osittain samaa mieltä	35%	351	
Täysin samaa mieltä	15%	152	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	10	

Tänä päivänä uutiset ovat vähemmän asiallisia kuin ennen

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	11%	110	1004
Osittain eri mieltä	21%	209	
Ei samaa eikä eri mieltä	22%	216	
Osittain samaa mieltä	30%	298	
Täysin samaa mieltä	13%	132	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	39	

Yleinen etu vaatii median toiminnan nykyistä tarkempaa valvontaa

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	7%	71	1004
Osittain eri mieltä	13%	129	
Ei samaa eikä eri mieltä	17%	174	
Osittain samaa mieltä	33%	336	
Täysin samaa mieltä	27%	267	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	27	

Suomalainen media antaa tilaa erilaisille yhteiskunnallisille näkemyksille

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	3%	29	1004
Osittain eri mieltä	13%	128	
Ei samaa eikä eri mieltä	22%	220	
Osittain samaa mieltä	41%	413	
Täysin samaa mieltä	18%	183	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	31	

Naisilla ja miehillä on Suomessa yhtä hyvät mahdollisuudet saada äänensä esiin mediassa

LUETTELE 5 - 1			
Täysin eri mieltä	5%	54	1004
Osittain eri mieltä	16%	161	
Ei samaa eikä eri mieltä	10%	99	
Osittain samaa mieltä	31%	308	

Täysin samaa mieltä	37%	370
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	12

Kuinka tyytyväinen olette suomalaisen journalismin laatuun yleisesti ottaen?

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin tyytymätön	1%	14	1004
Melko tyytymätön	11%	108	
Melko tyytyväinen	78%	781	
Erittäin tyytyväinen	9%	91	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	10	

Suomalaiset joukkoviestimet ovat sopineet noudattavansa uutisvälityksessä tiettyjä ns. eettisiä periaatteita. Luettelen seuraavassa joitakin näistä. Pyytäisin teitä kertomaan, kuinka hyvin nämä periaatteet mielestänne toteutuvat suomalaisessa mediassa tänä päivänä?

MIELESTÄNNE PERIAATTEET TOTEUTUVAT SUOMALAISESSA MEDIASSA TÄNÄ PÄIVÄNÄ?

Valtaa päättää sisällöstä ei saa koskaan luovuttaa toimituksen ulkopuolelle

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	2%	25	1004
Melko huonosti	18%	181	
Melko hyvin	60%	600	
Erittäin hyvin	10%	102	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	10%	96	

Tiedonvälityksen on oltava totuudenmukaista

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	2%	16	1004
Melko huonosti	16%	163	
Melko hyvin	54%	539	
Erittäin hyvin	27%	267	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	19	

Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja fakta fiktiosta

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	3%	29	1004
Melko huonosti	23%	233	
Melko hyvin	48%	479	
Erittäin hyvin	23%	227	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	36	

Piilomainonta on torjuttava

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	8%	78	1004
Melko huonosti	33%	331	
Melko hyvin	39%	394	
Erittäin hyvin	16%	157	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	44	

Etnistä alkuperää tai seksuaalista suuntautumista ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	7%	67	1004
Melko huonosti	23%	230	
Melko hyvin	46%	460	
Erittäin hyvin	21%	211	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	36	

Median on kunnioitettava vallanpitäjien yksityisyyttä

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	12%	119	1004
Melko huonosti	39%	394	
Melko hyvin	32%	324	
Erittäin hyvin	14%	136	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	31	

Median on kunnioitettava julkkisten yksityisyyttä

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	17%	170	1004
Melko huonosti	44%	438	
Melko hyvin	27%	274	
Erittäin hyvin	10%	104	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	18	

Median on kunnioitettava tavallisten ihmisten yksityisyyttä

LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	7%	68	1004
Melko huonosti	22%	217	

Melko hyvin	44%	444	
Erittäin hyvin	26%	257	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	18	
Rikoksesta epäiltyä ei saa tuomita etukäteen mediassa			
LUETTELE 4 - 1			
Erittäin huonosti	8%	79	1004
Melko huonosti	32%	326	
Melko hyvin	37%	369	
Erittäin hyvin	20%	202	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	28	
Mediayhtiöiden omistajat			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	1%	9	1004
Vähän	7%	71	
Jonkin verran	28%	280	
Paljon	41%	407	
Liian paljon	17%	174	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	6%	63	
Suuryritykset			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	1%	11	1004
Vähän	7%	73	
Jonkin verran	31%	308	
Paljon	40%	403	
Liian paljon	17%	174	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	35	
Julkkikset			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	3%	28	1004
Vähän	22%	223	
Jonkin verran	39%	390	
Paljon	22%	225	
Liian paljon	12%	117	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	21	
Hallitus			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	2%	21	1004
Vähän	6%	65	
Jonkin verran	31%	309	
Paljon	45%	455	
Liian paljon	12%	124	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	30	
Poliitikot			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	2%	16	1004
Vähän	9%	90	
Jonkin verran	36%	358	
Paljon	40%	397	
Liian paljon	12%	120	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	23	
Virkamiehet			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	5%	49	1004
Vähän	19%	190	
Jonkin verran	42%	423	
Paljon	24%	242	
Liian paljon	7%	71	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	3%	29	
Lukijat, katsojat, kuuntelijat			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	20%	196	1004
Vähän	36%	359	
Jonkin verran	34%	339	
Paljon	9%	92	
Liian paljon	1%	7	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	1%	11	
Mainostajat			
LUETTELE 5-1.			

Liian vähän	2%	17	1004
Vähän	8%	78	
Jonkin verran	32%	324	
Paljon	40%	398	
Liian paljon	17%	171	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	2%	16	
Älymystö			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	8%	76	1004
Vähän	16%	165	
Jonkin verran	42%	423	
Paljon	21%	214	
Liian paljon	5%	51	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	7%	75	
Etujärjestöt			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	3%	32	1004
Vähän	10%	101	
Jonkin verran	40%	406	
Paljon	31%	309	
Liian paljon	11%	114	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	42	
Kansalaisjärjestöt ja aktivistit			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	7%	73	1004
Vähän	24%	243	
Jonkin verran	44%	439	
Paljon	16%	157	
Liian paljon	6%	56	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	36	
Yksittäiset toimittajat			
LUETTELE 5-1.			
Liian vähän	4%	40	1004
Vähän	19%	190	
Jonkin verran	45%	450	
Paljon	23%	233	
Liian paljon	5%	50	
Ei osaa sanoa (SPONTAANI)	4%	41	

Joukkoviestimillä on länsimaisessa yhteiskunnassa nähty eri aikoina erilaisia tehtäviä. Kuinka hyvin suomalainen media suoriutuu tänä päivänä seuraavista tehtävistä? Arvioikaa kutakin perinteisellä kouluarvosana asteikolla, missä 10 tarkoittaa erinomaista, 4 heikkoa ja muut arvosanat näiden väliin jääviä mielipiteitä.

KUINKA HYVIN SUOMALAINEN MEDIA SUORIUTUU TÄNÄ PÄIVÄNÄ SEURAAVISTA TEHTÄVISTÄ?

Vallan vahtikoirana toimiminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	22	
5	4%	41	
6	11%	110	
7	36%	358	
8	32%	323	
9	10%	105	
10 = Erinomainen	2%	18	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	3%	27	

Yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	1%	7	
5	3%	29	
6	10%	105	
7	29%	296	
8	39%	393	
9	14%	145	
10 = Erinomainen	2%	16	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	13	

Yhteenkuuluvuuden edistäminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	24	
5	8%	81	
6	25%	254	
7	37%	369	
8	22%	219	
9	3%	33	
10 = Erinomainen	0%	5	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	2%	19	

Vallanpitäjistä riippumattoman tiedon välittäminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	25	
5	5%	49	
6	17%	166	
7	32%	318	
8	32%	317	
9	10%	97	
10 = Erinomainen	1%	12	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	2%	20	

Suvaitsevaisuuden vahvistaminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	3%	31	
5	5%	53	
6	17%	166	
7	37%	370	
8	30%	299	
9	5%	55	
10 = Erinomainen	1%	15	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	15	

Suomalaisen kulttuurin edistäminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	20	
5	3%	32	
6	10%	97	
7	29%	291	
8	40%	400	
9	14%	136	
10 = Erinomainen	2%	17	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	11	

Kansalaisten sivistäminen

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	22	
5	6%	59	
6	12%	124	
7	28%	286	
8	36%	359	
9	13%	129	
10 = Erinomainen	1%	15	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	10	

Varoittaminen kriiseistä ja uhkaavista vaaroista

-----	0%	0	1004
4 = Heikko	1%	15	
5	3%	33	
6	9%	90	
7	19%	189	

8	32%	326	
9	28%	285	
10 = Erinomainen	5%	55	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	11	
Rentouttavan ajankulun tarjoaminen			
-----	0%	0	1004
4 = Heikko	2%	20	
5	4%	41	
6	10%	99	
7	23%	229	
8	32%	321	
9	22%	225	
10 = Erinomainen	6%	57	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	12	
Hyödyllisen tiedon tarjoaminen ihmisten arkeen			
-----	0%	0	1004
4 = Heikko	1%	11	
5	3%	35	
6	7%	66	
7	21%	211	
8	38%	385	
9	25%	249	
10 = Erinomainen	4%	40	
Ei osaa sanoa/ei voi tai halua arvioida	1%	7	

LOPUKSI MUUTAMIA TAUSTAKYSYMYKSIÄ AINEISTON TILASTOLLISTA LUOKITTELUA VARTEN

Mikä on ylin koulutuksenne?

LUETTELE TARVITTAESSA 1-8			
Peruskoulun ala-aste, kansakoulu	8%	78	1004
Peruskoulun yläaste, keskikoulu	15%	155	
Ammatillinen perustutkinto, ammattikoulu	26%	258	
Ylioppilas	9%	95	
Ammattikorkeakoulu- tai opistotutkinto, alempi akateeminen tutkinto	29%	294	
Ylempi akateeminen tutkinto tai enemmän	11%	108	
Muu	1%	13	
Ei osaa sanoa	0%	3	

Entä mihin ammattiryhmään kuulutte?

LUETTELE TARVITTAESSA 1-9			
Yrittäjä, maatalousyrittäjä	8%	85	1004
Ylempi toimihenkilö tai johtavassa asemassa toisen palveluksessa	15%	146	
Alempi toimihenkilö	11%	114	
Työntekijä	27%	269	
Eläkeläinen	19%	193	
Koululainen, opiskelija	14%	141	
Kotiäiti tai -isä	2%	18	
Työtön	1%	15	
Muu	2%	17	
Ei osaa/halua sanoa	1%	6	

Jos eduskuntavaalit järjestettäisiin nyt, mitä puoluetta äänestäisitte?

AVOIN ESIKOODIT, EI LUETELLA			
Kokoomus	16%	156	1004
Keskusta	20%	197	
Kristillisdemokraatit, ent. Kristillinen liitto	2%	24	
Perussuomalaiset	3%	32	
Ruotsalainen kansanpuolue (RKP)	1%	12	
Suomen Kommunistinen Puolue (SKP)	0%	2	
Suomen Senioripuolue	0%	1	
Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP, demarit)	13%	127	
Vasemmistoliitto	4%	36	
Vihreä liitto (VIHREÄT)	9%	86	
Muu	1%	6	
Ei osaa sanoa / ei halua sanoa	32%	325	

SSKH Notat 1998

SSKH Reports and Discussion Papers 1998

1/98

Åsa Rosengren och Gunborg Jakobsson

Äldreomsorgen i Norden – med exempel från Herlev, Jakobstad, Sandefjord och Stockholm. Nordiska modellkommunprojektet NOVA.

2/98

Gunborg Jakobsson och Åsa Rosengren

Kartläggning av äldreomsorgen i fem nordiska kommuner. Herlev, Akureyri, Jakobstad, Sandefjord och Katarina-Sofia socialdistrikt, Stockholm. Nordiska modellkommunprojektet NOVA.

3/98

Susanne Jungerstam-Mulders

Extreme Right-wing Parties: Ideological, Protest or Racist Parties.

4/98

Kjell Andersson

Näringsutvecklingen i sydvästra Finlands skärgård 1985–1995. Tolv kommuner i ljuset av offentlig statistik.

5/98

Elina Vuola

Between the State and the Church – Nicaraguan Women's Reproductive Rights and the Promotion of Human Rights in the Finnish Development Cooperation.

6/98

Jouni Pirttijärvi

Indigenous Peoples and Development in Latin America.

7/98

Liisa Laakso, Iina Soiri and Zenebework Tadesse with Konjit Fekade

In Search of Democratic Opposition Constraints and Possibilities for Donors' Support in Namibia and Ethiopia.

SSKH Notat 1999

SSKH Reports and Discussion Papers 1999

1/99

Mika Helander

Publications on Ethnic Relations in Finland 1991–1996.

2/99

Leo Granberg, Erland Eklund and Kjell Andersson

Rural Innovation and Environment: New Development Paths in the Finnish Countryside?

3/99

Åtta studier i nya och gamla mediemarknader.

Arbetsrapport från kursen i medieekonomi vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet våren 1999.

4/99

Viveca Ramstedt-Silén

Riksdagsutskott eller kvinnoförening? Det kvinnliga nätverket i Finlands riksdag.

SSKH Notat 2000

SSKH Reports and Discussion Papers 2000

1/2000

Silka Koskimies

Experiences of Ethnic and Racial Discrimination in Finland. A presentation of NEON material, 1998-1999.

2/2000

Helena Blomberg & Christian Kroll

The Support For The Scandinavian Model In A Time Of Cuts:
Attitudes In Finland

3/2000

René Lindqvist, ohjaaja Ullamaija Kivikuru

Mainonta Suomen kansallisilla kaupallisilla tv-kanavilla verrattuna lakiin televisio- ja radiotoiminnasta

4/2000

Mikael Blomberg

På kurs: vem, vad, var och varför? Svenskt kursdeltagande och önskemål om verksamhetens inriktning vid huvudstadsregionens vuxenutbildningsinstitut.

5/2000

Kjell Andersson, Erland Eklund & Leo Granberg

Turism, naturutnyttjande och innovationer i tre kommuner: en fältstudierapport

6/2000

Matti Similä

Migrants and Ethnic Minorities on the Margins: Report for Finland (MEMM-report to CEMES)

7/2000

Kim O.K. Zilliacus

Setting up a Nordic/Australasian Comparative Design: Similarities and Differences Revisited

SSKH Notat 2001

SSKH Reports and Discussion Papers 2001

1/2001

Kim O.K. Zilliacus

An Introduction to Political Culture as a Basis for Opinion Formation

2/2001

Kim O.K. Zilliacus

Electoral Fortunes and Dilemmas: The Development of the Green and the Left-Wing Alliance

3/2001

Kim O.K. Zilliacus

Modern vs. Postmodern Politics: Theoretical Perspectives

4/2001

Kim O.K. Zilliacus & Niilo Kauppi

Postmodern Politics and New Communication Technologies: A Theoretical Framework

Social work in Europe: Challenging Racism

A Documentation of a Pilot Training Course within the Leonardo da Vinci Project "Developing a Common European Framework for Anti-Racist and Anti-Oppressive Practice for the Social Professions" at the Swedish School of Social Science, University of Helsinki, 29-31 March 2000

6/2001

Ilse Julkunen

Social and Material Deprivation among Unemployed Youth in Northern Europe

7/2001

Christian Kroll & Helena Blomberg

Different levels of policy change: A comparison of the public discussion on social security in Sweden and Finland.

8/2001

Helena Blomberg & Christian Kroll

Kommunerna och välfärdsopinionen – Attitydutvecklingen bland befolkning och kommunala eliter beträffande välfärdstjänsterna under 90-talet.

9/2001

Christian Kroll & Helena Blomberg

Förändringar i synen på arbete och arbetslöshet i Finland och Sverige under 1990-talet.

SSKH Notat 2002

SSKH Reports and Discussion Papers 2002

1/2002

Eini Pihlajamäki, Mirjam Kalland & Gun Andersson

Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Verksamhetsplan 2002.

Rapport över en planeringsprocess åren 2000–2001.

2/2002

Forskningsrapport: Forskningsmetodik 2 hösten 2001.

En mångsidig public service-kanal

FSTs digitala program två månader efter kanalstarten.

3/2002

Kaj Björni, Erland Eklund, Stefan Sjöblom & Charlotta von Troil

Regionala strukturer och regionalpolitik – den finlandssvenska problematiken

SSKH Notat 2003

SSKH Reports and Discussion Papers 2003

1/2003

Utvärderingen av utbildningen och examina vid Helsingfors universitet:

Svenska social- och kommunalhögskolans rapport

2/2003

Jan Sundberg, Stefan Sjöblom och Ingemar Wörlund

Välfärd och lokal demokrati i Sverige under 60 år – inledning till ett forskningsprojekt

SSKH Notat 2004

SSKH Reports and Discussion Papers 2004

1/2004

Socialt arbete och samhällsengagemang – diskurser och lokala praktiker

20 Nordiska Socialhögskolekonferens 16-18.8.2003

Konferensrapport

2/2004

Susanna Björkell

Natura 2000 i Rekijokidalen – en konfrontation mellan lokalt kulturellt och regionalt drivet naturskydd

3/2004

Veronica Korhonen

Konflikten kring implementeringen av Natura 2000 i Finland – en konflikt mellan olika kunskapssystem samt mötesplatsernas betydelse vid skapandet av tillit

4/2004

Lynn Bonney

EU:s implementering av Natura 2000 – interaktionen mellan EU och den finländska nationella nivån

SSKH Notat 2005

SSKH Reports and Discussion Papers 2005

1/2005

Elianne Riska

Arbete och hälsa: Två centrala värden i samhället

2/2005

Bettina Lindblom och Anna Henning

Ett steg i taget – guide för vetenskapligt skrivande

3/2005

Tom Moring & Johanna Lindfors (red.)

Valmaskinen och väljaren

En studie av hur valmaskinerna användes inför EU-valet 2004

4/2005

Heidi Orava

Rapportering av tsunamikatastrofen i finlandssvensk radio och TV

5/2005

Jenni von Frenckell

Tsunamins framfart i fem finlandssvenska dagstidningar

6/2005

Tom R. Burns

Institutionell diskriminering: Makt, kultur och kontroll över invandrares livsvillkor

7/2005

Dan Koivulaakso

The future and changing economies of rural areas

Projekt Report D18 of RURBAN, Minutes meeting study areas

8/2005

Ville Klemets

Den samhällsvetenskapliga miljöundervisningen vid RHH-högskolorna 2005-2006 samt förslag till framtida koordinering och utveckling av verksamheten

9/2005

Helena Blomberg & Christian Kroll

Integration genom arbete? Perspektiv på arbetslöshet, invandring och arbetsmarknad i Sverige och Finland.

10/2005
Christian Kroll (red.)
En nordisk modell i socialt arbete?

11/2005
Nora Brandt
Socialpedagogisk hästverksamhet
En diskursiv studie i verksamhetens organiseringsprocess

SSKH Notat 2006

SSKH Reports and Discussion Papers 2006

1/2006
Erland Eklund, Kjell Andersson, Nora Brandt, Stefan Sjöblom, Elianne Riska
Den nya hästhushållningen, brukargrupper och markanvändning – en utmaning för deltagande planering
Forskningsplan

2/2006
Sebastian Gripenberg
En kvalitativ utvärdering av INTERREG IIIA/Skärgården 2000-2006

3/2006
Erland Eklund, Kjell Andersson, Nora Brandt, Stefan Sjöblom & Elianne Riska
The new equine industry, Stakeholders and land use planning
- a challenge for participatory planning

SSKH Notat 2007

SSKH Reports and Discussion Papers 2007

1/2007
Nora Brandt och Erland Eklund
Häst – människa – samhälle: om den nya hästhushållningens utveckling i Finland

2/2007
Helena Blomberg and Christian Kroll
Different rights and duties regarding welfare services: a focus on the municipal level

SSKH Notat 2008

SSKH Reports and Discussion Papers 2008

1/2008
Ulrika Långstedt
Förändringar i en traditionsbunden miljö? Om den nya hästnäringen och konsumtionslandsbygden i ljustet av "parabler" och "skript" bland jordbrukare och markägare

SSKH Notat 2009

SSKH Reports and Discussion Papers 2009

1/2009
Arbetsrelaterad invandring
i finlandssvensk dagspress
Marina Lassenius

SSKH Notat 2010

SSKH Reports and Discussion Papers 2010

1/2010

Ett steg i taget – guide för vetenskapligt skrivande (uppdatering av SSKH Notat 2/2005)
Bettina Lindblom och Anna Henning

2/2010

Media ja valta kansalaisten silmin
Kari Karppinen, Johanna Jääsaari & Ullamaija Kivikuru

Forskningen vid högskolan

Soc&koms sex huvudämnen journalistik, rättsvetenskap, sociologi, socialpsykologi och psykologi, socialt arbete samt statskunskap ligger till grund för forskningen vid högskolan.

Forskningen sker dels inom fyra tematiska områden:

- Journalistik
- Välfärd och samhällsservice
- Utveckling och socialisation
- Hälsa och samhälle

och dels inom två tvärvetenskapliga forskningscenter:

CEREN – Centret för forskning om etniska relationer och nationalism

FO-RUM – Förvaltning, organisation, regional utveckling och miljö

För mer information om forskningen vid Soc&kom gå till

<http://sockom.helsinki.fi/fiss>